

SPRÁVA

O VÝSLEDKOVÝCH KONTROLNEJ ČINNOSTI
NAJvyššieho kontrolného úradu SR

ZA ROK
2024

Obsah

Úvodné slovo predsedu 4

/1 Postavenie a pôsobnosť úradu 8

/2 Vzorový úrad fungujúci na princípoch udržateľnosti 10

 Environmentálny aspekt 11

 Spoločenská zodpovednosť 12

 Riadenie a správa 13

/3 Plánovanie umožňuje reagovať na vývoj v spoločnosti 14

/4 Pomáhame meniť zákony a predpisy 16

 Kontrolovaným subjektom odporúčame nápravu nedostatkov 16

 Správy z kontrol predkladáme parlamentu 16

 Informačné materiály predkladáme aj vláde 17

 Na základe odporúčaní NKÚ sa menili zákony 18

/5 Vytvárame priestor na diskusiu 20

/6 Edukujeme v regiónoch 22

/7 Budeme viesť organizáciu európskych kontrolórov 23

/8 Kontrolujeme napĺňanie cieľov fiškálnej politiky 25

 Udržateľnosť je základným kritériom pre zdravé verejné financie 25

 Konsolidácia je systémovým riešením negatívneho vývoja verejných financií 27

 Sledujeme efektívnosť výdavkov verejnej správy 29

 Čerpanie kapitálových výdavkov v 1. polroku bolo nízke 32

 Čerpanie eurofondov je výzvou a príležitosťou na ozdravenie verejných financií 33

/9 Kontrolujeme napĺňanie cieľov verejných politík 41

 Štát funguje bez cieľa a je v dlhodobom úpadku 41

 V riadení štátu absentujú stratégie a merateľné ciele 41

 V kontrolovaných inštitúciách panuje dátový chaos 54

 Štátni manažéri necítia dlhodobú zodpovednosť, vzniká „kultúra“ nezodpovednosti 57

 Opakované kontroly prinášajú pozitívne výsledky 67

/10 Budujeme vzorový úrad 71

 Hospodárime efektívne, nepotrebný majetok sme darovali škole 71

 Využívame umelú inteligenciu 71

 Rastie počet zmienok v médiách aj počet followerov 72

/11 Záver 76

/12 Príloha 77

 Prehľad kontrolných akcií zaradených do Správy
 o výsledkoch kontrolnej činnosti NKÚ za rok 2024 77

Úvodné slovo predsedu

Vážení čitatelia.

Svet, v ktorom dnes žijeme, vystihuje myšlienka, že práve čas, kedy staré poriadky odchádzajú a nové ešte nie sú etablované, je viac ako inokedy náchylnejší na chybné rozhodnutia a reakcie s vážnymi následkami. Nástrojom, ktorý má práve v takýchto časoch najlepšie predpoklady prispievať k rozvážnym správnym rozhodnutiam, sú silné inštitúcie. Verím, že aj Najvyšší kontrolný úrad je jednou z takýchto silných inštitúcií. S vedomím tejto zodpovednosti, ako vedenie úradu, pristupujeme k úlohám, ktoré nám prináležia a k výzvam, pred ktorými stojíme.

V dobe zásadných zmien vonkajšieho prostredia, spojených často s neočakávanými výdavkami, ale takisto v situácii napätých rozpočtov, sa naše úsilie prednostne sústreďuje na podstatné výdavky, na ich kontrolu a na celkovú strednodobú i dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Výzvy sa tiež týkajú potreby nových spôsobov výkonu kontroly v čase nastupujúcej umelej inteligencie, vrátane otázky jej efektívnosti, ale takisto bezpečného využitia. Stručne povedané, obdobie rýchlych zmien od nás vyžaduje hľadať nové príležitosti ako posilňovať poslanie a rešpekt NKÚ. Som rád, že v tejto náročnej dobe si zachovávame vysokú dôveryhodnosť medzi odbornou aj laickou verejnosťou, a to i napriek niekoľkým pokusom o diskreditáciu úradu a jeho predstaviteľov. Obdobnej situácii čelia tiež ďalšie národné kontrolné authority v krajinách, kde sa úloha kontroly v spoločenskom riadení podceňuje. O to viac si cením, že úrad má v súčasnosti významnú pozíciu v medzinárodnom spoločenstve kontrolórov.

V minulom roku sa naskytla významná príležitosť uchádzať sa o post predsedajúcej krajiny organizácie EUROSAI na obdobie 2027 – 2030. Úspech slovenského úradu v týchto voľbách,

ktorý nám priniesol pozíciu prvého viceprezidenta, je dôkazom rešpektu, ktorý sme si vybudovali prostredníctvom našich aktivít v medzinárodnom kontrolórskom prostredí. Osobne to vnímam ako uznanie práce celého úradu a som za to vďačný svojim kolegyniam a kolegom. Prípravy na predsedníctvo EUROSAI v nasledujúcich dvoch rokoch si budú vyžadovať značné úsilie pri organizovaní podujatí, ktoré budú dôsledne zohľadňovať potreby a poslanie tejto organizácie. Počas predsedníctva sa chceme zamerať na rozvoj využitia umelej inteligencie v kontrolnej činnosti, komunikáciu ako kľúčový nástroj na zdieľanie výsledkov kontrolnej činnosti s verejnosťou, ale aj na problematiku strategického riadenia ľudských zdrojov.

Aj v uplynulom roku tvorili významné výstupy našej práce dva dokumenty. Bolo to stanovisko NKÚ k návrhu štátneho rozpočtu i stanovisko k štátnemu záverečnému účtu za rok 2023. Oba dokumenty našli odozvu v pléne parlamentu, ale i vo verejnosti. V prípade štátneho rozpočtu sme poukázali na potrebu konsolidácie verejných financií a na riziká, ktoré navrhovaná konsolidácia môže priniesť do života spoločnosti. Opierali sme sa o výsledky našej analytickej činnosti, ktorá sa problematike rozpočtu systematicky venuje, a zároveň o výsledky kontroly v jeho významných kapitolách. Mnohé z týchto rizík sa už začali reálne prejavovať a je potrebné, aby vláda i parlament na ne adekvátnym spôsobom reagovali. V prípade záverečného účtu za dlhodobý problém považujeme nedostatok uplatňovania rozpočtového programovania, najmä jasne stanovených cieľov a ukazovateľov, ktorými by sa merali účinky vynaložených zdrojov v danom roku i v priebehu celého rozpočtového programu. Štátny záverečný účet síce dokumentuje použitie zdrojov,

ale neposkytuje informáciu o tom, ako efektívne a účelne prispeli použité zdroje k napĺňaniu cieľov jednotlivých verejných politík. V oboch stanoviskách pravidelne upozorňujeme na nedostatočnú mieru investičnej činnosti z národných i európskych zdrojov, ktorá sa následne prejavuje v nízkej miere hospodárskeho rastu. Európske fondy, ktoré majú byť kľúčovým impulzom rozvoja, sú dlhodobo zle riadené, chýbajú merateľné ukazovatele, čo sa prejavuje ich neefektívnym a nehospodárnym využívaním.

Zrejme najväčším problémom je, že Slovensko nedisponuje stratégiou založenou na investičnom rozvoji s jasne stanovenými cieľmi a zdrojovým krytím. Okrem budovania cestnej infraštruktúry sú európske financie využívané primárne na zabezpečenie potrieb, ktoré významne neprispievajú k hospodárskemu rastu a udržateľnosti verejných financií. Aj zdroje na podporu investícií z Plánu obnovy a odolnosti sú pre nedostatočné riadenie celého procesu značne ohrozené. Naša krajina nutne potrebuje nový typ hospodárskej politiky, nový model ekonomického rastu, kde bude jasne vymedzené miesto pre účelné použitie európskej pomoci. Zatiaľ sme svedkami skôr individuálnej snahy o tzv. strategické investície, bez dostatočného zhodnotenia ich miesta v stratégii budúceho ekonomického rastu a ich multiplikačného efektu. Príkladom správneho prístupu k tejto potrebe môže byť susedné Poľsko, ktoré predstavilo svoju investičnú stratégiu. Táto stratégia zahŕňa masívne investície do vedy, energetickej infraštruktúry, nových technológií, modernizácie železníc a prístavov. V najbližších rokoch plánuje Poľsko preinvestovať viac ako 160 miliárd eur z národných a európskych zdrojov. Ide o sumu, ktorá môže zásadným spôsobom naštartovať dlhodobý rast a udržateľnosť verejných financií. Pri tomto vzore by podľa prepočtu na obyvateľov malo Slovensko investovať do udržateľných rozvojových projektov bežne 25 miliárd.

Z pestrého zamerania kontrolnej činnosti v roku 2024 chcem upriamiť pozornosť najmä na výsledky kontroly v oblasti zdravotníctva, ktoré je jedným z rozhodujúcich ukazovateľov kvality života a ktoré významne prispieva k udržateľnosti verejných financií. Keďže tejto oblasti sa NKÚ venuje dlhodobo, je zjavné, že zo zistení možno odvodiť nielen čiastkové nedostatky, ale vieme popísať aj kľúčové problémy systému. Samotný systém je dnes veľmi robustný, jeho riadenie nie je dostatočne zvládnuté na všetkých úrovniach, čo má celý rad negatívnych dôsledkov. Jedným z nich je dlhodobá nerovnováha zdrojov a potrieb systému, ktorá sa prejavuje

v deficitnom hospodárení najmä veľkých, štátom zriadených nemocníc. Táto nerovnováha už viac ako dve desaťročia vedie k rovnakému scenáriu – objem a dôsledky nesplatených záväzkov sú také veľké, že vláda ich musí riešiť vyčlenením osobitných financií. Od roku 2003 sa tento nesystémový nástroj štátu použil 5-krát a hodnota oddĺženia prekročila 2,2 miliardy eur. V súčasnosti objem nesplatených záväzkov dosahuje hodnoty stoviek miliónov a zrejme aj v tomto prípade sa použije systém oddĺžovania, čo v rokoch konsolidácie verejných financií bude obzvlášť rizikový nástroj. Významný objem nesplácaných záväzkov vytvára priestor pre aktivity rôznych súkromných subjektov, ktoré skupovaním pohľadávok odčerpávajú značné zdroje zo systému a môžu vyústiť až do ovládnutia niektorých nemocníc veriteľmi.

Neuhrádzané záväzky nemocníc nie sú jedným problémom slovenského zdravotníctva. Spolu s ďalšími problémami sú výsledkom komplexu problémov verejnej politiky v oblasti zdravia, ktoré majú spoločný základ v nízkej efektívnosti a výkonnosti. Kým sa objektívne neanalyzuje – kto, čo a ako prispieva k tejto neefektívnosti, problémy v zdravotníctve budú naďalej narastať. Ministerstvo zdravotníctva je tvorcom verejnej politiky a túto politiku musí aktívne riadiť. Naše kontroly ukazujú, že rezort svoju pozíciu vidí predovšetkým v niektorých častiach procesu riadenia tejto politiky – personálnej, monitorovacej či sumarizujúcej výsledky, a to nie je postačujúce. Ak sa každoročne opakuje deficitné hospodárenie nemocníc štátu, ak sa opakovane musia prijímať projekty oddĺžovania, ak nie sú účinné čiastkové opatrenia či ozdravné plány, je zjavné, že ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zdravotníctva neplní svoje úlohy dostatočne efektívne a túto prax je potrebné zásadne zmeniť. Zmena musí priniesť jasnú definíciu použiteľnosti a kontrolovateľnosti verejných zdrojov, financie musia pokrývať potreby systému, ale zároveň musia byť objektívne prerozdelené podľa množstva, kvality a špecializácie zdravotníckych výkonov, ktoré garantuje občanom štát prostredníctvom ústavy a zákonov.

Výsledky kontrol, ktoré sú obsahom výročnej správy, v mnohých prípadoch ukazujú na nedostatočnú aktivitu inštitúcií verejnej správy pri plnení úloh, vyúsťujúcu často do rezignácie na ich povinnosti. Príkladom môže byť sektor vodárenstva, fungovania verejných korporácií, akými sú vodárenské spoločnosti. Ostatné kontroly NKÚ preukázali obrovský investičný dlh pri nevykonanej údržbe vodárenskej infraštruktúry, ktorá je

zákonnou povinností vodárenských spoločností. Na dlh vo výške niekoľkých miliárd eur zodpovedné orgány štátneho dohľadu či kontroly dlhodobo nereagovali, t. j. nereagovali na niekoľkoročné neplnenie si povinností vodárenských spoločností a ich orgánov. Zdôrazňujem – zákonných povinností. Na neplnenie príslušného zákona nereagovali ani samosprávy, ktoré sú akcionármi týchto subjektov. Naopak, viaceré z nich podporili projekt, ktorým sa odčerpávajú významné zdroje z vodárenskej firmy. Samosprávy takto získané financie môžu použiť na podporu aktivít úplne mimo vodárenského segmentu. Ide napr. o modernizáciu obecného rozhlasu, prevádzku klziska, revitalizáciu parku a podobne. V tejto súvislosti musím zdôrazniť, že dlhodobé neplnenie si zákonných povinností orgánov štátnej a verejnej správy, ich obchádzanie či ignorovanie, znižuje dôveru občanov v štát a v jeho inštitúcie.

Predložená správa okrem výsledkov kontroly ponúka čitateľovi aj pohľad na ďalšie činnosti NKÚ, ktorými úrad reaguje na meniace sa potreby v oblasti vzdelávania, kariérneho rastu štátnych zamestnancov, internej a externej komunikácie a ďalších oblastí. Verím, že dokument poskytne inšpiráciu pre poslancov Národnej rady SR, pre ktorých je primárne určený na možné legislatívne či organizačné zmeny, ale zároveň bude zaujímavý aj pre širšiu verejnosť. Zmeny vonkajšieho aj vnútorného prostredia našej spoločnosti zdôrazňujú úlohu kontrolného úradu pri posilňovaní dôvery v zodpovedné spravovanie štátu a v existenciu systémov a inštitúcií, ktoré sa zameriavajú na nápravu pochybení a neefektívnosti. Pre náš úrad to znamená zvýšené nároky na nezávislosť a profesionalitu našej práce. Naším hlavným cieľom aj naďalej zostáva prispievať k udržateľnému rozvoju krajiny, zvyšovaniu kvality života občanov a posilňovaniu dôvery verejnosti v štátne inštitúcie.

Ľubomír Andrassy,
predseda NKÚ SR

Postavenie a pôsobnosť úradu

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ“ alebo „Úrad“) je štátny orgán kontroly hospodárenia, ktorého právomoci vymedzuje Ústava SR a zákon Národnej rady 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky. Legislatíva vymedzuje kompetencie Úradu v oblasti kontroly nakladania s verejnými zdrojmi a zároveň určuje rozsiahlu skupinu subjektov podliehajúcich kontrolnej právomoci NKÚ. Úrad kontroluje hospodárenie s verejnými zdrojmi, vrátane zdrojov z EÚ, a so zdrojmi plynúcimi z ďalších medzinárodných zmlúv, s ktorými hospodária štátne a verejnoprávne subjekty. Kontrola sa vzťahuje aj na právnické osoby s majetkovou účasťou štátu, verejnoprávne inštitúcie a samosprávy, či právnické osoby, ktoré zriadili obce a vyššie územné celky. Významnou úlohou NKÚ je kontrola spôsobu vyrubovania a vymáhania daní, ciel, odvodov a pokút, ktoré sú príjmami štátneho rozpočtu a rozpočtov územnej samosprávy.

Postavenie NKÚ v sústave kontrolných inštitúcií je výnimočné najmä tým, že výsledky jeho kontrolnej činnosti majú slúžiť občanom, NR SR, vláde SR i územnej samospráve k zlepšovaniu správy vecí verejných. Na tomto základe každoročne vypracúva stanoviská k štátnemu rozpočtu, štátnemu záverečnému účtu a správu o výsledku každej zrealizovanej kontroly, ktoré sú určené parlamentu i verejnosti. Celoročne sumarizuje činnosť v správe o svojej činnosti.

NKÚ má ambíciu byť vzorovým úradom, preto nastavil na základe medzinárodných kontrolórskych štandardov výkon svojej činnosti tak, aby poskytoval objektívne, pravdivé, preukázateľné a úplné informácie o hospodárení s verejnými zdrojmi. Pri procese plánovania, analyzovania aj výkonu kontroly je nezávislý a jeho práva a povinnosti sú vymedzené iba zákonom.

Kontrolované subjekty môžu realizáciou odporúčaní úradu zlepšovať hospodárenie s finančnými, materiálmi či ľudskými zdrojmi

a zefektívňovať procesy, ktoré toto hospodárenie upravujú. Výstupy z kontrolnej či analytickej činnosti NKÚ poukazujú na závažné systémové problémy. Orgány zákonodarnej a výkonnej moci tak cez ne získavajú spätnú väzbu o tom, či sú verejné politiky úspešné a prospešné pre občana alebo či sú programy a projekty financované z národných a medzinárodných zdrojov efektívne. Národná autorita pre externú kontrolu zároveň v oficiálnych výstupoch navrhuje riešenia ako neopakovať chyby a nedostatky, ako veci robiť lepšie, a tiež často sprostredkúva aj príklady dobrej praxe z domova alebo zahraničia. Zohráva tak významnú a nezastupiteľnú úlohu pri zefektívňovaní riadenia štátu a pri posilňovaní dôvery občanov v štát a jeho inštitúcie.

NKÚ sa od svojho vzniku etabloval v rámci partnerskej spolupráce ako riadny člen medzinárodnej organizácie INTOSAI. Tá zastrešuje najvyššie kontrolné inštitúcie členských krajín, ktoré kontrolujú výkonnú moc pri nakladaní s verejnými zdrojmi. Je to organizácia s osobitným poradným štatútom pri Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC) Organizácie Spojených národov. Členstvom v tejto organizácii tak NKÚ garantuje rešpektovanie medzinárodných štandardov pre výkon kontrol verejného sektora. Súčasne je otvorenou národnou kontrolnou inštitúciou pre partnerské posudzovanie a nezávislé hodnotenie jej činnosti a výstupov. NKÚ je tak nielen inštitúciou, ktorá kontroluje, ale ktorá je aj kontrolovaná nezávislými medzinárodnými audítormi podľa metodík INTOSAI.

NKÚ dosiahol významný medzinárodný úspech. V máji 2024 kongres EUROSAI podporil kandidatúru NKÚ na post predsedníckej krajiny EUROSAI na roky 2027 – 2030 a predseda Ľubomír Andrassy sa zároveň stal prvým viceprezidentom EUROSAI. V úlohe podpredsedu EUROSAI zohráva úrad významnú úlohu v oblasti komunikácie a v pracovnej skupine zameranej na tvorbu procedúr pre efektívne fungovanie organizácie.

Počas voľby bol slovenský NKÚ za predsednícku krajinu EUROSAI zvolený 43 kandidátmi zo 45. Tento výsledok potvrdzuje vysokú dôveru medzinárodného kontrolného spoločenstva. Témami nášho predsedníctva budú udržateľnosť, výmena skúseností a posilnenie spolupráce medzi najvyššími kontrolnými inštitúciami v Európe. Prostredníctvom týchto aktivít prispejeme k zlepšeniu verejnej kontroly a dobrej správy v európskom priestore, čím posilníme transparentnosť, efektívnosť verejných inštitúcií a reálny dopad kontrolnej činnosti na život občanov.

Zároveň sa Úrad aktívne pripravuje na prevzatie prezidentskej pozície v EUROSAI od roku 2027. Túto prípravu napĺňa členstvom v správnej rade EUROSAI a organizovaním medzinárodných aktivít. V roku 2024 to boli napríklad konferencie na témy ESG či financovania politických strán. Zastupoval tiež EUROSAI na stretnutí s krajinami ASOSAI pri tvorbe metodiky v oblasti odhaľovania podvodov.

NKÚ sa za tri desaťročia stal akceptovanou národnou autoritou pre externú kontrolu doma i v zahraničí, ktorá adekvátne a operatívne reaguje na nové výzvy v oblasti kontroly verejných zdrojov. Systémovým nástrojom, ktorý to umožňuje, je stratégia s jasne definovanými cieľmi, ktoré rozvíjajú organizáciu žiaducim smerom.

Dynamika a zložitosť meniaceho sa sveta vyžaduje od národnej kontrolnej inštitúcie zamerať svoju pozornosť nielen na dlhodobé problémy udržateľnosti verejných financií, ale aj na globálne problémy, akými sú napríklad chudoba či klimatická kríza. Preto hlavným cieľom stratégie Úradu bolo zamerať pozornosť najmä na významné problémy a riziká spoločensko-ekonomického vývoja, s ktorými slovenská spoločnosť zápasí dlhodobo. NKÚ sa začal viac venovať systémovým problémom verejných zdrojov. Zamerá sa najmä na kontrolu plnenia cieľov verejných politík a efektívnosti a účinnosti vynaložených zdrojov. Vyžaduje to oveľa intenzívnejšiu diskusiu s odbornou verejnosťou o cieľoch verejných politík, spôsoboch ich

dosahovania, o hodnoteniach výsledkov a dopadov, ako aj pružnejšiu reakciu na aktuálne dianie, ale najmä neustále zvyšovanie odbornosti a profesionality zamestnancov Úradu.

Začiatkom tohto desaťročia sa udiali viaceré udalosti s významnými dôsledkami na fiškálnu, ale aj na ďalšie verejné politiky. Pandémia COVID-19, vojnový konflikt na Ukrajine, energetická kríza, vysoká miera inflácie, to všetko ovplyvňuje stabilitu a udržateľnosť verejných rozpočtov. Ako reakciu na tieto udalosti vlády jednotlivých krajín prijímajú rôzne kompenzačné opatrenia, ktoré sa často pod tlakom okolností prijímajú bez dostatočnej analýzy a prípravy. Niektoré aj podstatným spôsobom menia fiškálne ciele v jednotlivých krajinách. Toto všetko kladie nové výzvy i nové nároky na kontrolnú činnosť nezávislých kontrolných inštitúcií.

Otázka kontroly hospodárnosti a účelnosti vynakladania verejných zdrojov, ktorá je jadrom činnosti NKÚ, nabera v kontexte aktuálneho nepriaznivého vývoja verejných financií zásadný význam pre udržateľný rozvoj Slovenskej republiky. Popri dlhodobých problémoch hospodárenia vznikajú nové riziká, na ktoré je potrebné adekvátne reagovať celým procesom prípravy a realizácie kontroly, najmä posilniť kritériá jej aktuálnosti a včasnosti.

NKÚ sa riadi aktualizovanou Stratégiou rozvoja organizácie na roky 2023 – 2025. Jej hlavným poslaním je, aby sa všetky vnútorné procesy stali garanciou profesionálnej a spoločensky prospešnej činnosti NKÚ a aby prispievali k včasnému zacieleniu kontroly na významné oblasti a ciele vynakladania verejných zdrojov. Popri týchto aktuálnych problémoch sa Úrad naďalej orientuje aj na najvýznamnejšie riziká dlhodobej udržateľnosti a výkonnosti zdrojov vynaložených na ciele verejných politík, ktoré majú rozhodujúci vplyv na život občanov i celej spoločnosti. Cieľom je dosahovať vysokú kvalitu všetkých činností a výstupov vyplývajúcich z mandátu a poslania NKÚ, posilňovať svojou činnosťou dôveru občanov v demokratické zriadenie, štátnu správu aj samosprávu.

Vzorový úrad fungujúci na princípoch udržateľnosti

Na princípoch udržateľnosti ESG (Environmental, Social, Governance) by nemalo byť postavené len zodpovedné podnikanie v rámci súkromného sektora. Na základe transpozície európskej smernice sa bude v členských štátoch postupne rozširovať okruh subjektov povinných vykazovať informácie o ich udržateľnom správaní.

Pôvodne boli princípy ESG modelované pre privátnu sféru, rovnaké podmienky začnú postupne platiť aj pre podniky pôsobiace vo verejnom záujme a pre podniky s podielom štátu. Svoje financovanie, rozvoj a modernizáciu by mali mať prepojené na princípy udržateľnosti ESG, čiže životné prostredie, sociálne aspekty a riadenie.

Udržateľnosť a ciele ESG nechápe úrad len ako povinnú dogmu Európskej únie. Chápeme ich ako politiku, ktorá ekonomické a hospodárske aktivity súkromného aj verejného ekonomického sektora, ako aj ostatných verejných inštitúcií posúva na vyššiu úroveň. Je to úroveň zodpovednosti, a teda aj optimálneho vynakladania zdrojov. Je to úsilie o budovanie zdravého životného prostredia, v ktorom žijeme a budú žiť ďalšie generácie. Je to úsilie, pri ktorom budeme v súčasnosti viac rešpektovať prírodu, aby sme nemuseli v budúcom období vynakladať oveľa väčšie verejné zdroje na jej záchranu.

Environmentálne a sociálne ciele, moderné a zodpovedné riadenie sú strategickými nástrojmi pre rozvoj spoločnosti. Zodpovedné riadenie prispieva k vytváraniu hodnoty pre každú zainteresovanú stranu – zamestnancov, zákazníkov, miestnu komunitu či širší región. Takýto pohľad a prístup pomáha zabezpečiť, že ekonomický rast je inkluzívny, spravodlivý a udržateľný. Téma udržateľnosti je pre národných kontrolórov zásadná, preto sa NKÚ rozhodol v roku 2024 významnejšie venovať tejto problematike a vytvárať platformy na

odbornú diskusiu, výmenu informácií a nadviazanie kontaktov.

ESG predstavuje kľúčový rámec pre hodnotenie udržateľnosti a etického dopadu investícií a podnikových aktivít. Tento koncept sa stal neoddeliteľnou súčasťou moderného podnikania, kde environmentálne kritériá odzrkadľujú, ako spoločnosti riadia svoje emisie skleníkových plynov, spotrebu vody a nakladanie s odpadom. Spoločenské kritériá zahŕňajú aspekty týkajúce sa vzťahov so zamestnancami, zákazníkmi, komunitami a dodávateľským reťazcom, pričom sa kladie dôraz na sociálnu zodpovednosť a inklúziu. Kritériá správy a riadenia sa zameriavajú na transparentnosť, etiku, vedenie spoločnosti a vzťahy so zainteresovanými stranami, čo podporuje dlhodobú udržateľnosť a zodpovedné riadenie.

NKÚ zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečení transparentnosti, efektívnosti a zodpovednosti vo verejnej správe. Ako inštitúcia aktívne pristupuje k plneniu princípov ESG a aj vo svojej činnosti sa zameriava na oblasti, ktoré majú dlhodobý vplyv na občanov a ekonomiku krajiny. Prvým krokom k spájaniu rôznych skupín za účelom vysvetľovania nevyhnutnosti správať sa zodpovedne bola konferencia NKÚ Aktuálne trendy v oblasti vykazovania ESG a praktické aplikácie v Slovenskej republike, organizovaná v septembri 2024. Streamovaná bola v slovenskom a anglickom jazyku. Aktuálnosť tejto agendy a potrebu sieťovania dotknutých strán podčiarkla aj vysoká sledovanosť. Konferencia bola sledovaná buď on-line alebo zo záznamu viac ako 1420-krát.

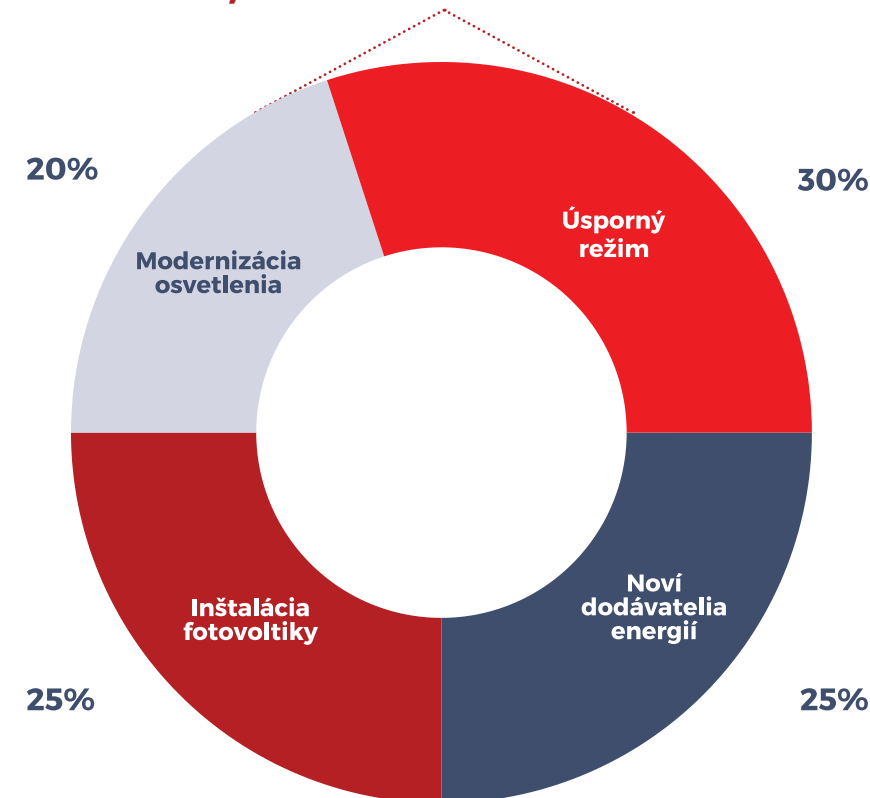
V zmysle existujúcej legislatívy NKÚ nespadá do skupiny organizácií a podnikov, ktoré by mali povinnosť ESG vykazovania. Chce však byť vzorovým úradom a ísť príkladom ďalším štátnym inštitúciám, preto sa rozhodol zhrnúť svoje úsilie pri implementácii ESG princípov.

Environmentálny aspekt

V oblasti ochrany životného prostredia NKÚ nielen vykonáva kontroly, ale aj aktívne podporuje opatrenia na zlepšenie environmentálnej udržateľnosti. Snaží sa minimalizovať ekologickú stopu svojej činnosti, implementuje opatrenia na zníženie spotreby papiera a energií a podporuje digitalizáciu procesov na zníženie negatívneho dopadu na životné prostredie.

Úradu sa podarilo dosiahnuť **29,7-percentnú úsporu energií** najmä zazmluvnením nových dodávateľov energií pre zvýšenie efektivity a zníženie nákladov na roky 2025-2026. Dôležitou súčasťou týchto opatrení je zavedenie útlmového režimu v školiacom stredisku Bojnice v zimnom období. Od marca 2024 má školiace stredisko nainštalovanú fotovoltiku a tým zvýšilo energetickú sebestačnosť.

ÚRADU SA PODARILO DOSIAHNUŤ 29,7% ÚSPORU ENERGIÍ

V rámci modernizácie sa uskutočnila komplexná výmena osvetlenia za moderné LED svietidlá, čo prispelo taktiež k zvyšovaniu úspory. Súčasťou zelenej politiky NKÚ je aj inštalácia energeticky efektívnych vykurovacích telies, ktoré znižujú výdavky na kúrenie. Súčasťou úsporných opatrení je aj zníženie teploty vykurovania o 2 °C vo všetkých priestoroch, optimalizácia prevádzky vykurovacieho systému, dôsledné dodržiavanie útlmového režimu vykurovania a obmedzenie využívania elektrických spotrebičov a ich nahradenie za energeticky úspornejšie modely.

Súčasťou environmentálnych opatrení bola aj výmena kotlov za energeticky úspornejšie modely a modernizácia výtahových systémov.

Vďaka týmto krokom Úrad nielen znížil spotrebu energie, ale aj prevádzkové náklady. Na zvýšenie povedomia o dôležitosti úspor energie zorganizoval informačnú kampaň, ktorá motivovala zamestnancov k zodpovednému správaniu sa prostredníctvom rôznych benefitov a flexibilného pracovného času.

Snaha o čo najvyššiu digitalizáciu s cieľom zrýchliť procesy, zabezpečiť ich prístup aj z externého prostredia a to s dôrazom na kybernetickú bezpečnosť je dlhodobý proces, ktorý NKÚ naplňa v zmysle stratégie niekoľko rokov. Tieto opatrenia predstavujú významný krok k ekologickejšiemu a efektívnejšiemu fungovaniu organizácie.

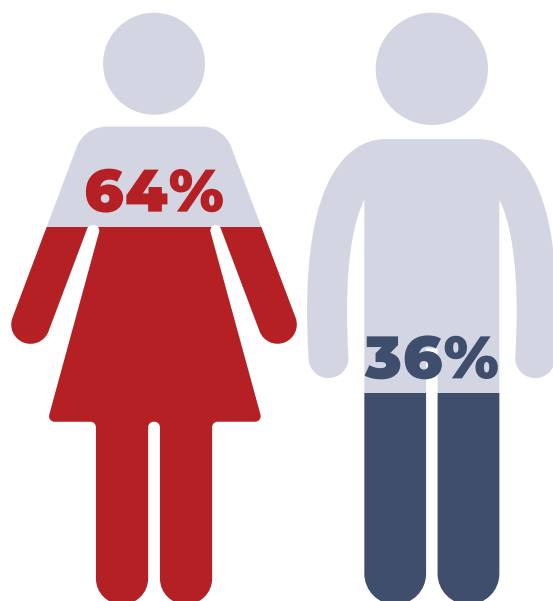
Spoločenská zodpovednosť

Ako spoločensky zodpovedná inštitúcia NKÚ dbá na rovnosť príležitostí, pracovné podmienky a podporu odborného rastu svojich zamestnancov. S cieľom podporovať bezpečné prostredie aj vzhľadom na náročnosť práce úrad zamestnáva psychológa, ktorý je súčasne etickým poradcom.

NKÚ v priebehu roka 2024 evidoval 294 zamestnancov. Z tohto počtu bolo 283 štátnych

zamestnancov a 11 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Na ústredí NKÚ k 31. 12. 2024 pracovalo 168 zamestnancov a na expozitúrach 126 zamestnancov. V roku 2024 tvorili ženy 64 % všetkých zamestnancov NKÚ a muži 36 %, čo znamená iba mierny nárast na strane mužov, avšak dlhodobo výraznú dominanciu žien. Väčšinové zastúpenie žien je aj na pozíciách vedúcich štátnych zamestnancov, kde v roku 2024 ženy tvorili až 65 %.

Pomer žien a mužov na NKÚ

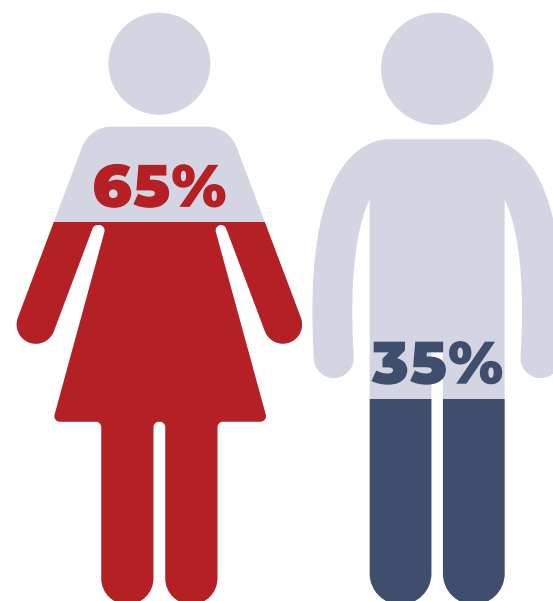

Priemerný vek zamestnancov bol 48 rokov. V rámci vekovej štruktúry došlo v porovnaní s rokom 2023 k miernemu poklesu pri zamestnancoch do 40 rokov, zatiaľ čo ostatné vekové skupiny zaznamenali mierny nárast. V kvalifikačnej štruktúre NKÚ výrazne prevažujú zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním, ktorých je 94 %.

Fluktuácia v roku 2024 narástla na 12 %, z veľkej časti bola prirodzená a spôsobená odchodom zamestnancov do starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku. Priemerná mzda zamestnancov NKÚ za rok 2024 bola 2 530 eur.

V roku 2024 Úrad implementoval jedinečný systém kariérneho rastu, ktorý spočíva v zaradení zamestnancov do rôznych kariérnych stupňov

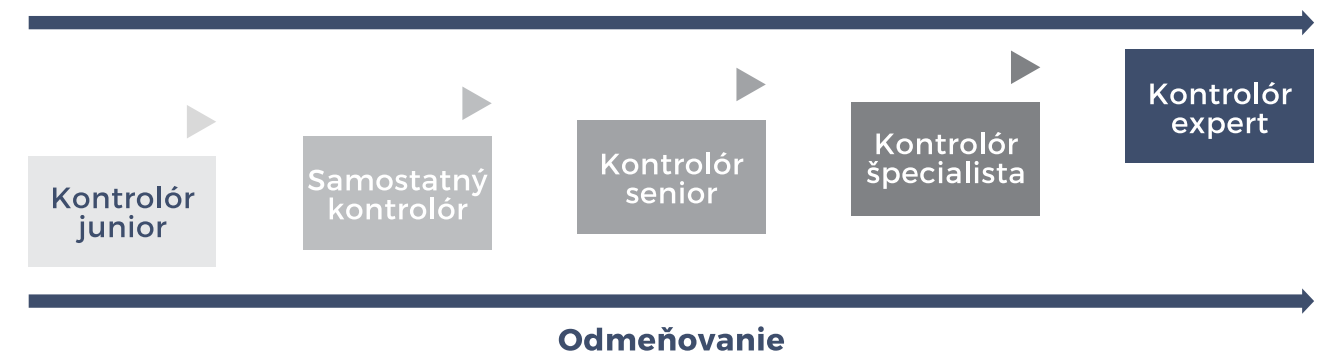
Pomer žien a mužov na pozíciách vedúcich štátnych zamestnancov

a je prepojený s ich hodnotením a odmeňovaním. Majoritnou skupinou zamestnancov sú kontrolóri. Ich kariérna cesta obsahuje päť kariérnych stupňov, a to od junióra, cez samostatného kontrolóra, či seniora až po kontrolóra špecialistu a kontrolóra experta, ktorý je najvyšším stupňom kariérneho rastu kontrolóra (s výnimkou pozícií vedúcich zamestnancov). V prípade kontrolóra experta ide o mimoriadne skúsených kontrolórov s minimálnou dĺžkou praxe 10 rokov a viac, ktorí manažujú tie najnáročnejšie kontrolné akcie vrátane medzinárodných kontrol. Zastupujú úrad na národnej i medzinárodnej úrovni, vykonávajú lektorskú činnosť alebo sú členmi najdôležitejších poradných orgánov predsedu úradu. Skutočnosť, že ide o výnimočnú pozíciu, dokazuje počet zamestnancov v tomto kariérnom stupni, a to 21 kontrolórov expertov v roku 2024.

KONTROLÓRSKA KARIÉRNA CESTA

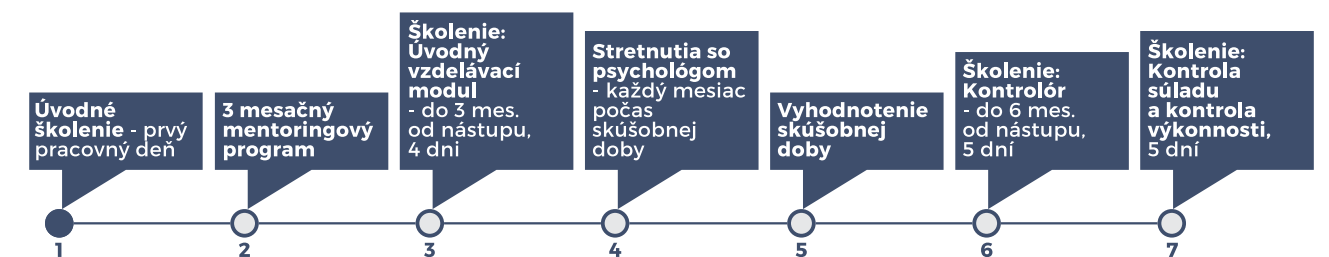
Kritériá: Know-how & Skúsenosti & Zručnosti & Výstupy & Zodpovednosti

Efektívna adaptácia nových zamestnancov je kľúčová pre zabezpečenie ich úspešného začlenenia do organizácie. Pre najväčšiu skupinu zamestnancov, ktorými sú kontrolóri, NKÚ vyvinul kvalitný adaptačný proces. Zahŕňa komplexný systém školení, mentoring a priamu prax v oblasti kontroly. Tento proces umožňuje nielen pripraviť nových kolegov na ich odborné úlohy, ale aj

zabezpečiť, aby sa cítili komfortne a motivovane. Súčasťou adaptácie sú teda aj pravidelné konzultácie so psychológom, ktoré pomáhajú overiť, či úrad napĺňa očakávania zamestnancov a poskytuje im potrebnú podporu. Prioritou je vytvárať prostredie, v ktorom sa každý nový zamestnanec môže rozvíjať a úspešne uplatniť. Súčasťou odborných školení sú aj komunikačné zručnosti.

ADAPTAČNÝ PROCES NOVÝCH ZAMESTNANCOV

Prioritou na rok 2025 je zabezpečiť finančné prostriedky na implementáciu kariérneho rastu v podmienkach úradu a zodpovedajúce odmeňovanie. V roku 2024 bola priemerná mzda zamestnanca vo výške cca 2 530 eur, čo síce predstavuje nárast v porovnaní s rokom 2023, avšak vzhľadom na postavenie úradu, náročnosť kontrolnej činnosti a rozsah zodpovednosti jeho kontrolórov, je nevyhnutné kontinuálne a výraznejšie zvyšovať mzdy zamestnancov úradu.

Riadenie a správa

Správa a riadenie spoločností, teda G v ESG je kľúčovým prvkom, pretože práve kvalitné spravovanie a riadenie umožňuje efektívne dosahovať environmentálne a sociálne ciele. Ak inštitúcia zlyháva v oblasti ochrany životného prostredia alebo sociálnych aspektoch, zvyčajne

to poukazuje na slabé riadenie – či už ide o nedostatočnú ochranu pred korupciou, zlé vedenie, konflikty záujmov alebo slabé riadenie vzťahov so svojimi stakeholdermi. V prípade NKÚ je to hlavne občan a parlament. Dobré vzťahy so stakeholdermi sú preto neoddeliteľnou súčasťou snahy úradu konať v súlade s filozofiou ESG.

Len ak inštitúcie a firmy správne riadia svoje vnútorné procesy, vrátane vzťahov s partnermi a dodávateľmi, môžu dosiahnuť skutočné zlepšenia a dlhodobé výsledky, ktoré prinesú pozitívne zmeny pre spoločnosť. NKÚ kladie dôraz na zvyšovanie kvality svojej činnosti, a preto v roku 2024 podstúpil hodnotenie metodikou Peer Review. Hodnotenie vykonali kontrolné inštitúcie z USA, Poľska, Maďarska a Fínska. Závery hodnotenia potvrdili vysokú profesionalitu a transparentnosť NKÚ, avšak odporučili niektoré opatrenia na zlepšenie efektívnosti a digitalizácie kontrolných procesov.

Plánovanie umožňuje reagovať na vývoj v spoločnosti

Plán kontrolných akcií NKÚ na rok 2024 schválil predseda 18. decembra 2023. Na začiatku roka 2024 plán obsahoval sedem kontrolných akcií. Aby NKÚ naplnil svoj záväzok voči spoločnosti hodnotiť plnenie strategických dokumentov štátu včas, zameral sa na flexibilnejšie a efektívnejšie využívanie časového, ale aj personálneho potenciálu úradu. V rámci flexibilného plávajúceho plánovania postupne v priebehu roka 2024 odsúhlasil ďalších 29 spoločensky aktuálnych kontrolných akcií a jedna kontrolná akcia bola z plánu vyradená. Plán kontrolných akcií na rok 2024 obsahoval 35 kontrolných akcií a 4 predbežné štúdie, niekoľko kontrolných akcií do neho zaradených bude ukončených až v roku 2025.

Do pôvodného plánu kontrolnej činnosti na rok 2024 bolo zaradených 32 subjektov, po uskutočnených zmenách sa počet subjektov zvýšil na 162. Kontrolné akcie boli zamerané na strategické ciele stanovené v materiáli Strategické oblasti zamerania kontrolnej činnosti NKÚ SR na roky 2024 – 2026.

Najpočetnejšou skupinou bola strategická oblasť Efektívna a digitalizovaná verejná správa (14 kontrolných akcií). Kontroly boli zamerané napríklad na využívanie dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru v štátnej správe, podporu zvyšovania kapacít materských škôl, postup orgánov štátnej správy pri vkladových konaniach do katastra nehnuteľností a výkon kontroly pri vkladových konaniach, ale aj na kontroly v Úrade pre správu zaisteného majetku či v Slovenskej inšpekcii životného prostredia. V tejto strategickej oblasti realizoval NKÚ aj kontrolu zameranú na presadzovanie environmentálneho práva, ako aj na posúdenie, či systém riadenia stratégií miestneho rozvoja je nastavený tak, že dokáže plniť stanovené úlohy a zároveň vytvára predpoklady na plnenie cieľov.

V strategickej oblasti Udržateľné verejné financie (10 kontrolných akcií) NKÚ zaradil do plánu kontroly zamerané napríklad na nákup, skladovanie a likvidáciu vakcín proti COVID-19, na systém financovania kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu prostredníctvom fondov Ministerstva kultúry SR, na stratégiu strednodobého riadenia štátneho dlhu a likvidity a systémový audit k implementácii druhého Švajčiarskeho príspevku.

V oblasti Strategické riadenie verejných politík (8 kontrolných akcií) boli zaradené do plánu kontroly zamerané na prevenciu a podporu zdravia, na prevenciu znečisťovania životného prostredia, ochranu klímy, integračnú politiku štátu, financovanie cirkví a náboženských spoločností z kapitoly Ministerstva kultúry SR, programové rozpočtovanie v územnej samospráve, na nelegálne skládky či nezákonne umiestnený odpad.

NKÚ sleduje aj plnenie opatrení, ktoré subjekty prijímajú na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov. Preto do plánu zahrnul napríklad kontrolné akcie zamerané na plnenie prijatých opatrení v RTVS, pri hospodárení príspevkových organizácií Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky či hospodárení s verejnými prostriedkami a nakladaní s majetkom štátu v Kancelárii prezidenta SR.

Pri plánovaní NKÚ reaguje aj na podnety od verejnosti či rôznych inštitúcií, ako aj od odbornej verejnosti. Podnety využíva ako doplnkový materiál v rámci plánovaných kontrol a pri príprave plánu na ďalšie obdobie.

Dôležitou súčasťou plánovania sú aj Okrúhle stoly, v rámci ktorých experti NKÚ diskutujú o najvýznamnejších rizikách naplňania cieľov verejných politík spolu s odborníkmi z externého prostredia a memorandovými partnermi úradu. V roku 2024 NKÚ zorganizoval Okrúhly stôl pre životné prostredie, z ktorého

vzišli návrhy na kontrolné akcie Kontrola ochrany klímy s použitím metodiky Climate Scanner v podmienkach SR a Nezákonne umiestnený odpad.

V rámci analytickej činnosti plánoval Úrad v roku 2024 okrem pravidelných analytických aktivít smerujúcich k vypracovaniu stanovísk úradu či identifikácii rizík pre kontrolnú činnosť aj prácu na piatich samostatných analytických výstupoch. V roku 2024 boli spracované dva analytické dokumenty v oblasti školstva (Nie je klik ako klik a Poznáme skutočnú odbornosť vyučovania na základných školách?), jedna analýza v oblasti zdravotníctva (Financovanie mobilných odberových miest), analytický komentár k zverejňovaným údajom v štátnej správe (Stav a problémy zverejňovania otvorených údajov v SR), ako aj analytická informácia k stavu Plánu obnovy a odolnosti.

V súlade so štandardmi najvyšších kontrolných inštitúcií ISSAI vykonáva NKÚ viacero typov kontroly – kontroly súladu, kontroly výkonnosti a finančné kontroly. V pláne prevažovali kontroly súladu, ktorých bolo 17. Kontrol s prevažujúcim typom kontroly výkonnosti bolo vykonaných 14. Dve kontrolné akcie boli vykonávané ako kontroly súladu s prvkami finančnej kontroly. V rámci všetkých typov kontrol sa národná autorita pre externú kontrolu snaží

odpovedať na otázku, či boli verejné zdroje použité v súlade s princípmi hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti.

Súčasťou plánu kontrolnej činnosti boli aj – Stanovisko k návrhu štátneho záverečného účtu SR za rok 2023 a Stanovisko k návrhu štátneho rozpočtu SR na rok 2025. V roku 2024 boli do plánu zaradené aj štyri predbežné štúdie ako východiská pre kontroly výkonnosti, resp. iné typy kontroly.

Ku koncu roka bolo z plánu kontrolnej činnosti na rok 2024 ukončených 30 kontrolných akcií v 138 kontrolovaných subjektoch. Vzhľadom na rozsah a zložitosť tém bolo v roku 2024 ukončených aj šesť kontrolných akcií, ktorých výkon sa začal v priebehu roka 2023. Tieto kontroly boli realizované v 54 kontrolovaných subjektoch.

V správe o výsledkoch kontrolnej činnosti sú zhrnuté výsledky 36 kontrolných akcií realizovaných v 192 subjektoch z rôznych oblastí štátnej správy a samosprávy, vrátane dvoch stanovísk NKÚ k návrhom štátneho záverečného účtu SR za rok 2023 a štátneho rozpočtu SR na rok 2025.

Pomáhame meniť zákony a predpisy

NKÚ naplňa svoj mandát nielen tým, že informuje kontrolované subjekty a verejnosť o výsledkoch kontrolnej činnosti, ale zároveň navrhuje aj možné legislatívne riešenia opakujúcich sa či systémových problémov. Úrad venuje veľkú pozornosť impaktu, teda reálnemu dopadu svojej činnosti na spoločnosť. Podľa zásad kontroly definovaných v dokumentoch medzinárodnej organizácie najvyšších kontrolných inštitúcií INTOSAI musí NKÚ preukázať svoju trvalú dôležitosť pre občanov, parlament a ďalšie zainteresované strany. Impakt aj v roku 2024 sledoval na troch úrovniach:

Kontrolovaným subjektom odporúčame nápravu nedostatkov

V roku 2024 NKÚ identifikoval celkom **860 zistení** z rôznych oblastí – od porušenia zákona až po systémové nedostatky, ktorých dôsledkom bolo, že vynaložené zdroje sa nevyužívali efektívne, hospodárne alebo účelne. V tejto súvislosti navrhol kontrolovaným subjektom **266 odporúčaní**, zameraných hlavne na systémové riešenie identifikovaných problémov a na zlepšenie ich činnosti. Na odstránenie kontrolami zistených nedostatkov a dosiahnutie lepších výsledkov prijali kontrolované subjekty spolu **580 opatrení**. O prijatých opatreniach, ako aj o ich plnení subjekty predkladajú NKÚ písomnú správu. Úrad monitoruje dostatočnosť prijatých opatrení, ako aj ich plnenie.

O výsledkoch kontroly informuje aj tie orgány, ktoré konajú v mene štátu v súvislosti s kontrolovaným subjektom. V prípade porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorých riešenie spadá do kompetencie konkrétnych orgánov štátnej správy, odstupuje Úrad svoje zistenia týmto orgánom na ďalšie konanie. V roku 2024 NKÚ podal 10 trestných oznámení, v netrestnej oblasti bolo príslušnej

krajskej prokuratúre zaslané jedno oznámenie, Úradu vládného auditu NKÚ oznámil dva prípady porušenia finančnej disciplíny. Ministersstvu financií SR zaslal zistenia zo siedmich kontrol, Úradu pre verejné obstarávanie odstúpil zistenia z jednej kontroly.

Správy z kontrol predkladáme parlamentu

NKÚ si aj v roku 2024 plnil zákonnú povinnosť predkladať správy o výsledku kontrol na rokovaní príslušného výboru NR SR. Najvýznamnejšie zistenia, týkajúce sa naplňovania cieľov kontrolovaných verejných politík, nedostatky v hospodárení subjektov verejnej správy či v platnej legislatíve, NKÚ zaslal desiatim výborom.

Výbory v roku 2024 prerokúvali aj správy zaslané počas roka 2023, týchto správ bolo šesť, z toho jedna bola zaslaná dvom výborom NR SR. Obidva výbory ju prerokovali v roku 2024.

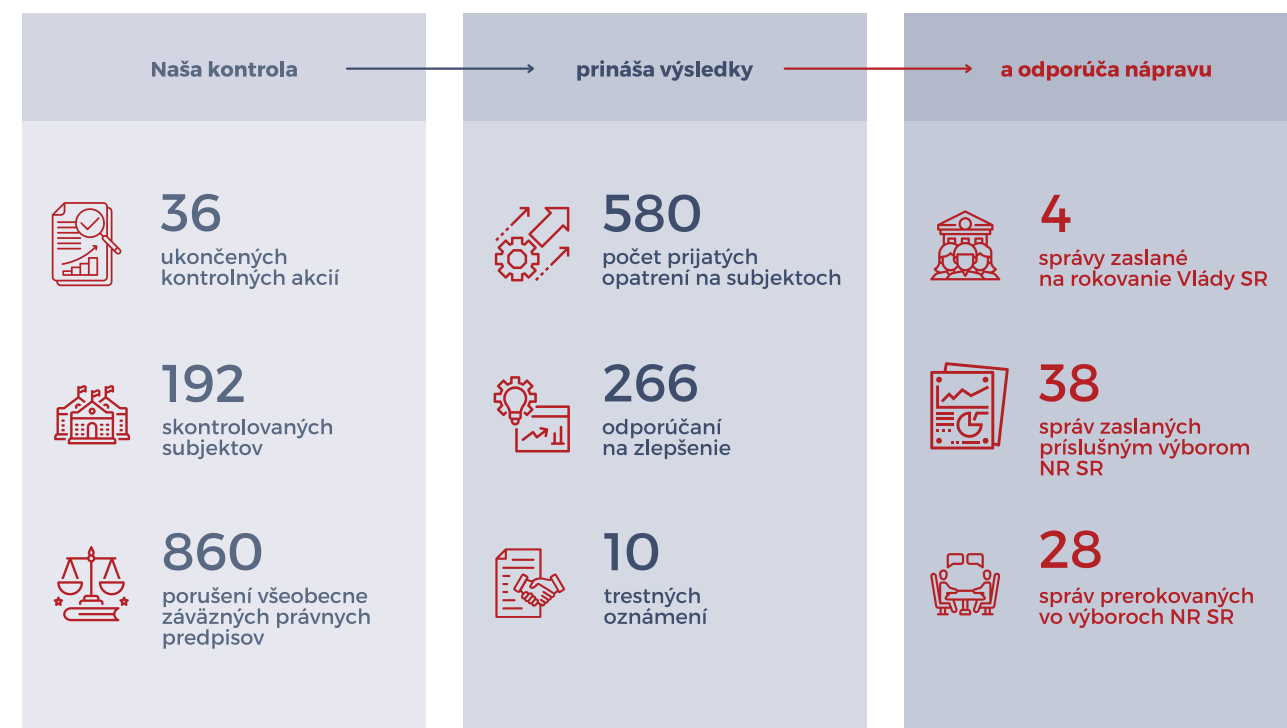
Najviac, sedem správ o výsledku kontroly, bolo zaslaných na prerokovanie Výboru NR SR pre financie a rozpočet, šesť správ bolo zaslaných Výboru NR SR pre hospodárske záležitosti. Po päť správ bolo zaslaných Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport a Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie. Po štyri správy boli zaslané Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť a Výboru NR SR pre zdravotníctvo. Tri správy NKÚ zaslal Výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj, dve správy boli zaslané Výboru NR SR pre kultúru a médiá. Po jednej správe NKÚ zaslal Výboru NR SR pre sociálne veci a Výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Príslušným výborom v roku 2024 NKÚ zaslal správy o výsledku 38 kontrolných akcií. Podľa obsahu zamerania a charakteru kontrolných zistení, boli niektoré správy zaslané viacerým výborom

NR SR. V správach NKÚ navrhol 39 odporúčaní na zlepšenie aktuálneho stavu v kontrolovanej oblasti. Na lepšie využívanie verejných financií bolo zameraných 29 odporúčaní, desať odporúčaní bolo zameraných na legislatívnu úpravu.

Výbory NR SR prerokovali celkom 28 správ,

v uzneseniach uložili 36 úloh pre kontrolované subjekty, z toho tri na legislatívnu úpravu. V roku 2024 NKÚ vypracoval aj dve stanoviská – k návrhu štátneho záverečného účtu za rok 2023 a k návrhu štátneho rozpočtu Slovenskej republiky na rok 2025. Stanoviská boli prerokované v pléne NR SR aj vo Výbore pre financie a rozpočet.

Výbor NR SR pre financie a rozpočet 18. apríla 2024 po prvý raz rokoval na pôde NKÚ. Predseda Ľubomír Andrassy na ňom poslancom prezentoval stratégiu rozvoja úradu na roky 2023 až 2025. Zákonnodarcovia počas zasadnutia výboru prerokovali aj dve správy z kontrol účelových zariadení a pripravenosti projektov nemocníc Rázsochy a sv. Martina v Martine. Možnosť a aj povinnosť predkladať výborom NR SR správy z kontrol dostal NKÚ do svojej pôsobnosti v roku 2020. Odvtedy predložil do príslušných výborov parlamentu viac ako stovku prierezových správ z kontrolných akcií. Najviac ich smerovalo práve na rokovanie výboru pre financie a rozpočet, za ním nasleduje výbor pre hospodárske záležitosti.

Na rokovaní parlamentného výboru pre financie a rozpočet, ktoré sa konalo 6. septembra 2024, sa zúčastnila spolu s predsedom NKÚ aj slovenská členka Európskeho dvora audítorov Katarína Kaszasová. Predseda NKÚ s ňou rokoval na pôde výboru aj bilaterálne a predstavil jej závery kontroly zameranej na

nákup, skladovanie a likvidáciu vakcín proti ochoreniu COVID-19. Na tejto kontrole participovali aj ďalšie kontrolné úrady členských krajín EÚ a zmapovali ako Komisia a členské krajiny postupovali v období pandémie pri zabezpečovaní vakcín.

Informačné materiály predkladáme aj vláde

NKÚ dlhodobo venuje svoju pozornosť verejným politikám, pri kontrole ktorých opakovane zisťuje nedostatky. Významné zistenia z týchto kontrol v roku 2024 zasielal aj na rokovanie vlády Slovenskej republiky.

Na problematiku vodárenských spoločností poukázal NKÚ v správe z kontrolnej akcie Kontrola vo vybraných vodárenských spoločnostiach. Na základe dlhodobej kontrolnej činnosti vodárenských spoločností odporúča vláde opätovne zvážiť možnosť osobitného definovania týchto spoločností v obchodnom práve. Upozornil, že obdobné problémy NKÚ eviduje

aj v iných akciových spoločnostiach plniacich verejný záujem a právna úprava by mala byť všeobecnou úpravou podmienok ich osobitej činnosti a osobitého postavenia štátu a obcí ako ich akcionárov. Vláda vzala na vedomie závery tejto kontroly. Ministrovi životného prostredia Tomášovi Tarabovi uložila, aby najneskôr do dvoch mesiacov predložil potrebné legislatívne zmeny riešiace odporúčania NKÚ.

Ako informatívny materiál NKÚ poslal vláde správu z kontrolnej akcie Odporúčania NKÚ SR z kontroly verejných financií a majetku zdravotníckych zariadení. V správe upozornil na hlavné problémy hospodárenia zdravotníckych zariadení, najmä na ich neustále stratové hospodárenie, vysoký investičný a modernizačný dlh a s tým spojené ďalšie nedostatky. Upozornil tiež, že v prípade nedostatku finančných zdrojov sa budú zdravotnícke služby stávať stále viac nedostupné pre nedostatok lekárov či sestier. Ciele, ku ktorým sme sa ako krajina zaviazali v oblasti strednej dĺžky života, odvrátiteľnej úmrtnosti a ďalšie, sa pri nezmenenom nesyntetizovanom riadení ministerstva zdravotníctva dosiahnu iba veľmi ťažko, alebo iba čiastočne.

Dlhodobu neuspokojivé výsledky slovenského zdravotníctva naznačujú, že existujú závažné systémové problémy v jeho fungovaní. Na niektoré z problémov zistených v rámci kontrolnej činnosti v rokoch 2022 a 2023 poukázal NKÚ aj v sumárnej správe Vybrané výsledky z kontroly NKÚ SR v oblasti zdravotníctva v rokoch 2022 a 2023. V materiáli konštatoval, že nedostatočné strategické riadenie má značný podiel aj na ďalších problémoch v rôznych oblastiach slovenského zdravotníctva. Na aprílové rokovanie vlády bola predložená ako riadny materiál. Vláda ju prerokovala a zobera na vedomie.

V analytickom komentári Financovanie mobilných odberových miest sa NKÚ zamerl na dôvody vzniku MOM, zistenie ich skutočného počtu a na odhad výdavkov štátu na ich financovanie. Hlavným cieľom komentára bolo odpovedať na otázku, aký objem verejných zdrojov bol vynaložený na fungovanie MOM a z akých zdrojov tieto prostriedky boli financované. Predložený materiál poskytol dostatok závažných informácií, na ktoré môžu nadviazať svojou činnosťou príslušné štátne orgány. Správa bola prerokovaná a vzatá na vedomie na decembrovej schôdzi vlády.

NKÚ predložil na rokovanie vlády aj výsledky kontrolnej akcie Priemyselné parky. Vláda zobera správu na vedomie bez účasti zástupcov NKÚ na tomto rokovaní.

Na základe odporúčaní NKÚ sa menili zákony

Novela zákona o miestnom poplatku za rozvoj

Na základe odporúčaní NKÚ bola predložená novela zákona o miestnom poplatku za rozvoj a novela katastrálneho zákona.

Cieľom návrhu zákona je zefektívniť využívanie výnosu miestneho poplatku za rozvoj tým, že obciam a mestám umožní vynakladať výnos z poplatku na kúpu nehnuteľného majetku a pozemkov do vlastníctva obce za predpokladu splnenia vymedzených účelov. Týmto návrh reaguje na aplikačnú prax, kedy je získanie majetku do vlastníctva samosprávy lepším riešením pre rozvoj jej územia ako výstavba nových zariadení či infraštruktúry. V prvej časti sa tiež spresňuje, že príjmy z výnosov môžu byť použité aj na rekonštrukciu či obnovu majetku, pretože doposiaľ platné znenie zákona mohlo byť pre niektoré prípady nejednoznačné. Zároveň sa navrhuje rozšírenie účelov, na ktoré môže byť výnos z poplatku za rozvoj použitý. V tejto časti sa rovnako vychádza z požiadavky aplikačnej praxe, kedy rozvojové obce potrebujú investovať zdroje výnosu aj na ďalšie oblasti, ktoré bezprostredne súvisia s nárastom populácie daných samospráv.

Novela zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a kanalizáciách

Envirorezort svojou iniciatívou reaguje hlavne na závery z kontroly NKÚ a odporúčania kontrolórov novelizovať zákon o verejných vodovodoch a kanalizáciách. Návrh neprešiel pripomienkovým konaním, minister ho priamo predložil vláde, ktorá ho v decembri schválila.

Rozsiahla novela zahŕňa celkovo 13 novelizačných bodov. Priniesť má prednostné právo štátu na akcie vodární, výrazne zasiahne aj do ich hospodárenia. Oddelia sa prevádzkové náklady od opráv, obmedzia sa výdavky vodární, novela prinesie aj zmeny pri účelovej finančnej rezerve a pri nápravných opatreniach a pokutách. Úplnou novinkou v zákone sa má stať, že oprávneným zabezpečovať výstavbu verejných vodovodov a verejných kanalizácií bude aj správca vodohospodársky významných vodných tokov, teda Slovenský vodohospodársky podnik. Väčšina bodov novely má zmeniť a doplniť zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, ale zmeny čakajú aj zákon o regulácii v sieťových odvetviach, zákon o vodách a zákon o priestupkoch.

Nad rámec kontrolnej a analytickej činnosti určenej zákonom o NKÚ, vykonáva úrad aj iné zákonné povinnosti. Podľa zákona o finančnej kontrole a audite zabezpečuje výkon predsedníctva Výboru pre vnútorný audit a vládny audit. Výboru od mája 2022 predsedá zástupkyňa NKÚ. Výbor pre vnútorný audit a vládny audit v roku

2024 vypracoval Vyhodnotenie ročných správ o vykonaných vnútorných auditoch za rok 2023, zaslal správcom kapitol SR odporúčania vyplývajúce z posúdenia ročnej správy o vykonaných vnútorných auditoch za rok 2023, posúdil deväť návrhov na odvolanie vnútorného audítora a desať návrhov na odvolanie vládneho audítora.

NKÚ ako národná autorita pre oblasť externej kontroly cielavedome buduje a upevňuje profesionálne vzťahy s odbornou verejnosťou. Aktívne pracuje v medzinárodných kontrolórskych organizáciách. Doma organizuje rôzne podujatia, na ktorých prezentuje príklady dobrej aj zlej praxe a pomáha tak edukovať verejnosť. Medzi obľúbené platformy patria konferencie a workshopy organizované NKÚ.

NKÚ sa snaží svojou činnosťou prinášať do spoločnosti témy, ktoré sú aktuálne a diskutuje sa o nich. Hlavným nástrojom širšej verejnej diskusie sú konferencie a workshopy. Úrad na ne pozýva inštitúcie alebo osobnosti, ktoré dokážu prezentovať a diskutovať o téme v širokom spektre, dokážu zdieľať dobrú prax a vniesť do diskusie národné alebo medzinárodné porovnanie.

V roku 2024 NKÚ organizoval dve medzinárodné konferencie: Aktuálne Trendy v oblasti ESG a praktické aplikácie v Slovenskej republike a Kontrola financovania politických strán a kampaní. Obidve konferencie boli organizované pod gesciou EUROSAL.

Konferencia **Aktuálne trendy v oblasti vykazovania ESG a praktické aplikácie v Slovenskej republike** bola unikátnou príležitosťou prepojenia odborníkov z verejného a súkromného sektora, zo Slovenska aj zo zahraničia, ako aj európskej inštitúcie s národnými kontrolnými autoritami. Udržateľnosť nie je len súčasťou európskeho politického slovníka, ale rezonuje v celej spoločnosti bez ohľadu na hranice a politické, ekonomické či kultúrne rozdiely. Finančne, ekologicky či sociálne udržateľné riadenie je o našej zodpovednosti nielen voči občanom na Slovensku, ale aj partnerom z Európy. Počas panelových diskusií na konferencii vystúpili odborníci z praxe, zástupcovia podnikateľského sektora, inštitúcií z oblasti auditu, ako aj zástupcovia ministerstiev.

Hlavnou témou konferencie **Kontrola financovania politických strán a volebných kampaní** boli princípy kontroly financovania politických strán. Predseda NKÚ Ľubomír Andrassy na konferencii upozornil, že dôvera verejnosti v štát a v demokratické inštitúcie sa začína pri dôvere v politický systém. Práve politické strany a hnutia by mali ísť príkladom v otvorenosti a transparentnosti využívania finančných zdrojov. Podľa predsedu by mal byť pri finančných prostriedkoch, ktoré dostávajú politické strany a hnutia na svoju činnosť, striktné nastavený účel ich použitia. Nemali by slúžiť na komunikačné, agitačné či marketingové aktivity, ale napríklad na podporovanie budovania demokratických štruktúr strán. Upozornil tiež na riziko, keď do rozpočtov strán prichádzajú peniaze cez fiktívnych darcov či mŕtve duše. Takéto spôsoby podľa neho nabúravajú princípy demokracie a stávajú sa hrobárom férovosti v transparentnej politickej súťaži.

Pracovný **workshop k výsledkom kontroly vodárenských spoločností** mal za cieľ širšej odbornej verejnosti predstaviť výsledky kontroly vodárenských spoločností a spolu so zainteresovanými stranami diskutovať aj o aktuálnych problémoch v tomto regulovanom odvetví. Medzi zúčastnenými boli predstavitelia vodárenských spoločností a ich asociácie, ale aj poslanci NR SR, zástupcovia MŽP SR, predstavitelia ZMOS či obecní kontrolóri.

Pri súčasnom prístupe k cenovej regulácii vodného a stočného identifikuje NKÚ vážne riziko, ba až ohrozenie budúcej prevádzky vodárenskej infraštruktúry. Cena za prevádzku vodovodu a kanalizácie, jej spôsob stanovenia neumožňuje vodárňam financovať systematické generálne opravy a obnovu. To môže v krátkej budúcnosti spôsobiť vážne problémy s distribúciou vody do domácností, problémy s jej kvalitou, ako aj problémy s kanalizáciami. Stav vodovodov a kanalizácií

je na hranici prevádzkyschopnosti, no pomer vstupov, nákladov a ceny za vodu tento stav neumožňuje riešiť. Investičný dlh pritom dosahuje až 10 miliárd eur.

NKÚ na podujatí deklaroval, že bude aj naďalej vykonávať audity hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti vo vodárenských spoločnostiach, pretože hospodári s verejnými zdrojmi. Akcionári vodárenských spoločností môžu byť len obce a mestá, a teda spravujú verejný majetok všetkých občanov.

Ako každý rok, aj v roku 2024 zorganizoval NKÚ **seminár o výsledkoch a impakte analytiky na NKÚ**, na ktorom externým partnerom a zástupcom analytických jednotiek prezentoval analytické výstupy s najväčším dopadom. Okrem príkladov využitia analytiky v kontrolnej činnosti bol prezentovaný aj analytický komentár o fiktívnych živnostníkoch, ktorí neodvážajú odvody a dane v zodpovedajúcej výške. Analytici NKÚ upozornili na vysoký počet fiktívnych živnostníkov na Slovensku a na potrebné riešenie tohto problému. V nadväznosti na tento komentár NKÚ prezentoval predbežné výsledky analýzy aj zástupca z Útvaru hodnoty za peniaze. Vo svojej analýze pokračovali na útvare v tejto téme a pomohli tak zvýšiť tlak na úpravu legislatívy v tejto oblasti.

V roku 2024 NKÚ organizoval aj **workshop k výsledkom kontroly sociálnych podnikov**. Účastníkmi boli zástupcovia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, jeho Implementačnej agentúry, akademickej obce aj profesijných združení. Obsahom diskusie bola podpora poskytovania širšieho spektra spoločensky prospešných služieb, najmä vo vzťahu k obecným sociálnym podnikom. Účastníci diskutovali o podpore aj iných ako integračných podnikov, aj inak ako zdravotne znevýhodnených osôb a tvorbe medzitrhu, ako aj o podpore propagácie sociálneho podnikania a vzdelávania v tejto oblasti.

Koncom septembra NKÚ pripravil v Bratislave odborný **workshop Problémy v systéme**

vnútornej kontroly zabezpečovanej hlavnými kontrolórmí, na ktorom sa zúčastnili zástupcovia kontrolórskych profesijných organizácií, samospráv, ale aj rezortov vnútra, financií a vzdelávacích inštitúcií. Okrem zástupcov NKÚ vystúpil aj zástupca inšpektorátu práce, či predstavitelia najdôležitejších organizácií zastupujúcich hlavných kontrolórov, ako sú Asociácia kontrolórov územnej samosprávy a Združenie hlavných kontrolórov miest a obcí SR. Účastníkov workshopu oboznámili s problematikou fungovania vnútornej kontroly v miestnej samospráve. Cieľom workshopu bolo nielen prezentovať odbornej verejnosti výsledky Analýzy systému vnútornej kontroly zabezpečovanej hlavnými kontrolórmí, ale aj prezentovať pohľad odborných a stavovských organizácií na problematiku súvisiacu s činnosťou hlavných kontrolórov.

Výsledky tejto analýzy prezentovali zástupcovia NKÚ aj na konferencii Asociácie kontrolórov územnej samosprávy v Podbanskom. Predseda NKÚ Ľubomír Andrassy vo svojom príhovore poukázal na opodstatnenosť kontroly v územnej samospráve, vyzdvihol dôležitosť hlavného kontrolóra. Upozornil na pripravovanú spoluprácu NKÚ a hlavných kontrolórov, ktorej výsledkom by mala byť podpora fungovania samosprávy v prospech obyvateľov miest a obcí. V analýze boli prezentované aj kritické poznatky o práci hlavných kontrolórov. Súčasný stav si podľa poznatkov národnej kontrolnej autority vyžaduje zmenu nastavených pravidiel.

V rámci bilaterálneho stretnutia delegácie kontrolórov a členov parlamentu Maldív a zástupcov NKÚ sa uskutočnil **workshop Ochrana klímy – životné prostredie a kontroly v oblasti životného prostredia**. NKÚ prezentoval výsledky vybraných kontrol zameraných na životné prostredie, realizovaných za posledných päť rokov, ako aj zmapované riziká v tejto oblasti. Informoval účastníkov o štátnom dohľade v životnom prostredí a o vybraných problémoch identifikovaných kontrolami Slovenskej inšpekcie životného prostredia. Zástupcovia delegácie Maldív prezentovali vybraný environmentálny problém a kontroly NKI Maldív.

Kontrolóri zo žilinskej expozitúry v roku 2024 prezentovali študentom Obchodnej akadémie v Martine postavenie a pôsobnosť NKÚ, ale aj ciele kontroly, či povinnosti a práva kontrolórov. Študenti sa zaujímali o príklady z praxe, výsledky kontrol prezentované v médiách a zistenia týkajúce sa najmä účtovníctva a správy majetku.

Nitrianska expozitúra zorganizovala stretnutie s poslancami NR SR a s poslancami Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK), na ktorom odprezentovala výsledky kontroly regionálnych nemocníc. Cieľom bolo poskytnúť poslancom podrobné informácie o zistenom stave regionálnych nemocníc s upozornením na príklady dobrej a zlej praxe, ktoré môžu byť využiteľné pri rozhodovaní o vlastníctve nemocníc TSK.

Riaditeľ nitrianskej expozitúry opakovane prednášal študentom Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja (FEŠRR) na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Zároveň pôsobil ako člen štátnicovej komisie na obhajobu dizertačných prác siedmich študentov Fakulty ekonomiky a manažmentu na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre.

Expozitúra Trnava sa okrem hlavnej kontrolnej činnosti zapájala intenzívne aj do vzdelávacích

aktivít. Zástupcovia expozitúry prednášali študentom magisterského štúdia na Fakulte sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave o kontrole vo verejnej správe, pričom prezentovali aj praktické príklady a poznatky z kontrolnej činnosti. V súvislosti s prípravou kontrolných akcií expozitúra iniciovala a zorganizovala množstvo okrúhlych stolov, brainstormingov expertných skupín.

Zástupcovia expozitúry Trenčín prednášali pre Združenie hlavných kontrolórov aj zamestnancov samospráv o miestnych daniach a poplatkoch a ich vymáhaní z pohľadu kontrolnej činnosti NKÚ.

Košická expozitúra v novembri 2024 vyslala na konferenciu Parkovanie v mestách svojich zástupcov, ktorí prezentovali výsledky kontrolnej akcie Objektívna zodpovednosť.

Zástupca riaditeľa expozitúry ako garant zabezpečoval v roku 2024 odbornú stáž dvoch študentov Právnickej fakulty UPJŠ Košice v rozsahu 60 hodín. V roku 2024 sa uskutočnili dve stretnutia zástupcov expozitúry so zástupcami Krajskej prokuratúry v Košiciach a Krajského riaditeľstva PZ SR v zmysle Memoranda o spolupráci.

V roku 2024 NKÚ intenzívne rozvíjal zahraničné aktivity a zaznamenal mimoriadny úspech. Od roku 2027 do roku 2030 bude predsedať európskej organizácii národných kontrolných inštitúcií EUROSAI, ktorá združuje 51 členov. Online kongres EUROSAI podporil našu kandidatúru 28. mája 2024. Predseda NKÚ Ľubomír Andrassy sa zároveň stal prvým viceprezidentom EUROSAI.

NKÚ sa stal na deväť rokov členom správnej rady EUROSAI a v rôznych fázach bude jeho predseda zastávať odlišné pozície. Tri roky bude zastávať post prvého viceprezidenta, počas predsedníctva bude aj predsedom Správnej rady EUROSAI a následne bude zastávať pozíciu druhého viceprezidenta.

Počas výkonu predsedníckej funkcie chce NKÚ na európskej úrovni rozvíjať problematiku využitia umelej inteligencie (AI) v kontrolnej činnosti, strategickej komunikácie ako kľúčového nástroja na zdieľanie výstupov z kontrolnej činnosti s odbornou aj laickou verejnosťou a problematiku strategickej práce s ľudskými zdrojmi.

V máji 2024 sa predseda NKÚ po prvýkrát v histórii úradu zúčastnil na plenárnom stretnutí so zástupcami Európskeho dvora audítorov (EDA), kde diskutoval o aktuálnych výzvach, ktoré stoja pred audítorskými organizáciami. Témou bola nielen kvalita a profesionalizácia, ale aj umelá inteligencia. Ľubomír Andrassy počas rokovania skonštatoval, že silná dôvera verejnosti v našu kontrolnú činnosť nielenže posilňuje našu nezávislosť, ale zvyšuje tiež priestor na zmenu verejných politík a zákonov. Cieľom je využívanie verejných a európskych zdrojov nielen zákonne, ale aj efektívne a transparentne. Súčasťou návštevy EDA bolo aj bilaterálne rokovanie predsedu NKÚ s predsedom EDA Tonym Murphym.

Svetová kontrolórska komunita vyvíja unikátny nástroj na audit opatrení využívaných na

adaptáciu a zmiernenie klimatických zmien Climate Scanner. Na vývoji globálnej metodiky v rámci špeciálnej pracovnej skupiny sa od začiatku podieľajú aj experti slovenského kontrolného úradu. Predseda NKÚ v marci 2024 v New Yorku na pôde OSN spolu s predstaviteľmi svetovej kontrolárskej komunity združenej v INTOSAI reprezentoval Slovensko na rokovaní o praktickom využití Climate Scanneru. Ten prostredníctvom jednotnej metodiky pomôže hodnotiť plnenie klimatických opatrení v rôznych častiach sveta a „zelené dáta“ aj vďaka globálnemu informačnému systému vzájomne porovnávať. To v konečnom dôsledku umožní nestranným audítorom, ale aj štátnym či neziskovým organizáciám zdieľať dáta z členských štátov OSN, vzájomne ich porovnávať, analyzovať, ale taktiež zúčtovávať plnenie záväzkov, ku ktorým sa národné vlády prihlásili.

V roku 2024 NKÚ pokračoval v aktivitách súvisiacich s tvorbou medzinárodného hodnotiaceho a kontrolného nástroja politik ochrany klímy Climate Scanner, ktorý pripravuje medzinárodná organizácia najvyšších kontrolných inštitúcií INTOSAI. Expert NKÚ je jedným z členov výkonnej skupiny tohto projektu, ktorú tvoria zástupcovia 18-tich nezávislých kontrolných autorít z celého sveta. V júni pôsobil ako jeden zo školiťelov tejto metodiky pre európsku organizáciu najvyšších kontrolných inštitúcií EUROSAI. Metodický nástroj, ktorý bol vyvinutý pre audítorov NKÚ, bol zameraný na preverenie a vyhodnotenie politik ochrany klímy v krajinách ich pôsobenia v sektoroch politiky, riadenie a financie.

Predsedať krajinou INTOSAI je aktuálne Brazília, ktorá za svoju nosnú tému považuje udržateľnosť. Preto iniciovala na pôde OSN prijatie rezolúcie, ktorá zdôrazňuje dôležitosť najvyšších kontrolných inštitúcií pri kontrole dosahovania cieľov Agendy 2030, vrátane boja s klimatickými zmenami. Slovenský NKÚ text rezolúcie aktívne pripomienkoval.

V rámci medzinárodných inštitúcií či programov sa NKÚ aj v roku 2024 aktívne zúčastňoval na rôznych platformách. Zástupcovia NKÚ sa zúčastnili na zasadnutí monitorovacieho výboru programu Interreg Poľsko-Slovensko 2021-2027 a na zasadnutí pracovnej skupiny EUROSAl pre kontrolu finančných prostriedkov pridelených na pohromy a katastrofy vo Varšave. Na stretnutí zástupcov najvyšších kontrolných inštitúcií na Cypre prezentovali problematiku integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín.

NKÚ od roku 2023 aktívne pôsobí aj v nezávislej auditnej agentúre Audit Border, ktorá monitoruje finančné operácie organizácie zodpovednej za riadenie letovej prevádzky v Európe s názvom EUROCONTROL. Zástupca NKÚ pôsobí v dvoch pracovných skupinách. Nadobudnuté znalosti a vedomosti o procese vedenia štátneho auditu, zostavenia účtovných závierok podľa Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva budú následne využité pri plánovaní kontrolných akcií.

/8

Kontrolujeme napĺňanie cieľov fiškálnej politiky

Udržateľnosť je základným kritériom pre zdravé verejné financie

NKÚ vníma oblasť udržateľnosti verejných financií ako najvyššiu prioritu, a to najmä vo väzbe na zákonnú povinnosť úradu – vypracúvať stanoviská k návrhu štátneho rozpočtu a k návrhu štátneho záverečného účtu. Udržateľné verejné financie sú jednou z hlavných strategických oblastí kontrolnej činnosti Úradu najmä z dôvodu zvyšujúceho sa dlhu verejnej správy na Slovensku a s tým súvisiacimi rastúcimi nákladmi na jeho financovanie.

Počas sledovania rozpočtového procesu upozornil NKÚ v minulom roku na viaceré riziká, ktoré majú vplyv aj na makroekonomický vývoj, a to v správach o vývoji rozpočtového hospodárenia SR za 1. štvrtrok a 1. polrok 2024, ako aj v kontrole **038/2024 Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025**. Slovenská ekonomika mala podľa schváleného rozpočtu rásť v roku 2024 medziročne o 2,7 %, no s postupne aktuálnejšími údajmi a naplňajúcimi sa rizikami sa odhad jej minuloročného rastu znižoval k 2 %. Nižší rast HDP bol spôsobený najmä nižším ako očakávaným zahraničným dopytom. Ostatné predikcie rozpočtu na rok 2024 sa však vo veľkej miere naplnili. Trh práce zostal relatívne odolný, a to aj napriek zvýšenému odchodu pracovníkov do predčasného starobného dôchodku. Zamestnávateľia kompenzovali nedostatok pracovnej sily zvýšenou zamestnanosťou cudzincov, ktorých bolo koncom roka na Slovensku zamestnaných takmer 115-tisíc. Inflácia dosiahla v roku 2024 mierne nižšiu hodnotu, ako bola prognózovaná, keď sa ceny medziročne zvýšili o 2,8 %.

Jedným z kľúčových rizík východísk rozpočtu na rok 2025 bola legislatívna neistota spôsobená schvaľovaním konsolidačných opatrení v skrátenom legislatívnom konaní. Vyžiadalo si to dodatočné úpravy zákonov a narušilo súlad

rozpočtových predpokladov so schváleným štátnym rozpočtom na rok 2025. Príkladom je zákon o dani z finančných transakcií, ktorý bol schválený ešte začiatkom októbra 2024, pričom odvtedy bol už dvakrát novelizovaný. Kvôli tomu, že bol zákon schválený narýchlo a bez vecných pripomienok odborníkov či relevantných inštitúcií, musel sa upravovať dodatočne rozsiahlou novelou. Novela bola 1,5-krát dlhšia ako pôvodné znenie zákona.

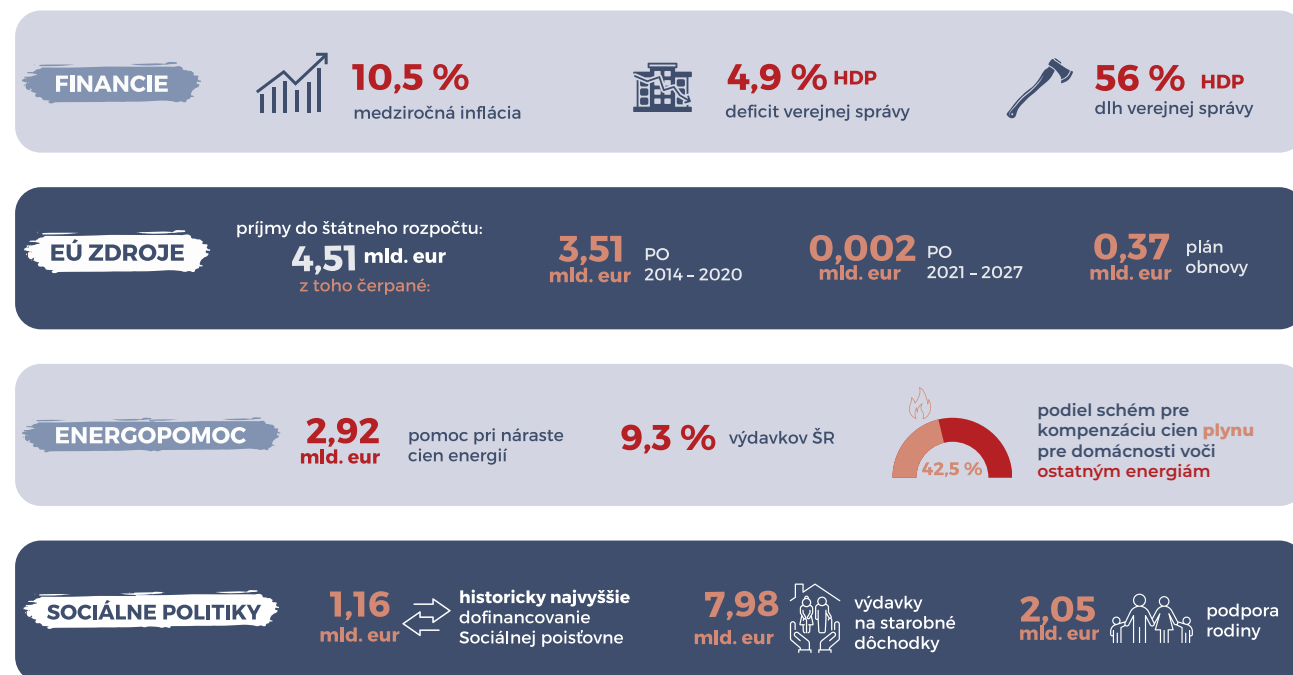
Riziko predstavuje aj pokračovanie v dotovaní cien plynu, ktoré malo byť ukončené v roku 2024, pričom návrat cien plynu na trhovú úroveň sa očakával v rokoch 2025 až 2027. Plošné dotácie plynu povedú k zvýšenému tlaku na verejné financie a oslabia konsolidačné úsilie vlády. Najväčším rizikom schválenej fiškálnej konsolidácie, ktorá je kľúčová pre stabilitu verejných financií, je jej možný negatívny vplyv na hospodársky rast. Okrem toho predstavuje pre Slovensko významné riziko aj nepriaznivý demografický vývoj a už spomínaný odchod pracujúcich do predčasných dôchodkov, čo môže výrazne obmedziť dostupnosť pracovnej sily. Tento vývoj by mohol vyvolať tlak na zvyšovanie miezd, čo by negatívne ovplyvnilo infláciu aj celkové náklady podnikov.

NKÚ vo svojich stanoviskách dlhodobo upozorňuje na potrebné zlepšenie udržateľnosti verejných financií a vo zvýšenej miere na to upozorňoval aj v roku 2024. Nástupom novej vlády v októbri v roku 2023 a schválením programového vyhlásenia vlády bola aktivovaná úniková klauzula z troch horných sankcií dlhovej brzdy na dva roky. NKÚ upozornil aj na to, že v novembri 2025 uplynie výnimka pre uplatňovanie sankcií od 3. pásma dlhovej brzdy. Po ukončení tejto výnimky by mala vláda požiadať NR SR o vyslovenie dôvery, viazať 3 % výdavkov štátneho rozpočtu a pripraviť návrh rozpočtu verejnej správy s nerastúcimi výdavkami a vyrovnaným hospodárením.

Hrubý dlh verejnej správy je naďalej v najvyššom 5. sankčnom pásme ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti bez najprísnejších sankcií. Podľa údajov Európskej komisie indikátor dlhodobej udržateľnosti S2 je v pásme vysokého rizika a Slovensko sa nachádza opäť na poslednom mieste z krajín EÚ. Dlh verejnej správy v roku 2023 dosiahol 68,83 mld. eur, čo predstavuje 56 % HDP. Oproti schválenému

rozpočtu je nižší o 1,9 p. b. a to najmä vďaka zaúčtovaniu celej energopomoci v hodnote takmer 1 mld. eur do roku 2023. Predpokladaný dlh verejnej správy v rozpočte na rok 2023 bol na úrovni 57,9 % HDP (70,9 mld. eur). Zaúčtovanie prostriedkov EÚ ako refundácie energokompenzačných opatrení do príjmov štátu bolo rozhodujúce najmä pri stanovení definitívnej výšky deficitu a dlhu za rok 2023.

VYBRANÉ UKAZOVATELE ZO STANOVISKA K NÁVRHU ŠTÁTNEHO ZÁVEREČNÉHO ÚČTU

Na základe rozhodnutia Eurostatu refundácie energopomoci z fondov EÚ v hodnote takmer 1 mld. eur sa zaznamenali v plnej miere do výsledku hospodárenia v roku 2023 a tým znížili deficit aj dlh verejnej správy. Pôvodné rozdelenie príjmov bolo navrhnuté do oboch rokov 2023 a 2024. Výsledkom bolo, že vláda odhadovala výrazne vyšší deficit za rok 2023 na úrovni 6,5 % HDP a nižší deficit za rok 2024. V súvislosti s udržateľnosťou verejných financií bolo dôležité zdefinovať výšku deficitu za rok 2023, keďže to ovplyvňuje výšku cieleného deficitu v roku 2024. Práve vyšším deficitom má vláda priaznivejšiu východiskovú situáciu pri konsolidácii verejných financií o 0,5 % HDP ročne.

Rada EÚ koncom júla 2024 prijala návrh Európskej komisie a začala procedúru nadmerného

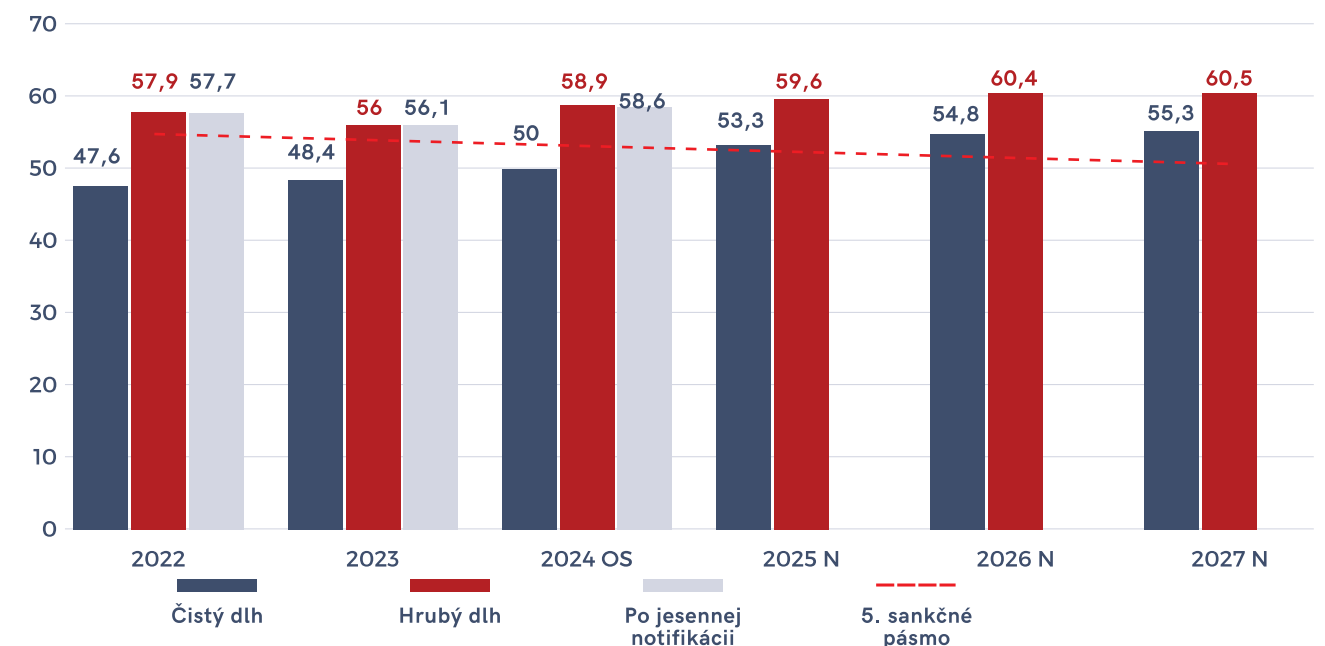
deficitu voči Slovensku. Medzi ďalšie krajiny, voči ktorým sa začalo konanie, patria Belgicko, Francúzsko, Maďarsko, Malta, Poľsko a Taliansko. Cieľom tejto procedúry je, aby krajiny napravili nadmerný deficit alebo úroveň svojho verejného dlhu. Krajiny mali povinnosť predložiť Európskej komisii národný strednodobý fiškálno-štruktúralný plán do 20. septembra 2024 a na základe tohto plánu Európska komisia určila postupy pre ozdravenie verejných financií. Ministerstvo financií SR v roku 2024 očakávalo dlh verejnej správy na úrovni 58,9 % HDP, čo predstavuje mierne zvýšenie oproti plánovanej hodnote v rozpočte. Európska komisia vyhodnotila, že strednodobý plán Slovenska je v súlade s požadovanými pravidlami a predstavená konsolidácia prispeje k dosiahnutiu cieľa. Plánované zníženie deficitu SR v rokoch 2024 až 2028 je až o 3,7 % HDP.

Konsolidácia je systémovým riešením negatívneho vývoja verejných financií

NKÚ pozitívne hodnotil, že vláda sa zaoberá riešením ozdravenia verejných financií, **avšak doteraz prijaté konsolidačné opatrenia nie sú dostatočné**. Vláda plánuje prostredníctvom konsolidačného balíka v roku 2025 znížiť deficit o 1,1 % HDP. Pozitívny vplyv prijatých opatrení na deficit bol však tlmený aj novými prioritami

kabinetu, a to najmä v sociálnej oblasti. V súvislosti s udržateľnosťou verejných financií v dlhodobom horizonte je najväčšou výzvou starnutie obyvateľstva. Vzhľadom na celkovú výšku konsolidačných opatrení v budúcom roku by bolo možné výraznejšie zníženie deficitu a dlhu, ak by bol podiel konsolidačných opatrení na strane výdavkov vyšší. Podľa návrhu rozpočtu na rok 2025 by sa mal hrubý dlh verejnej správy zvýšiť na úroveň 59,6 % HDP v celkovej hodnote 77,3 mld. eur. Na stabilizáciu verejných financií a postupné zníženie dlhu budú potrebné v ďalších rokoch dodatočné konsolidačné opatrenia.

VÝVOJ HRUBÉHO A ČISTÉHO DLHU VS V ROKOCH 2022 AŽ 2027 (V % HDP)

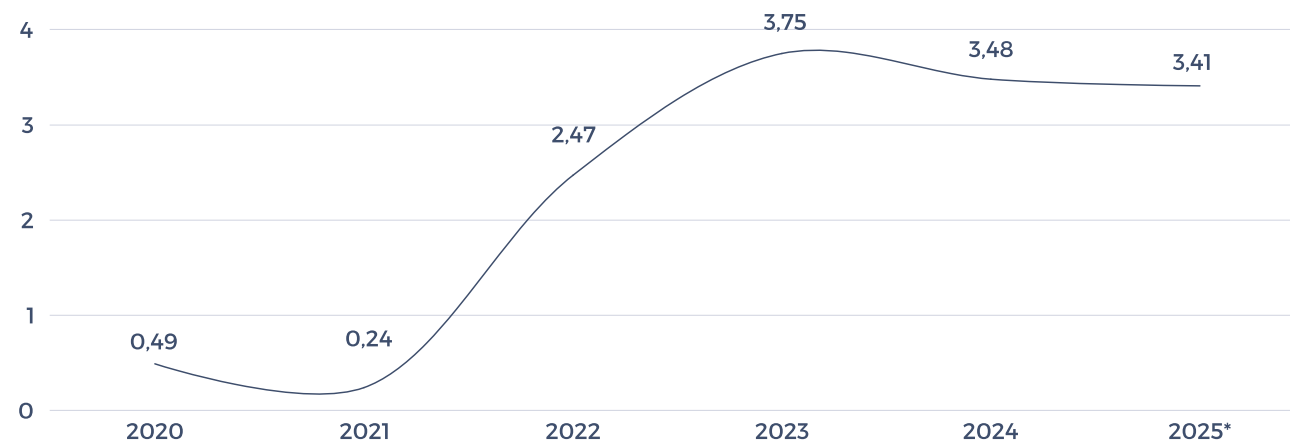

Zdroj: Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2025 až 2027

Slovensko malo v roku 2024 jedny z najvyšších nákladov na financovanie dlhu v eurozóne. Priemerné úrokové sadzby slovenských štátnych dlhopisov v posledných rokoch rástli. V roku 2023 dosiahla priemerná úroková miera úroveň 3,75 %. Následne v roku 2024 došlo k postupnému poklesu úrokových sadzieb na slovenských dlhopisoch, čo reflektovalo na zmiernenie inflačných tlakov v ekonomike. Napriek tomu je riziková prirážka slovenských dlhopisov

v porovnaní s nemeckými dlhopismi jednou z najvyšších v eurozóne, čo negatívne ovplyvňuje náklady na financovanie dlhu. Ratingová agentúra Moody's v decembri 2024 znížila hodnotenie Slovenska o jeden stupeň – na A3 so stabilným výhľadom. Hodnotenia od ratingových agentúr Standard & Poor's a Fitch zostali nezmenené. Zníženie ratingu vplyva na drahšie financovanie štátneho dlhu aj v dôsledku vyššej rizikovej prirážky na štátnych dlhopisoch.

PRIEMERNÁ ÚROKOVÁ MIERA SLOVENSKÝCH ŠTÁTNYCH DLHOPISOV

Zdroj: ARDAL,* údaje k 31. 1. 2025

V 1. polroku 2024 boli celkové vynaložené výdavky na obsluhu štátneho dlhu na úrovni 756 mil. eur, medziročne sa teda zvýšili o 159 mil. eur. V roku 2025 sú rozpočtované výdavky na obsluhu štátneho dlhu vyššie o 382 mil. eur než sa očakávalo v roku 2024.

NKÚ pozorne sleduje a analyzuje vývoj a štruktúru dlhu Slovenskej republiky. Vývoj zadlženosti spolu s chýbajúcou strednodobou stratégiou riadenia štátneho dlhu predstavovali v roku 2024 riziká, ktoré sa Úrad rozhodol skontrolovať. Závery prebiehajúcej kontroly **032/2024 Strednodobé riadenie štátneho dlhu a likvidity** budú zverejnené v prvej polovici roka 2025.

Počas 1. polroka 2024 sa na Slovensku zmenil právny rámec rozpočtového riadenia (fiškálnej politiky) na národnej aj európskej úrovni.

Európsky parlament a Rada EÚ schválili nariadenie o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohlade, ktoré vyvolalo následné úpravy v zákone o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Nové európske pravidlá zaviedli národné strednodobé fiškálno-štrukturálne plány namiesto doterajšieho Národného programu reforiem a Programu stability. Plány pokrývajú spravidla štyri roky s možnosťou predĺženia na sedem rokov za cenu vyššej záväznosti. Ministerstvo financií pri návrhu novely rozpočtových pravidiel poukazovalo na to, že princípy fiškálnych plánov sa prelínajú s limitmi verejných výdavkov. Novelou prešla zodpovednosť za stanovenie limitov z Rady pre rozpočtovú zodpovednosť na MF SR, pričom Rada pre rozpočtovú zodpovednosť hodnotí výročnú správu o pokroku pri plnení týchto fiškálnych plánov.

NKÚ vo svojich stanoviskách monitoroval aj zavádzanie a uplatňovanie limitu verejných výdavkov, ktorý predstavuje nástroj na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Jeho existenciu predpokladal ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti už v roku 2011, no novelou zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy sa do právneho rámca dostal až v roku 2022, pričom k ďalšej úprave došlo v roku 2024. Samotný limit predstavuje jedno číslo stanovujúce maximálnu hodnotu výdavkov subjektov verejnej správy a ďalších súčastí rozpočtu verejnej správy v eurách, pričom sa vykazuje na aktuálnej báze a štátny rozpočet je na hotovostnej báze.

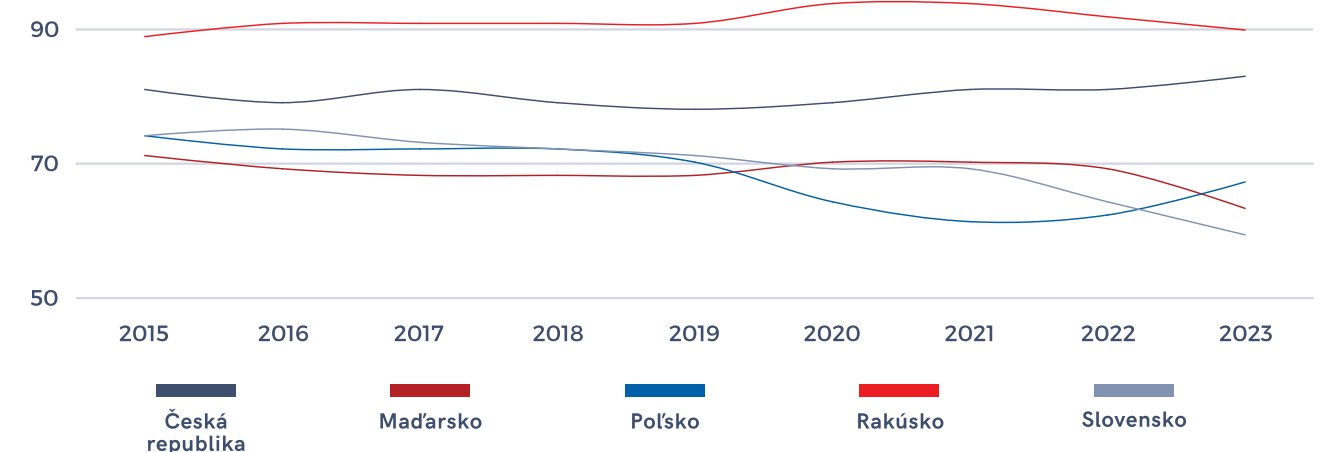
Rozpočet na rok 2024 bol schválený bez väzby na limit verejných výdavkov, čo v prvých mesiacoch minulého roka predstavovalo riziko pre plnenie príslušného milníka v pláne obnovy a odolnosti. Následne v rámci novelizácie rozpočtových pravidiel bol schválený limit na rok 2024 vo výške 57 717 mil. eur. NKÚ v **Správe o vývoji rozpočtového hospodárenia za 1. polrok 2024** upozornil, že existuje riziko prekročenia limitu o cca 230 mil. eur. Skutočné plnenie limitu bude známe v priebehu roka 2025.

Rozpočtový cyklus 2025 až 2027 je prvým kompletným, v ktorom sa aplikujú novelizované rozpočtové pravidlá, vrátane limitu verejných výdavkov. Jeho výpočet sa oproti predchádzajúcim rokom zásadne zmenil a zjednodušil. Limit vychádza z medziročného rastu čistých výdavkov a počíta ho MF SR v súlade s fiškálnym plánom. Na rok 2025 bol stanovený limit vo výške 61 150 mil. eur, na rok 2026 v sume 62 120 mil. eur a na rok 2027 v sume 63 109 mil. eur. NKÚ pozorne sleduje plnenie a dodržiavanie nastavených limitov.

Sledujeme efektívnosť výdavkov verejnej správy

Vo svojich stanoviskách, ako aj v kontrolách NKÚ upozorňoval v roku 2024 aj na neefektívnosť verejnej správy. Podľa indikátora hodnotenia efektívnosti Svetovej banky, efektívnosť verejnej správy v SR od roku 2015 kontinuálne klesá, v roku 2023 dosiahla SR iba 59. percentil zo všetkých hodnotených krajín. V roku 2015 sa SR nachádzala na 74. percentile zo všetkých hodnotených krajín.

EFEKTÍVNOSŤ VEREJNEJ SPRÁVY V SR A VYBRANÝCH KRAJINÁCH V ROKOCH 2015 – 2023 (V PERCENTILOCH)

Zdroj: Svetová banka

Objem mzdových výdavkov zamestnancov verejnej správy sa každoročne zvyšuje a predpokladané výdavky v rozpočte na rok 2025 sú medziročne vyššie o 6,78 %, čo predstavuje 637 miliónov eur. Aj napriek tomu, že Slovensko má v rámci medzinárodného porovnania nižší počet zamestnancov verejnej správy na tisíc obyvateľov ako priemer

krajín EÚ, v posledných rokoch vynakladá na ich mzdy v pomere k HDP približne rovnako.

Nižší počet zamestnancov verejného sektora v SR v medzinárodnom porovnaní je možné čiastočne vysvetliť rozsahom služieb, ktoré sa štát rozhodne poskytnúť pre svojich občanov

Vybrané zmeny rozpočtových pravidiel v SR

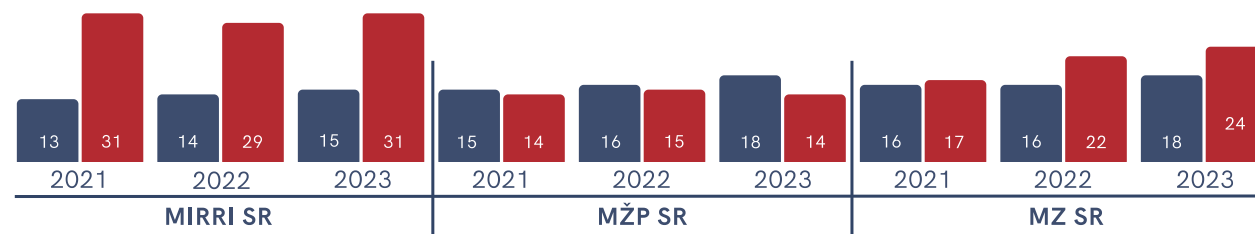
- Rozpočet vychádza z národných strednodobých fiškálno-štrukturálnych plánov a obsahuje limit verejných výdavkov, ktorý sa schvaľuje spolu so zákonom o štátnom rozpočte.
- Limit verejných výdavkov je naviazaný na vývoj čistých výdavkov vo fiškálnych plánoch.
- MF SR pripravuje každoročnú správu o vykonávaní fiškálnych plánov, PRZ ju hodnotí.
- Vláda (MF SR) môže meniť čiastkové limity pri zachovaní schváleného limitu verejných výdavkov.
- Subjekty podliehajúce limitu verejných výdavkov musia používať rozpočtový informačný systém (RIS).
- Koncoročné viazanie prostriedkov navyšuje limit verejných výdavkov v nasledujúcom roku.
- Vládne návrhy zákonov nemajú prekračovať limit verejných výdavkov.
- Zmenili sa lehoty použitia bežných a kapitálových výdavkov, zúčtovanie dotácií a rezervy.

– mierne nižšia zamestnanosť vo verejnom sektore na Slovensku pravdepodobne podľa Útvary hodnoty za peniaze a Revízie výdavkov verejnej správy súvisí s nadpriemernou mierou dodávateľského zabezpečenia niektorých verejných statkov (napr. zdravotníctva, dopravy či výstavby).

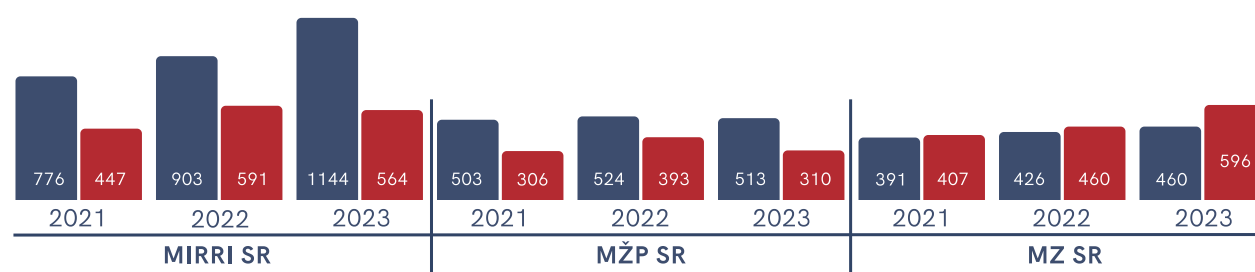
Mzdové výdavky každoročne prekračujú rozpočtové plány, a to aj napriek tomu, že skutočný počet zamestnancov je často nižší než je stanovený limit. Napriek konsolidačnému opatreniu v návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025 v rozsahu 10 % šetrenia na mzdových výdavkoch štátu (91,3 mil. eur), ich medziročne rastúci trend naznačuje, že plánované úspory na mzdových výdavkoch nebudú mať významný vplyv na fiškálnu konsolidáciu. Konsolidačným opatrením bol o 10 % znížený rozpočtovaný počet miest štátnych zamestnancov a zamestnancov vo verejnom záujme štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií po zohľadnení výnimiek.

Časť pracovnej agendy vo verejnej správe vykonávajú zamestnanci pracujúci na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, čo sa môže používať na obchádzanie rozpočtovaných osobných výdavkov alebo tabuľkového počtu zamestnancov. Výdavky na vykonávanie týchto dohôd nespádajú pod mzdové výdavky, ale vykazujú sa ako služby a tak účtovnícky neovplyvňujú mzdové výdavky. Ako preukázala aj kontrola **007/2024 Využívanie dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru**, súčasne nastavený systém v oblasti dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru vytvára priestor na jeho zneužívanie. Napríklad na také práce, na ktoré majú subjekty štátnej správy zamestnaných svojich zamestnancov na trvalý pracovný pomer, a tiež na činnosti a výsledky práce, ktorých využiteľnosť nie je prakticky žiadna.

Porovnanie priemernej **hodinovej mzdy** (€): ■ TPP ■ Dohoda

Porovnanie počtu zamestnancov na TPP a dohodárov: ■ TPP ■ Dohoda

- Najväčší počet dohodárov vykázalo **ministerstvo zdravotníctva**; ich počet každý rok **prevyšil** počet kmeňových zamestnancov
- Na štyroch kmeňových zamestnancov pripadalo **až päť dohodárov**
- Napr. v 2023 zamestnávalo MZ SR 460 zamestnancov v trvalom pracovnom pomere, zároveň využívalo aj **596 dohodárov**

Týka sa to najmä vypracovania rôznych analýz, štúdií a prieskumov s nulovou pridanou hodnotou a bez reálneho využitia v praxi. Proces zamestnávania a odmeňovania na základe dohôd o prácach mimo pracovného pomeru nemá na Slovensku nastavené jasné pravidlá.

Napriek plánovanej konsolidácii v oblasti šetrenia na mzdových výdavkoch, ako aj plánovanom zefektívnení verejnej správy vo februári 2024 vzniklo Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR. Nové ministerstvo prebralo agendu cestovného ruchu a športu, ktorá predtým patrila pod gesciu ministerstiev dopravy a školstva. V pôsobnosti novovzniknutého ministerstva je päť podriadených organizácií. V prvom roku svojej existencie ministerstvo v rámci svojho rozpočtu vyčerpalo 199 mil. eur, z ktorých najväčšiu časť tvorili bežné transfery v rámci verejnej správy a transfery jednotlivcom a neziskovým právnickým osobám vo výške 143 mil. eur (71,6 % z celkových výdavkov kapitoly). Tovary a služby tvorili 12,3 % výdavkov z rozpočtu, kapitálové výdavky tvorili 11,9 % celkových vynaložených prostriedkov kapitoly a išli prevažne na transfer právnickej osobe na vybudovanie multifunkčnej športovej haly OLYMPIC ARENA v Šamoríne vo výške 20 mil. eur.

V priebehu roka 2024 rozširovanie počtu kapitol financovaných zo štátneho rozpočtu pokračovalo. Zmenou kompetenčného zákona v júni 2024 vznikol ďalší nový ústredný orgán štátnej správy – Úrad podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre plán obnovy a znalostnú ekonomiku. Je ústredným orgánom štátnej správy pre koordináciu a riadenie plánu obnovy a odolnosti SR a riadenie mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti; koordináciu a riadenie sociálno-klimatického fondu a vnútroštátnu implementáciu Agendy 2030.

Jedným z konsolidačných opatrení, ktoré malo za cieľ prispieť ku konsolidácii verejných financií, bolo v júni 2024 zrušenie Rady pre štátnu službu, ktorá bola orgánom štátnej správy a mala byť nezávislým koordinácnym a monitorovacím orgánom na ochranu princípov štátnej služby. Pri výkone svojej pôsobnosti bola rada oprávnená vyžadovať súčinnosť od orgánov verejnej správy a služobných úradov a za svoju činnosť sa zodpovedala Národnej rade SR. Po zrušení Rady pre štátnu službu je potrebné preniesť jej koordináčné a monitorovacie kompetencie na iný nezávislý orgán, ktorý bude vyhodnocovať a zabezpečovať efektívnosť vykonávania štátnej služby. Ku koncu roka 2024 mala ústredná štátna správa SR 15 ministerstiev a 12 ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

Narastajúce mzdové výdavky štátu, ako aj rozširujúca sa štátna správa zvýraznili potrebu systematických opatrení na jej zefektívnenie, ak má byť rozpočtová disciplína skutočne dosiahnutá. Tieto systematické opatrenia je možné realizovať iba na základe informovaného rozhodovania vo verejnej správe, ktoré je založené na zbere a analýze údajov. Túto činnosť by mali zabezpečovať analytické jednotky príslušných rezortov.

V roku 2024 poukázal NKÚ aj na nízku stabilitu a udržateľnosť analytických jednotiek v štátnej správe. V júni 2024 uplynula udržateľnosť národného projektu „Budovanie a rozvoj kapacít analytických útvarov“, ktorý prebiehal od roku 2017 do roku 2021, a prostredníctvom ktorého sa vybudovali a financovali analytické jednotky takmer na každom ministerstve. Udržateľnosť projektu bola zabezpečená zastúpením aspoň troch analytikov na rezorte, avšak po uplynutí povinnosti z národného projektu boli tri analytické jednotky zrušené a viacerým sa znížila riadiaca pôsobnosť. Z priamej riadiacej pôsobnosti ministra sa tri analytické jednotky presunuli na nižšiu riadiacu pozíciu, buď pod štátneho tajomníka alebo boli degradované na úroveň odboru v rámci sekcie. Okrem zníženia riadiacej pôsobnosti bolo počas minulého roka na analytických jednotkách zaznamenané aj výrazné znížovanie počtu zamestnancov. Útvar hodnoty za peniaze na ministerstve financií prišiel o približne 20 % tabuľkových pozícií a Inštitút vzdelávacej politiky na ministerstve školstva o 11 % tabuľkových miest. Pozitívom je, že mimo ministerstiev, kde sa analytické jednotky rušili, vznikol v roku 2024 jeden nový analytický útvar na Protimonopolnom úrade SR.

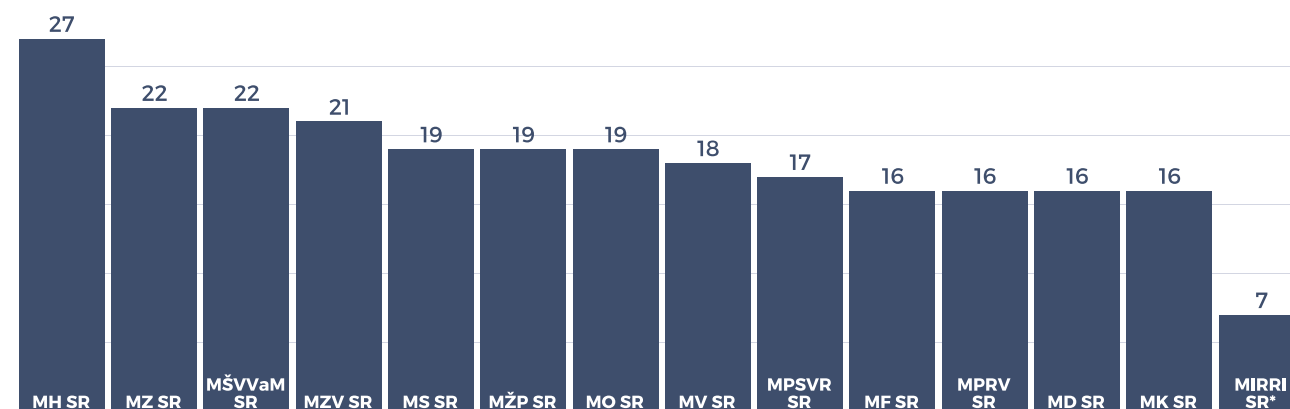
Zmeny v zahraničnej politike, geopolitické konflikty, oživovanie a naštartovanie konkurencieschopnosti EÚ si budú vyžadovať aj zmeny v oblasti financovania priorít v celej EÚ, ale aj na Slovensku. Nové významné ciele musia mať pri zložitej fiškálnej politike štátu definované konkrétnejšie ukazovatele. Tie sa musia odraziť pri návrhoch rozpočtu verejnej správy, ako aj pri vyhodnocovaní ich spoločenskej opodstatnenosti, hospodárnosti, efektívnosti, účelnosti a účinnosti. Preto NKÚ v roku 2024 posilnil analytickú jednotku, ktorá analyzuje vládny program aj programy významných rezortov, ktoré sa následne premietajú do návrhov Rozpočtu verejnej správy aj Štátneho záverečného účtu.

Okrem absencie analytických kapacít v rámci štátnych orgánov, efektívnosť verejnej správy a kontinuitu riadenia štátnych rezortov ovplyvnili aj časté výmeny ministrov. Počet

ministrov jednotlivých rezortov na Slovensku sa od roku 1993 výrazne menil. Takéto zmeny v krátkych časových intervaloch vedú k prerušovaniu rozbehnutých projektov aj k zmenám priorit. Od roku 1993 sa najviac ministrov zúčastnilo

na riadení rezortu hospodárstva, spolu ich bolo 27, pričom od roku 1993 do roku 2000 ich bolo deväť. Na druhej priečke skončilo ministerstvo zdravotníctva spolu s ministerstvom školstva, kde sa doposiaľ vystriedalo 22 ministrov.

POČET MINISTROV JEDNOTLIVÝCH MINISTERSTIEV OD ROKU 1993 DO OKTÓBRA 2024

Zdroj: Internetové stránky ministerstiev, spracovanie NKÚ SR.
Poznámka: MIRRI SR vzniklo v júli 2020. MCRŠ SR vzniklo k 1.1.2024 a doposiaľ má 1 ministra.

Čerpanie kapitálových výdavkov v 1. polroku bolo nízke

NKÚ pozitívne hodnotil, že vláda neplánuje znižovať štátom financované investície. Celkové kapitálové výdavky verejnej správy sú na rok 2025 rozpočtované v objeme 7 013,6 mil. eur, čo je oproti očakávanej skutočnosti v roku 2024 viac o takmer 25 %. Rovnako ako v rozpočte na rok 2024 ani v návrhu rozpočtu na rok 2025 nie je zverejnený zoznam najväčších investičných projektov, ktoré sa budú financovať v budúcom roku. NKÚ preto vo svojom stanovisku k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025 odporúčal vypracovať zoznam najväčších investičných projektov a doplniť aj všetky známe investičné projekty, ktoré sa majú v nasledujúcom období financovať.

V 1. polroku 2024 sa na kapitálové výdavky alokovalo 7,8 mld. eur, ale vyčerpano sa z nich len 776 mil. eur. Napríklad rezort dopravy mal vyčlenené najvyššie kapitálové výdavky zo všetkých rezortov, z ktorých sa v 1. polroku vyčerpano iba 11 %. Nevyčerpané finančné prostriedky boli v celkovej sume 1,9 mld. eur. Očakávané čerpanie kapitálových

výdavkov v roku 2024 bolo nižšie o 137,9 mil. eur než sa predpokladalo v schválenom rozpočte.

Najvýznamnejšou prebiehajúcou investíciou ministerstva obrany je výstavba novej nemocnice v Prešove. Plánované investičné náklady by mali byť na úrovni 550 mil. eur a výstavba vychádza z koncepcie SMART Green Hospital (2022) pre fakultnú nemocnicu, ktorú zhodnotil Útvár hodnoty za peniaze. Podľa návrhu rozpočtu má mať nemocnica v roku 2025 výdavky vo výške 144 mil. eur. Vláda sa vďaka presunu nemocnice pod rezort obrany priblíži k politickým záväzkom voči NATO a celkové výdavky na obranu v roku 2025 tak budú na úrovni 2 % HDP.

NKÚ upozornil aj na riziko, že v zozname strategických investícií chýba jasná prioritizácia projektov. V 1. polroku 2024 vláda schválila zaradenie viacerých investičných projektov medzi strategické investície na základe zákona o mimoriadnych opatreniach pre strategické investície a pre výstavbu transeurópskej dopravnej siete. Strategickými investíciami sú najmä projekty dopravnej infraštruktúry TEN-T, projekty úsekov rýchlostných ciest R4 a R2, diaľnice D1, D3 a D4,

modernizácia vybraných úsekov železničných tratí či projekt diaľničného privádzača. Okrem dopravných projektov získali štatút strategickú investície aj nemocnica v Banskej Bystrici (pod ministerstvom zdravotníctva) a modernizácia nemocnice J. A. Reimana v Prešove (pod ministerstvom obrany). Vzhľadom na zaradenie množstva projektov medzi strategické investície je otázne, či sa tým dosiahne ich prioritná realizácia. Zoznam projektov, ktoré sú zaradené medzi strategické investície, je uvedený v Stanovisku NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025.

V tejto súvislosti NKÚ odporúčal, aby Útvár hodnoty za peniaze aj naďalej pokračoval v hodnotení investícií, ktoré doteraz kvalifikovane a nezaújate zabezpečoval, a to najmä pri strategických investíciách. Plánované verejné investície ekonomicky posudzuje práve tento útvár ministerstva financií a jeho hodnotenia sú dôležitou súčasťou realizácie projektov. Rezort zodpovedný za realizáciu investičného projektu musí zverejniť štúdiu uskutočniteľnosti a hodnotenie pri týchto strategických projektoch si bude môcť vykonávať rezort sám. Presun kompetencie hodnotenia projektov na zodpovedný rezort v prípade strategických investícií prináša riziko zníženej objektivity, keďže rezort bude posudzovať vlastné investičné zámery. Na niektorých ministerstvách je otázne aj zabezpečenie kvalifikovaných personálnych kapacít na hodnotenie investičných projektov z dôvodu zrušenia alebo degradácie analytických jednotiek.

V kontexte neschopnosti Slovenska čerpať rozpočtované prostriedky na investície NKÚ v roku 2024 v rámci svojich stanovísk opakovane upozorňoval aj na pomalý nábeh čerpania

prostriedkov z EÚ. Zdôraznil najmä slabé čerpanie nosného Programu Slovensko 2021 – 2027, ale aj riziká v súvislosti s nedočerpaním alokácie v Programe rozvoja vidieka 2014 – 2022.

Čerpanie eurofondov je výzvou a príležitosťou na ozdravenie verejných financií

NKÚ upozornil, že napriek mnohým zjednodušeniam v programovom období 2021 – 2027 je dynamika čerpania fondov EÚ, v súvislosti s potrebou plnenia prvého finančného mílnika, v porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím výrazne pomalšia. Za obdobie 12 mesiacov do termínu plnenia prvého mílnika je za Program Slovensko 2021–2027 potrebné ešte čerpať viac ako trojnásobok vyčerpanej alokácie, t. j. navýšiť čerpanie o 1,1 mld. eur. V programovom období 2014 – 2020 bolo za príslušných šesť operačných programov potrebné v rovnakom období ešte čerpať menej ako polovicu dovtedy vyčerpaných prostriedkov (t. j. navýšiť čerpanie o 262,1 mil. eur).

Z Programu Slovensko 2021 – 2027 bolo ku koncu decembra 2024 vyčerpaných 382,3 mil. eur, t. j. 3 % z alokácie. Do konca roka 2025 je pre splnenie prvého finančného mílnika potrebné ešte čerpať 1,1 mld. eur, inak nevyčerpaná časť alokácie prepadne.

STAV IMPLEMENTÁCIE PROGRAMU SLOVENSKO 2021 – 2027 K 31. 12. 2024 (V MLD. EUR)

Zdroj: MIRRI SR

Podľa údajov Európskej komisie k 5. 2. 2025 sa Slovensko úrovňou čerpania fondov EÚ programového obdobia 2021 – 2027 v rámci 27 krajín EÚ umiestnilo uprostred rebríčka. V rámci krajín V4 obsadilo Česko 2. miesto s úrovňou čerpania 9,9 %, Maďarsko 5. miesto s úrovňou čerpania 7,1 %, Slovensko 14. miesto s úrovňou čerpania 3,7 % a Poľsko 21. miesto s úrovňou čerpania 1,9 %.

Slovensko v rámci programového obdobia 2014 – 2020 z dôvodu nedostatočnej dynamiky čerpania definitívne prišlo o časť pridelených prostriedkov za ročné záväzky 2014 – 2019 v objeme takmer 154,4 mil. eur (1,1 % z alokácie). Tieto nevyčerpané prostriedky znížili celkovú alokáciu, ktorú Slovensko mohlo čerpať v rámci dotknutých operačných programov. K absorpcii fondov EÚ významným spôsobom dopomohla flexibilita Európskej komisie, ktorá umožnila presunúť nevyužívané prostriedky v celkovej výške 1 373,3 mil. eur (t. j. 9,5 % z alokácie) na financovanie riešenia iných problémov. Išlo o prílev migrantov v dôsledku vojenskej operácie na Ukrajine (339,6 mil. eur) a o zvýšené náklady na dodávku energií pre zraniteľné domácnosti (1 033,7 mil. eur).

Slovensku sa však nepodarilo vyčerpať balík pridelených prostriedkov ani v rámci posledného ročného záväzku. Ku koncu roka 2024 predstavovala odhadovaná výška nedočerpaného ročného záväzku 2020 sumu 10,7 mil. eur (za OP Ľudské zdroje: 6,8 mil. eur; za OP Rybné hospodárstvo: 3,6 mil. eur; za PS INTERACT III: 277,2 tis. Eur; a za OP Efektívna verejná správa: 4,6 tis. eur). Odhad abstrahuje od OP Integrovaná infraštruktúra a Interreg V-A SK-AT, za ktoré nebola do konca roka 2024 predložená Európskej komisii záverečná žiadosť o platbu za posledný účtovný rok. Definitívna výška prepadaných prostriedkov bude známa až po schválení účtov za posledný účtovný rok zo strany Európskej komisie, ktoré bude Slovensko predkladať za jednotlivé operačné programy od februára 2025.

Program rozvoja vidieka 2014 – 2022, ktorého alokácia bola navýšená celkom o 716,4 mil. eur, z dôvodu nedostatočného čerpania v roku 2023 prvýkrát definitívne prišiel o časť alokácie z ročného záväzku 2020 v sume 46,5 mil. eur (t. j. 2 % z alokácie programu). Aj napriek prijatým opatreniam zo strany riadiaceho orgánu sa v roku 2024 opätovne nepodarilo vyčerpať potrebný objem prostriedkov z ročného záväzku 2021 a časť alokácie v objeme 186,5 mil. eur (8,4 %) bude programu definitívne odobratá. K zvráteniu rizika nedočerpania časti alokácie, rozpísanej na posledný ročný záväzok 2022 (349,9 mil. eur), môžu dopomôcť nové osobitné legislatívne opatrenia Európskej komisie, ktoré umožňujú využiť tieto prostriedky na núdzovú pomoc pre poľnohospodárov, vlastníkov lesov alebo malé a stredné podniky, obzvlášť postihnuté prírodnými katastrofami.

V rámci plánu obnovy a odolnosti boli do konca roka 2024 na mimorozpočtový účet úradu vlády prijaté prostriedky z Európskej komisie v celkovej sume 3,5 mld. eur, čo predstavuje 54,2 % z celkovej alokácie (tabuľka). Na rozdiel od fondov EÚ sa v pláne obnovy platby z Európskej komisie neuskutočňujú na základe reálne čerpaných prostriedkov, ale na základe uspokojivého plnenia dohodnutých míľnikov a cieľov. V decembri 2024 Slovensko predložilo Európskej komisii piatu žiadosť o platbu v celkovej výške 597,8 mil. eur, v rámci ktorej z 21 míľnikov a cieľov deklarovalo splnených 20, pričom nesplnený cieľ Majetkové vysporiadanie sa so súkromnými vlastníkmi (v gescii ministerstva životného prostredia) je jedným z predmetov pripravovanej revízie. Európska komisia môže v zmysle legislatívy odporučne znížiť platbu z predloženej piatej žiadosti, keďže nedošlo k splneniu všetkých podmienok aktuálne platnej Operačnej dohody medzi SR a EK.

STAV PLNENIA PLÁNU OBNOVY A ODOLNOSTI SLOVENSKA VOČI EURÓPSKEJ KOMISII

Identifikácia platby	Dátum predloženia na EK	Dátum úhrady z EK	Investícia (počet)	Reforma (počet)	Prijatá suma z EK (v mil. eur)
1. žiadosť o platbu	29. 4. 2021	29. 7. 2022	3	11	398,7
2. žiadosť o platbu	25. 10. 2022	22. 3. 2023	4	12	708,8
3. žiadosť o platbu	25. 9. 2023	28. 12. 2023	9	18	662,4
4. žiadosť o platbu	15. 12. 2023	31. 10. 2024	0	15	798,7
5. žiadosť o platbu	16. 12. 2024	-	6	14	-
SPOLU ŽoP			16 (22)*	56 (70)*	2 568,5
SPOLU predfinancovanie	-	13. 10. 2021/12. 12. 2023	-	-	903,3
SPOLU prijaté z EK					3 471,8

* Údaje v zátvorke zahŕňajú aj 5. ŽoP. Keďže investície a reformy, ktorých plnenie bolo deklarované EK v rámci 5. ŽoP, neboli zatiaľ posúdené zo strany EK, nie je možné ich považovať za splnené

Slovensku sa ku koncu roka 2024 podarilo splniť 32 % míľnikov a cieľov plánu obnovy. V rámci plánu obnovy sa zaviazalo zrealizovať celkom 119 investícií a 103 reforiem, z toho ku koncu roka 2024 plníme 16 investícií a 56 reforiem. V prípade ďalších krajín V4 dosahuje Česko mieru plnenia 38 %, Poľsko 25 % a Maďarsko 0 %. Do hraničného termínu pre splnenie všetkých míľnikov a cieľov zostáva 20 mesiacov.

V roku 2025 budú v zmysle harmonogramu Operačnej dohody medzi SR a EK predložené na EK ďalšie dve žiadosti o platbu v celkovej výške 1 699,1 mil. eur, ku ktorým sa viaže potreba splnenia 40 míľnikov a cieľov.

Zásadnou mierou sa na rozpočte verejnej správy na Slovensku podieľajú sociálne výdavky, zdravotníctvo a školstvo, na ktoré ide spolu bezmála 30 % HDP ročne. Kontrole a analýze finančného riadenia a rozpočtovania sa preto úrad venoval v minulom roku v rámci stanovísk úradu podrobnejšie predovšetkým v týchto oblastiach.

Najväčší dopad na štátny rozpočet má v posledných rokoch sociálna oblasť, a to najmä z dôvodu meniaceho sa dôchodkového systému. V roku 2025 sa predpokladá, že sa na sociálnu oblasť minie 19,6 mld. eur, čo predstavuje 14 % HDP a 29,5 % výdavkov rozpočtu verejnej správy. Z tejto sumy sa rozpočet Sociálnej poisťovne predpokladá vo výške 14,8 mld. eur (o 0,43 mld. eur viac oproti očakávanej

skutočnosti v roku 2024) a na výdavky kapitoly ministerstva práce je vyčlenených 4,8 mld. eur (o 0,13 mld. viac ako sa očakáva za rok 2024).

V kontrole **016/2024 Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho záverečného účtu za rok 2023** konštatoval NKÚ dominanciu výdavkov Sociálnej poisťovne na starobné dôchodky a kapitoly rezortu práce na podporu rodiny, ktoré mali za cieľ zmierniť vplyv vysokej inflácie na rodiny s deťmi a dôchodcov. Upozornil na dvojnásobné zvýšenie výdavkov na rodinnú politiku za posledných 10 rokov a tiež na významné zvýšenie výdavkov na starobné dôchodky. Výrazne sa na tom podieľala možnosť získať predčasný starobný dôchodok po odpracovaní 40 rokov a mimoriadna valorizácia dôchodkových dávok.

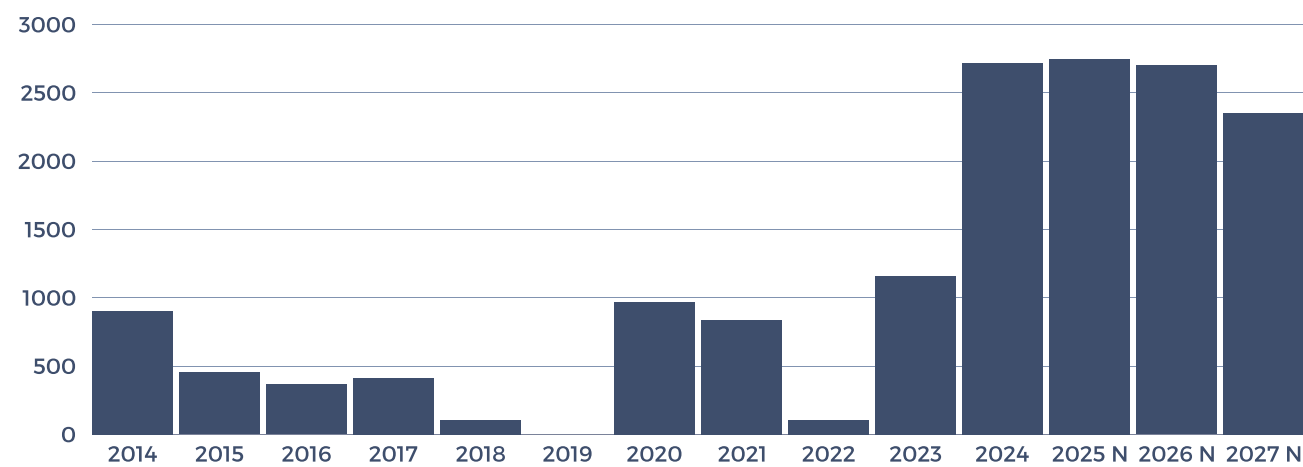
NKÚ zdôraznil nepriaznivé dôsledky zavedenia predčasných starobných dôchodkov na zamestnanosť, platenie daní a odvodov, čo má vplyv predovšetkým na hospodárenie Sociálnej poisťovne a na udržateľnosť verejných financií. Z platiteľov odvodov na starobné dôchodkové poistenie, ktorí by mohli naďalej odvádzať zo svojich príjmov poistné, sa stávajú pasívni prijímatelia dôchodkov. Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v odvetviach priemyslu, poľnohospodárstva, potravinárstva, stavebníctva a iných je ďalším nepriaznivým dôsledkom tohto opatrenia. Skorší odchod pracovníkov týchto odvetví do dôchodku, často s dlhoročnými skúsenosťami, si žiada dodatočné náklady na zaškolenie nových pracovníkov, ktorí ich musia nahradiť.

V tejto súvislosti NKÚ poukázal v minulom roku na zhoršujúci sa demografický vývoj na Slovensku a s ním súvisiaci tlak na rast dôchodkov. Dôsledkom bola úprava legislatívy, ktorá od mája 2024 sťažila prístup k predčasným starobným dôchodkom.

V stanovisku k návrhu rozpočtu na rok 2025 Úrad v súvislosti s udržateľnosťou verejných financií upriamil pozornosť na jednu z najväčších

výziev v dlhodobom horizonte, a to na starnutie obyvateľstva. Jeho dôsledkom je aj deficitné hospodárenie Sociálnej poisťovne, ktoré bude v roku 2025 kryté transferom zo štátneho rozpočtu v rekordnej výške 2,75 mld. eur. Podobne vysoké transfery sú plánované na ďalšie roky aj z dôvodu financovania 13. dôchodkov. V roku 2024 pôvodne počítal rozpočet s transferom pre Sociálnu poisťovňu vo výške 1,6 mld. eur, ale v skutočnosti sa realizoval vo výške 2,7 mld. eur.

DODATOČNÝ TRANSFER ZO ŠTÁTNEHO ROZPOČTU PRE SOCIÁLNU POISŤOVŇU V ROKOCH 2014 AŽ 2027 (V MIL. EUR)

Zdroj: MF SR. Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2025 až 2027. Sociálna poisťovňa.

Pozitívne NKÚ hodnotil, že pri rozpočtovaní výdavkov sa vláda snažila súčasne zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií a zároveň ochrániť sociálny štát v súlade s cieľmi programového vyhlásenia vlády. Prijatím konsolidačných opatrení našla vláda spôsob ako získať dodatočné prostriedky na dôchodky a na financovanie rodinnej politiky.

Výdavky na starobné dôchodky sa v roku 2025 predpokladajú v rekordnej výške viac ako 10 mld. eur, vrátane výdavkov na 13. dôchodok pre poberateľov starobných a predčasných starobných dôchodkov a bez pozostalostných dôchodkov. Dôvodom je dvojciferná valorizácia novopriznaných dôchodkov, dve výrazné valorizácie dôchodkov, ako aj predčasné starobné dôchodky. Národná autorita pre externú kontrolu odporúča **prehodnotiť dlhodobú stratégiu vyplácania dôchodkov, keďže takto nastavený dôchodkový systém je z dlhodobého hľadiska neudržateľný.**

K zlepšeniu hospodárenia Sociálnej poisťovne prispeje zmena v rodičovskom dôchodku, ktorý prestáva byť dávkou starobného poistenia. V rozpočte Sociálnej poisťovne sa už s ním nepočíta a bude nahradený asignáciou dane, čo ovplyvní štátny rozpočet v ďalších rokoch.

Aj napriek vysokým výdavkom na dôchodky a podporu rodiny sa sociálna situácia obyvateľov SR a hlavne rodín s deťmi zhoršuje. Kým pred rokom 2020 patrilo Slovensko k premiantom v rámci EÚ, od roku 2020 chudobnie, a to aj napriek vysokej miere zamestnanosti (2023: 77,5 %; Eurostat) a nízkej miere evidovanej nezamestnanosti (2023: 5,08 %; ŠÚ SR). V roku 2023 chudoba alebo sociálne vylúčenie ohrozovali 17,6 % obyvateľov, čím sa SR dostala na úroveň spred roka 2015.

Počet osôb v nepriaznivej sociálnej situácii sa v roku 2023 oproti roku 2020 zvýšil o 199-tisíc (zo 744-tisíc na 943-tisíc v roku 2023). Podľa

štatistického zisťovania EU SILC 2023 je najhoršia situácia v Prešovskom (27,6 %), Banskobystrickom (23,1 %) a Košickom kraji (22,1 %). Už dnes je zrejmé, že cieľ, ktorý si SR stanovila pre rok 2030 v Národnom programe reforiem Slovenskej republiky 2024, v rámci výsledkových indikátorov pre trh práce a sociálne veci (miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia na úrovni 13,6 %), nebude bez zásadných zmien dosiahnuteľný.

Ďalšou z oblastí, ktoré dlhodobo patria medzi priority NKÚ, je zdravotníctvo. V roku 2024 bolo z verejných zdrojov na zdravotníctvo vynaložených deväť miliárd eur, čo predstavuje okolo 15 % celkových výdavkov verejnej správy. Je nesporné, že ide o oblasť, ktorá má významný vplyv na verejné financie, a preto NKÚ upozorňoval aj v roku 2024 na významné riziká v tejto oblasti aj vo vzťahu k verejným financiám.

V stanovisku k návrhu rozpočtu na rok 2025 konštatoval NKÚ pri zdravotných odvodoch dlhodobo nízku platbu za poistenca štátu v porovnaní s Českou republikou. Platba za slovenského poistenca štátu bola na rok 2024 prechodnými ustanoveniami zákona stanovená fixne na úrovni 4,5 % z vymeriavacieho základu. Na konci roka 2024 bola neštandardným spôsobom opäť cez prechodné ustanovenie zákona navýšená a od 1. decembra 2024 do 31. decembra 2024 nadobudla úroveň 6,55 %. Takýmto spôsobom musel štát pristúpiť k dofinancovaniu sektora, aby predišiel kolapsu verejného zdravotníctva. Ak ministerstvo zdravotníctva nepristúpi k systémovému rozpočtovaniu výdavkov najmä v oblasti ústavnej zdravotnej starostlivosti a liekovej politiky, budú v budúcnosti pribúdať podobné nesystémové riešenia na „plátanie dier“ v systéme verejného zdravotného poistenia.

Pozitívnu zmenou v oblasti manažovania verejných financií v oblasti zdravotníctva bol v roku 2024 vznik rady pre tvorbu rozpočtu v zdravotníctve. Ide o nový orgán, ktorý vytvára priestor pre zapojenie viacerých kľúčových aktérov zdravotníctva do procesu tvorby rozpočtu pre túto oblasť. Úrad ale upozornil na to, že na rokovania tejto rady neboli prizvané inštitúcie, ktoré mali mať podľa pôvodných návrhov štatút pozorovateľa, a to vrátane NKÚ. V záujme zvýšenia transparentnosti by mali byť rokovania rady prístupné aj pre takéto inštitúcie.

Častým problémom, s ktorým sa NKÚ pri svojej činnosti v oblasti zdravotníctva stretáva, je nedostatočné zabezpečenie inštitucionálnej pamäte. Aj v roku 2024 nastali situácie, keď rezort

zdôvodňoval neschopnosť poskytnúť úradu dostatočné vysvetlenia tým, že zamestnanci zodpovední za dopytovanú oblasť už v inštitúcii nepracujú. Takýto stav poukazuje na manažérske zlyhanie, ktoré jednak sťažujú následnú kontrolu, no výrazne sťažujú efektívne riadenie aj samotnej inštitúcii. Jedným z dôvodov tohto stavu je skutočnosť, že na pozíciách vedúcich zamestnancov, štátnych tajomníkov, ale aj na poste ministra zdravotníctva dochádza k príliš častým zmenám. NKÚ počas roka 2024 upozornil, že v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ patrí SR ku krajinám s krátkou životnosťou ministra zdravotníctva, keďže vydrží na ministerstvej stoličke v priemere len 1,5 roka. Také dlhé funkčné obdobie nemala ani posledná ministerka zdravotníctva, ktorá podala demisiu v októbri 2024 a nebola vo funkcii od nástupu novej vlády ani jeden rok.

V roku 2024 Úrad opakovane upozornil na prekročenie rozpočtu výdavkov na lieky hrađené zo systému verejného zdravotného poistenia. Zároveň v stanovisku k návrhu rozpočtu na rok 2025 poukázal na exponenciálny rast výdavkov na lieky v kategorizačnom zozname v nasledujúcich rokoch. Na rok 2024 bol plánovaný rozpočet na lieky vo výške 1,5 mld. eur, ten bol však podľa očakávanej skutočnosti prekročený o viac ako 200 mil. eur, a to na úkor poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Rozpočet na lieky pre rok 2025 bol stanovený na úrovni 1,9 mld. eur a tým medziročne navýšený o 417 mil. eur, čo predstavuje prudký nárast výdavkov na lieky. Nové lieky vstupujúce do kategorizačného zoznamu sú prijímané prostredníctvom zmlúv o podmienkach úhrady lieku, ktorých veľká časť je dôverná, a tak verejnosti a ostatným verejným inštitúciami nedostupná. Vzhľadom na veľkú mieru rizika neefektívneho vynakladania verejných zdrojov a veľkú finančnú významnosť v kontexte obmedzených zdrojov verejného zdravotného poistenia sa zdôraznila potreba kontroly systému kategorizácie liekov, ktorú NKÚ plánuje vykonať v roku 2025.

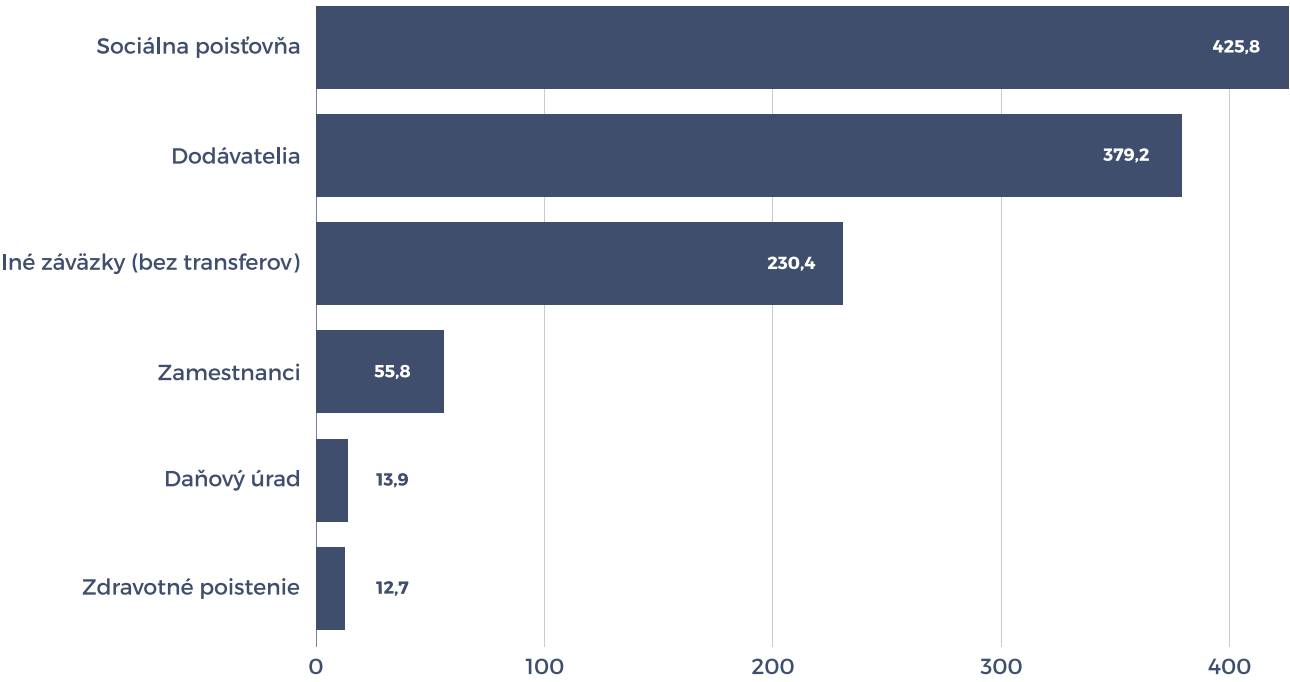
Úrad dlhodobo upozorňuje aj na ďalší vážny problém v slovenskom zdravotníctve, ktorým je neplatenie záväzkov nemocníc. Záväzky zdravotníckych zariadení v lehote a po lehote splatnosti na úrovni istiny prekročili v roku 2024 úroveň 1,1 mld. eur, a preto sa tejto téme NKÚ venoval v rámci svojich stanovísk. Rastúce záväzky si napriek už pravidelným oddĺženiam nemocníc všimla EK, ktorá podala a aj vyhrala žalobu na Súdnom dvore EÚ ohľadne neplatenia záväzkov slovenských nemocníc v lehote splatnosti. Slovenské nemocnice tak musia začať platiť svoje záväzky do 60 dní, a tiež musia

vyrovnať všetky záväzky po lehote splatnosti. Otáznym pri tomto plánovanom oddlení, ktoré by malo byť posledné, ostáva, akou formou a akými prostriedkami chce ministerstvo zdravotníctva všetky tieto záväzky pokryť.

Najviac zdravotnícke zariadenia dlžia Sociálnej poisťovni, voči ktorej dlh na úrovni istiny v novembri 2024 presiahol viac ako 425 mil.

eur. Veľký dlh vytvorili nemocnice aj u svojich dodávateľov, kde záväzky na úrovni istiny dosahujú takmer 380 mil. eur. NKÚ z dôvodu dlhodobu sa zhoršujúcej situácie začal v roku 2024 kontrolu, ktorá sa zameriava na záväzky vybraných zdravotníckych zariadení a tiež na ministerstvo zdravotníctva, keďže najväčšie zdravotnícke zariadenia v SR sú v jeho organizačnej pôsobnosti.

ZÁVÄZKY NA ÚROVNI ISTINY V 13 NAJVÄČŠÍCH NEMOCNICIACH K NOVEMBRU 2024 (V MIL. EUR)

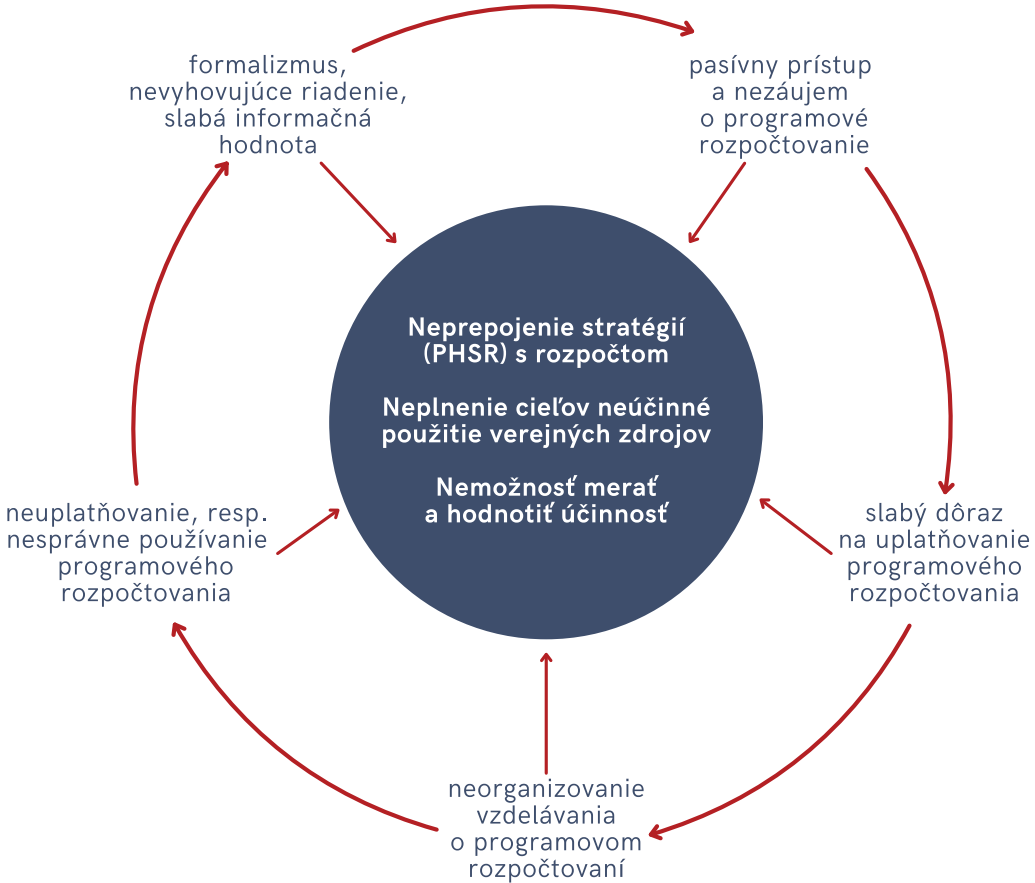

Zdroj: MZ SR, MO SR, spracovanie NKÚ SR

Úrad upozornil vo svojich stanoviskách aj na kritický nedostatok všeobecných lekárov a vysoký investičný dlh budov najväčších štátnych zdravotníckych zariadení. Tiež upozornil na nedostatočné využívanie zdrojov z plánu obnovy vyčlenených pre zdravotníctvo, nedostatočné plnenie úsporných opatrení, ale aj na skutočnosť, že rozpočet pre oblasť zdravotníctva nevychádza z jasnej dlhodobej stratégie pre túto oblasť, a to napriek záväzku vlády definovanom v programovom vyhlásení.

V stanoviskách k návrhu štátneho záverečného účtu NKÚ dlhodobo upozorňuje aj na chýbajúcu zúčtovateľnosť pri programovom rozpočtovaní. Štátny rozpočet a rovnako aj rozpočty samospráv musia vyše 15 rokov

vychádzať z princípov programového rozpočtovania. Aj kontrola **004/2024 Systém programového rozpočtovania v územnej samospráve** potvrdila, že v skutočnosti prevažuje formalizmus a systematicky chýbajú informácie o tom, aké ciele sa podarilo dosiahnuť za vynaložené prostriedky. Pretrvávajúcim rizikom sú tiež časté a výrazné zmeny rozpočtu cez rozpočtové opatrenia. Aj napriek tomu, že počet rozpočtových opatrení klesol z 3 844 v roku 2023 na 1 981 v roku 2024, ich objem a vplyv na verejné financie zostáva významný. Počet rozpočtových opatrení zostáva naďalej vysoký, a to v priemere 165 za mesiac. Je preto dôležité sledovať nielen ich počet, ale aj rozsah a ich dopady na dlhodobú udržateľnosť verejných financií.

V stanovisku k návrhu štátneho záverečného účtu za rok 2023 NKÚ upozornil na nedostatky programového rozpočtovania, konkrétne v kapitole školstva. Ide o dlhodobý a pretrvávajúci problém. Nastavené ciele na úrovni programov a podprogramov nereflektujú hlavné poslanie, ktoré majú naplňať prostredníctvom vynaložených prostriedkov. Ciele často nepokrývajú väčšiu časť výdavkov a sú nastavené na veľmi nízku alokáciu prostriedkov. Najväčšie programy z hľadiska objemu financií nemajú prispôbené hodnoty merateľných ukazovateľov, dokonca niekde stále figurujú logické hodnoty (áno/nie), ktoré nie sú vhodným indikátorom posúdenia naplňania cieľov v čase.

Úrad zhodnotil aj čerpanie a adresnosť výzvy na zvýšenie kapacít materských škôl. K 31. 12. 2023 bolo z alokovaných 82,6 mil. eur vyčerpaných 17,9 mil. eur. V roku 2024 došlo k dvom navýšeniam alokácie výzvy (najprv na 128,3 mil. eur a následne na 143 mil. eur) a aj k výraznému zvýšeniu tempa čerpania prostriedkov výzvy, po ktorom NKÚ volal už v stanovisku k návrhu štátneho záverečného účtu za rok 2022. V roku 2024 zároveň upozornil, že len malá časť prostriedkov výzvy v rokoch 2022 a 2023 smerovala do obcí s najhoršou dostupnosťou materských škôl a odporučil ministerstvu školstva

a Národnej implementačnej a koordinačnej autorite vyvinúť väčšie úsilie, aby sa do výzvy zapojilo viac žiadateľov z obcí s najhoršou dostupnosťou MŠ.

V stanovisku k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025 sa NKÚ venoval najväčšej zmene v oblasti predprimárneho vzdelávania za posledné roky, ktorou sa začnú materské školy financovať prostredníctvom štátneho rozpočtu z kapitoly ministerstva školstva. Doteraz boli materské školy financované obcami prostredníctvom výnosu dane z príjmov fyzických osôb. Po zmene však obce prídu o originálne kompetencie a nebudú rozhodovať o nakladaní s financiami materských škôl. Ministerstvo školstva dostane do kapitoly o 560 mil. eur viac, pričom celkové náklady boli odhadnuté na 668 mil. eur. Viac ako 100 mil. eur bude musieť nájsť ministerstvo v rámci vlastných zdrojov. NKÚ SR tiež v stanovisku upozornil na nepresné stanovenie skutočnej potreby financií na materské školy a na riziko ich nedostatku v budúcnosti.

NKÚ opakovane upozornil aj na nedostatočné odmeňovanie pedagogických zamestnancov. V roku 2024 a ani v januári 2025 k valorizácii ich platov nedošlo. Klesajúce reálne príjmy pedagogických zamestnancov môžu mať negatívny

vplyv nielen na kvantitu, ale aj na kvalitu budúcich učiteľov. Štruktúra zapísaných úspešných uchádzačov na bakalárske alebo spojené bakalárske a magisterské vysokoškolské štúdium totiž ukazuje, že na učiteľské študijné programy sa v roku 2023 zapísali v priemere menej kvalitní absolventi stredných škôl. Zistenia NKÚ naznačujú aj trend klesajúcej kvality študentov učiteľstva. V tejto súvislosti upozorňuje na dôležitosť

zabezpečenia dostatočného finančného ohodnotenia učiteľov. Zabezpečiť každoročný rast miezd pedagógov a odborných zamestnancov, podporiť opatrenia na zvyšovanie atraktivity zamestnania v školstve, prilákať do učiteľského povolania nové talenty a predísť budúcemu kritickému nedostatku pedagógov v regionálnom školstve sa pritom vláda zaviazala vo svojom programovom vyhlásení.

Kontrolujeme napĺňanie cieľov verejných politík

Štát funguje bez cieľa a je v dlhodobom úpadku

Popri kontrole napĺňania cieľov fiškálnej politiky sa NKÚ v rámci kontrolnej a analytickej činnosti v roku 2024 sústredil predovšetkým na napĺňanie cieľov verejných politík. Zistenia z kontrol v štátnych inštitúciách v roku 2024 opakovane potvrdzujú absenciu strategických cieľov, merateľných dát a ich vyhodnocovania. Vo vybraných kontrolovaných rezortoch, ktoré garantujú jednotlivé verejné politiky, NKÚ opakovane konštatoval významné nedostatky alebo až absenciu strategického riadenia. Keďže chýbajú merateľné dáta, ktoré by sa pravidelne vyhodnocovali, spravovanie verejných zdrojov a napĺňanie cieľov verejných politík sa opiera skôr o improvizáciu, ako o efektívne nastavené prehľadné procesy.

V riadení absentuje udržateľnosť a prevláda nesystematickosť, čo môže vytvárať priestor pre lobistické skupiny a napĺňanie ich cieľov na úkor verejného prospechu. Absencia stratégií je viditeľná predovšetkým v kľúčových verejných politikách, ako je hospodársky rast, regionálny rozvoj, zdravotníctvo, školstvo a sociálne veci. Práve tieto segmenty však najviac vyžadujú nastavenie merateľných cieľov a systematické plánovanie na základe ich priebežného vyhodnocovania. Dôsledkom je odkladanie systémovej modernizácie týchto politík a preferovanie krátkodobých, často populistických riešení.

V riadení štátu absentujú stratégie a merateľné ciele

Chaos a roztrieštenosť pri strategickom investičnom plánovaní konštatovali kontrolóri NKÚ pri každej tretej kontrolnej akcii v roku 2024. Efektívne strategické riadenie absentovalo pri plnení cieľov v kľúčových verejných politikách, ako sú zdravotníctvo, školstvo, obrana, životné prostredie. Prítomnosť strategii môže viesť k nákladnému a často aj nespravodlivému riadeniu štátu. Ciele verejných politík sa nenapĺňajú efektívne a významne sa znižuje hodnota pre občana. Štát má obrovské problémy hlavne pri prierezových politikách a projektoch, ktoré vyžadujú spoluprácu viacerých rezortov. Rozhodovanie je nesystémové a chaotické. Opatrenia sa prijímajú až keď vzniknú problémy namiesto toho, aby sa im správne nastavenou stratégiou predchádzalo. Negatívne to ovplyvňuje aj dlhodobú prosperitu krajiny. Keďže rozpočty nie sú prispôbené dlhodobým potrebám, vytvára sa nestabilné prostredie a investori sa mu môžu začať vyhýbať.

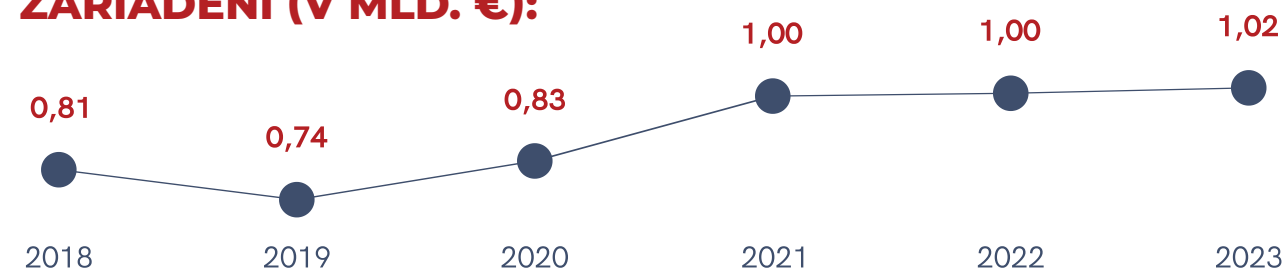
Kontrola 001/2024 Odporúčania NKÚ SR z kontroly verejných financií a majetku zdravotníckych zariadení potvrdila, že slovenské zdravotníctvo je stále vážne chorým pacientom. Pri živote ho držia čiastočné riešenia, ale ministerstvo zdravotníctva stále neprijalo komplexné opatrenia, ktoré by znamenali jeho stabilizáciu. Kontrola bola zameraná na postupy rezortu zdravotníctva v rokoch 2018 až 2023 v oblastiach, ktoré už v minulosti národní kontrolóri prierezovo preverovali. Išlo o hospodárenie zdravotníckych zariadení, koncesné zmluvy, náklady spojené so správou stavieb, verejné obstarávanie a posilnenie zodpovednosti manažmentu za výsledky.

Rezort prijal čiastkové opatrenia, ale stále chýba komplexná úprava finančného riadenia, funkčný systém využívania informačných systémov poskytujúcich dáta v čo najširšom spektre verejnej politiky zdravia, lepšie nastavenie osobnej zodpovednosti, ale i vytvorenie organizačného útvaru, ktorý by odborne a metodicky pomáhal podriadeným organizáciám. Zdravotníctvo potrebuje efektívne finančné riadenie, precízny systém zberu a pravidelnej analýzy dát a prijatie komplexnej stratégie na zlepšenie zdravotnej starostlivosti o obyvateľov. Kontrolóri odporučili parlamentnému výboru pre zdravotníctvo, aby zaviazal vládu – žiadať od ministerstva zdravotníctva ucelenú koncepciu udržateľného finančného riadenia zdravotníctva. Ak nie je známa reálna potreba a následná distribúcia verejných zdrojov v systéme verejného

zdravotníctva, výsledkom bude, podľa NKÚ, neustále sa znásobujúci nedostatok financií.

Zásadným problémom, na ktorý kontrolóri upozornili, je hospodárenie univerzitných a fakultných zdravotníckych zariadení. Naďalej generujú straty, zadlžujú sa a platia faktúry vo výraznom časovom oneskorení. Ku koncu roka 2023 bol stav záväzkov 13 najväčších nemocníc cez miliardu eur. Tieto štátne zariadenia mali pritom viac ako 95-percentný podiel na celkovom dlhu organizácií v pôsobnosti ministerstva zdravotníctva. Po lehote splatnosti boli koncom roka 2023 faktúry v hodnote bežmála 700 miliónov eur, priemerné oneskorenie platieb bolo 397 dní. Za posledných dvadsať rokov štát oddlžoval zdravotníctvo päťkrát, v roku 2024 sa pripravovalo šieste oddlženie. Do konca roka 2023 bolo na splatenie dlhov vynaložených viac ako 2,2 miliardy eur.

VÝVOJ ZÁVÄZKOV 13 NAJVÄČŠÍCH ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ (V MLD. €):

Slovensko oneskorenými platbami porušuje európsku smernicu o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách, za čo od minulého roka čelí európskej žalobe. Štátu hrozia niekoľkomiliónové sankcie. V apríli 2024 vydal rezort zdravotníctva vyhlášku, ktorej súčasťou je krátkodobý plán v rámci nápravných

opatrení v súdnom spore – poskytnutie sumy 119 mil. eur pre ústavnú starostlivosť poskytovanú vo vybraných nemocniciach na splácanie záväzkov dodávateľov a služieb. Verdikt Súdneho dvora Európskej únie v tejto veci nebol do skončenia kontroly vydaný. Pri kolobehu zadlženosti štátnych nemocníc ide o začarovaný

kruh. Bez systémových zmien sa dlh znovu kumuluje. Opakované oddlženia riešia dôsledky, ale nie príčiny zadlžovania. Rezort sa nachádza v patovej situácii, ktorej jediným efektívnym riešením je komplexná reforma zameraná na dlhodobú udržateľnosť.

Jedným z krokov, ktoré v minulosti národná autorita pre externú kontrolu odporúčala vedeniu ministerstva, bola centralizácia a zefektívnenie riadenia procesov. V rámci Plánu obnovy a odolnosti sa naša krajina zaviazala k reforme, k centralizácii riadenia najväčších nemocníc a k zriadeniu Útvary centrálného riadenia. Vytvoriť sa má systém centrálného riadenia štátnych nemocníc, ktorého súčasťou budú centrálny kontroling, rozpočtovanie, plánovanie a monitoring výkonnosti; procesy centrálného nákupu liekov, medicínskych materiálov a prístrojovej techniky; centralizácia podporných služieb a riadenie ľudských zdrojov. Zriadenie útvaru však oproti pôvodnému plánu mešká.

Za jeden z vážnych problémov, ktorý ovplyvňuje prípadné reformy v zdravotníctve, označili kontrolóri aj personálnu nestabilitu na ministerstve zdravotníctva. Počas šiestich kontrolovaných rokov došlo k deviatim zmenám na poste ministra. Na ministerstve bolo v tomto období zároveň prijatých 36 významných organizačných zmien, v rámci ktorých vznikali, zanikali a transformovali sa rôzne odborné útvary, pričom kontinuita plnenia niektorých úloh nebola vôbec zabezpečená. Príkladom nezvládnutých zmien je zánik už spomínaného Úradu pre riadenie podriadených organizácií, ako aj Inštitútu zdravotnej politiky. Kontrolórom pritom neboli predložené oficiálne zdôvodnenia, prečo zanikli a nezostala po nich ani odborná písomná agenda.

Popri zdravotníctve NKÚ v roku 2024 vykonal follow up, teda následnú kontrolu aplikácie odporúčaní, aj v Pôdohospodárskej platobnej agentúre (PPA). Ide o inštitúciu, kde v minulosti opakovane zistil porušenia legislatívy a pravidiel a avizoval opakované kontroly.

NKÚ sa dlhodobo hlási k záväzkom posilňovania transparentnosti a zefektívňovania boja proti podvodom, pričom metodika Fraud je kľúčovým nástrojom na dosiahnutie týchto cieľov. Úrad ju pilotne použil vo follow up kontrole **049/2023 Protikorupčné opatrenia Pôdohospodárskej platobnej agentúry**. Postup a metodiky nastavené v tejto kontrole bude používať pri podobných auditoch, ktorým sa v budúcnosti plánuje venovať.

Metodika Fraud predstavuje systematický prístup k identifikácii, prevencii a odhalovaniu podvodov, ktoré ohrozujú transparentné riadenie verejných financií. V platobných agentúrach, ako je PPA, zohráva zásadnú úlohu pri ochrane finančných prostriedkov a zabezpečení ich spravodlivého prerozdelenia. Pomáha odhaľovať neoprávnené platby, manipulácie s dotáciami a obchádzanie pravidiel pri čerpaní európskych a národných fondov.

Tempo, ale hlavne spôsob implementácie účinných protikorupčných opatrení v rámci štátnej správy a najmä v Pôdohospodárskej platobnej agentúre stále zaostáva za záväzkami vyplývajúcimi z regulácií a strategických dokumentov či už SR alebo EÚ. PPA v minulosti čelila viacerým korupčným kauzám, ktoré sa týkali netransparentného pridelovania agrodotácií a manipulácie s nenávratnými finančnými príspevkami. V dôsledku zistených systémových pochybení bola v roku 2020 len podmienene akreditovaná, pričom následné vyšetrovania viedli k rozsiahlym personálnym zmenám a prijatiu nápravných opatrení.

Aj keď sa v posledných rokoch v rámci procesov PPA prijali viaceré systémové opatrenia, ich aplikácia v praxi zostáva nevyhovujúca. Kontrola NKÚ bola zameraná na identifikáciu slabých miest v protikorupčnom programe v rámci vybraných procesov riadenia verejných financií. Kontrolované obdobie zahŕňalo roky 2020 až 2024. Výsledky kontrolnej akcie preukázali, že zavedené opatrenia na posilnenie transparentnosti a znižovanie korupčných rizík sú nedostatočné a v mnohých prípadoch len formálne. Nedostatky kontrola identifikovala najmä v oblasti ochrany oznamovateľov korupcie, nejednotného vyvodzovania zodpovednosti, slabej kontroly zamestnancov a nedostatočných personálnych kapacít kontrolných orgánov. Viaceré organizačné jednotky PPA sa spoliehali na individuálne interpretácie pravidiel, čo oslabuje účinnosť vnútorných kontrolných mechanizmov. Chýbajú jednotné metodické postupy na evidovanie a riešenie oznámení o podozreniach z nekalých praktík, čo spôsobuje rozdielny prístup k riešeniu konkrétnych podnetov.

Pri personálnych pochybeniach nenasledovalo vyvodenie osobnej zodpovednosti, v iných prípadoch boli disciplinárne opatrenia uplatňované selektívne. Slabá úroveň odbornosti a personálneho dohľadu umožnila, že relevantní zamestnanci zodpovední za správu verejných financií mohli pôsobiť bez efektívnej kontroly ich činnosti, čím sa vytvoril priestor na netransparentné rozhodovanie. Nedostatok odborného personálu

a vysoká fluktuácia zamestnancov v kontrolných orgánoch navyše spôsobujú dlhodobé oneskorenia pri preverovaní podozrivých finančných transakcií a znižujú účinnosť preventívnych opatrení.

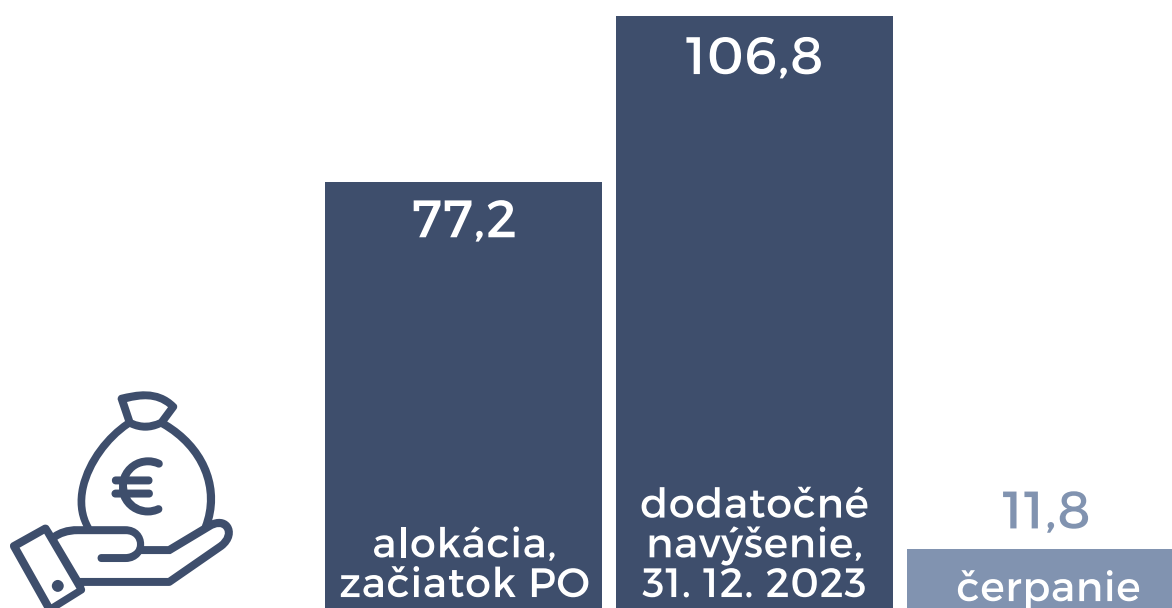
Závery kontrolnej akcie poukazujú na potrebu zásadných zmien v systéme riadenia korupčných rizík a ochrany verejných financií. Je nevyhnutné prijať konkrétne opatrenia na zlepšenie ochrany oznamovateľov a zavedenie jednotných pravidiel pre riešenie podozrení z korupčného správania. Nevyhnutné je tiež posilnenie dohľadu nad zamestnancami a zabezpečenie dostatočných odborných kapacít v kontrolných inštitúciách.

Ak nebude dôsledne posilnená transparentnosť a kontrolné mechanizmy, systémové korupčné riziká môžu naďalej pretrvávať a podkopávať dôveru verejnosti v spravodlivé a efektívne riadenie verejných financií. Dlhodobé neriešenie týchto nedostatkov môže mať negatívny vplyv nielen na efektívnosť verejnej správy, ale aj na schopnosť štátu čerpať finančné prostriedky z európskych fondov, kde je dôraz na transparentnosť a kontrolu jedným z kľúčových kritérií. Ak PPA nepreukáže dostatočný pokrok v riešení týchto problémov, môže SR čeliť sankciám alebo obmedzeniam v prístupe k externým zdrojom financovania, čo by ešte viac skomplikovalo situáciu v oblasti verejných investícií a hospodárenia s verejnými zdrojmi.

S PPA súvisí aj ďalšia vykonaná kontrola **011/2024 Miestne akčné skupiny**, ktorej výsledkom je zistenie, že Slovensku opäť hrozí nadočerpanie európskych fondov, tentoraz určených na rozvoj regiónov a podporu miestnych komunit. NKÚ sa zamerával na prínos miestnych akčných skupín (MAS), ktoré sa mali stať nositeľom pozitívnych rozvojových zmien na lokálnej úrovni. Kontrolóri zistili významné nedostatky pri manažovaní výziev a fungovaní systému internej kontroly. Zlé riadenie procesov sa premietlo do výrazného meškania pri vyhlasovaní výziev, či pri kontrole verejného obstarávania. Nedostatky boli primárne identifikované v procesoch garantovaných Pôdohospodárskou platobnou agentúrou (PPA), ale tiež Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV) a Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (MIRRI).

Pri čerpaní zdrojov v rámci programu rozvoja vidieka, za ktorý zodpovedá PPA, bolo čerpanie v druhej polovici roka 2024 iba 11 % alokácie, pričom do konca roka 2025 je potrebné ešte zúčtovať viac ako 90 miliónov eur. Riziko, že Slovensko nevyužije vygenerované prostriedky je vysoké, pričom finančný dopad za ich nevyužitie a zlyhanie štátu budú znášať akčné skupiny a samosprávy. Alebo sankcie za dlhodobé neriešené nedostatky pôjdu na účet štátneho rozpočtu.

ČERPANIE Z PROGRAMU ROZVOJA VIDIEKA SR K 30. 6. 2024 (MIL. €)

Vznik miestnych akčných skupín fungujúcich na princípe zdola nahor mal zvýšiť kvalitu života na vidieku a podporiť rozvoj základných služieb pre obyvateľov regiónov cez projekty reagujúce na miestne rozvojové

potreby. Projekty financované aj z európskych prostriedkov boli zamerané na opravy verejných budov, chodníkov či na podporu miestnych podnikateľov, a to maximálne do výšky 100-tisíc eur.

Ako zistili národní kontrolóri, ministerstvo pôdohospodárstva plánovalo a kontrolovalo procesy veľmi formálne a neúčinne. Rezort zároveň nevykonával žiadnu kontrolu v PPA napriek výraznému meškaniu pri zavádzaní projektov miestneho rozvoja, s čím je priamo spojené nízke čerpanie európskej pomoci. MIRRI, ktoré bolo riadiacim orgánom pre Integrovaný regionálny operačný program od 1. 10. 2020, neevidovalo údaje o projektoch v súlade s nariadením EÚ, čím ohrozilo transparentnosť rozhodovacích procesov. Toto ministerstvo taktiež nevyberalo odborných hodnotiteľov transparentným spôsobom, nesprávne stanovovalo merateľné ukazovatele v rámci výzvy súvisiacej s prevádzkovými nákladmi MAS-iek a zlyhalo pri dodržiavaní lehôt stanovených vo výzvach a v riadiacej dokumentácii. Napríklad proces od predloženia žiadosti o nenávratný finančný príspevok po uzavretie zmluvy trval aj 475 pracovných dní.

PPA ako sprostredkovateľský orgán nedorozumovala vlastné lehoty a neprimerane predlžovala začatie kontroly verejného obstarávania. Dokumenty na kontrolu projektu v priemere za 33-tisíc eur tak čakali na preverenie v agentúre aj tri roky. Najdlhší proces kontroly obstarávania trval 777 pracovných

dní. To spôsobovalo neistotu a obmedzenia v konaní pri realizovaní projektov na strane MAS aj žiadateľov. Za taký dlhý čas sa totiž menili ceny, za ktoré boli vysúťažené tovary, služby či stavebné práce. Merateľné ukazovatele boli stanovené príliš formálne a nemali reálny prínos pre ekonomický či sociálny rozvoj regiónu. Ak štátne inštitúcie neplnia svoju úlohu dostatočne, svojou nečinnosťou sa vystavujú iných sankciám, mali by za to zodpovedné osoby prevziať zodpovednosť. NKÚ konštatoval, že v tejto oblasti zlyhali štatutári kontrolovaných štátnych organizácií. Na toto zlyhanie môžu doplatiť niektoré miestne akčné skupiny ukončením ich činnosti, čo by viedlo k rozpadu celého nástroja miestneho rozvoja vedeného komunitou.

Medzi kľúčové verejné politiky, obzvlášť v časoch nestability a v blízkosti vojnového konfliktu, patrí obrana. Aj v tomto segmente kontrolóri identifikovali problémy. Podľa zistení z kontrole **022/2023 Plán rozvoja infraštruktúry MO SR** je strategické investičné plánovanie rozvoja slovenských ozbrojených síl v posledných rokoch chaotické a táto kľúčová bezpečnostná agenda je značne roztrieštená. Tento stav má výrazný dopad nielen na verejné financie, ale aj na plnenie si medzinárodných záväzkov.

Národní kontrolóri identifikovali významné riziká hlavne v postavení, komunikácii a spolupráci medzi Generálnym štábom Ozbrojených síl (OS) SR a rezortom obrany, pričom požiadavky armády často nie sú zosúladené s modernizačnými projektmi ministerstva.

Existujúce plány od dlhodobých cez strednodobé až po krátkodobé, sa bez širšej diskusie upravujú, pričom sa nerešpektujú pravidlá

ich udržateľného finančného zabezpečenia. Priority sa menia, časovo posúvajú, a to spôsobuje problémy aj pri príprave a realizácii projektov. Okrem iného kontrola ukázala, že sekcia majetku a infraštruktúry MO SR je vzhľadom na počet investičných požiadaviek personálne poddimenzovaná, a zároveň jej materiálno-technické zabezpečenie neumožňuje využitie moderných prostriedkov komunikácie.

Ako príklad zlej praxe sa ukázala komplexná obnova vojenského letiska Sliač, pričom významné zlyhania identifikovali kontrolóri v celom procese prípravy, ako aj pri projektovom riadení tejto strategickej investície. Rozhodnutie o nákupe stíhačiek F-16 padlo v júli 2018 a následne vláda prijala uznesenie o celkovej rekonštrukcii letiska. Ani po ukončení kontroly, takmer šesť rokov od rozhodnutia o kúpe stíhačiek, nebolo jasné, kedy bude projekt rekonštrukcie letiska ukončený, aký

bude finálny účet za jeho komplexnú opravu a kedy budú môcť stíhacie lietadlá F-16 na zrekonštruovanom letisku operovať. Nedostatočné projektové riadenie sa premietlo do výraznej úpravy rozpočtu. V roku 2018 sa počítalo s nákladmi na rekonštrukciu letiska vo výške 55 mil. eur, v čase ukončenia kontroly sa výdavky blížili k sume 150 až 200 miliónov, pričom nešlo o konečnú cenu, keďže ešte nebol známy výsledok verejného obstarávania na zhotoviteľa stavby.

KEDY MÁ BYŤ DODANÝCH 14 KUSOV STÍHAČIEK?

3 KUSY v druhom kvartáli 2024 **7 KUSOV** v prvom kvartáli 2025 **4 KUSY** v druhom kvartáli 2026

Príkladom zlého strategického plánovania a riadenia je aj situácia okolo vojenského areálu Mokrad, ktorý sa nachádza na strednom Slovensku. Ešte v roku 2010 bolo prijaté rozhodnutie, že uvedený priestor je prebytočný a nie je potrebný pre ozbrojené sily. Na základe nového pohľadu na areál a vecných požiadaviek náčelníka generálneho štábu došlo v roku 2018 k zrušeniu rozhodnutia o prebytočnosti armádneho majetku, kasární. S víťazom súťaže na kúpu budovy za 2,3 milióna eur preto nakoniec nebola podpísaná zmluva. Celý areál i nehnuteľnosti v ňom sú značne znehodnotené, resp. sú v dezolátnom stave. Zo strategického hľadiska došlo už v minulosti k odpredaju kľúčových obslužných objektov, ako je napríklad vodojem, čistička či úpravňa pitnej vody. Podľa NKÚ celý sled udalostí pri rozhodovaní o vojenskom areáli Mokrad vykazuje viacero nesystémových opatrení, abscentuje strategický či analytický pohľad a dlhodobu dochádzalo k zásadnému znehodnocovaniu majetku štátu. Práve oblasť bezpečnostných politík a krízového riadenia však musí stáť na jasných cieľoch, vychádzajúcich z dlhodobého strategického plánovania, profesionálneho riadenia a udržateľného financovania.

Podľa výsledkov ďalšej kontroly **045/2023 Stratégia Slovenskej republiky v oblasti mládeže na roky 2021 – 2028** štát nezvláda ani strategickú prácu s mládežou. Mladí ľudia pritom predstavujú tretinu obyvateľov Slovenska; napriek tomu sa v rámci našej krajiny v posledných rokoch zaoberal agendou mládeže len jeden zamestnanec rezortu školstva. Kontrola potvrdila, že proces prípravy, tvorby a implementácie stratégie mládeže nebol nastavený správne a nebol ani jasne určený gestor, koordinátor pri jej príprave a realizácii.

Národní kontrolóri považujú vytváranie podmienok pre vzdelávanie a rozvoj mládeže vo všetkých fázach jej života za zásadné pre rozvoj celej spoločnosti. K zlepšeniu podmienok pre mladých ľudí mala prispieť aj Stratégia SR pre mládež na roky 2021 – 2028, ktorú kontrolovali. Politika mládeže má silný prierezový charakter, čo predpokladá aktívnu spoluprácu medzi inštitúciami štátnej správy, územnej samosprávy a mimovládneho sektora. Tento zámer sa však podľa národných kontrolórov

nepodarilo dosiahnuť. Medzirezortná pracovná skupina pre oblasť mládeže, ktorá mala Stratégiu pripravovať, v priebehu viac ako troch rokov nezasadala ani raz.

Paradoxne práve štátne inštitúcie, ktoré majú aktívne realizovať významné úlohy Stratégie, neplnia svoje funkcie, úlohy a zábery, pre ktoré boli ministerstvom školstva zriadené. Napríklad aktuálna legislatíva neumožňuje Národnému inštitútu vzdelávania a mládeže realizovať akreditované formy vzdelávacích programov pre pracovníkov s mládežou. Zánikom IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže, pred dvoma rokmi totiž všetky akreditácie neformálneho vzdelávania zanikli a neboli prenosné. Stratégia tento problém nepredpokladala a jeho riešenie si vyžaduje zmenu zákona. Napriek tomu stavu je organizácia IUVENTA v Stratégii považovaná za dôležitého partnera pri napínaní strategických cieľov, čo kontrolóri považujú za vysoké realizačné riziko.

Ako ukázala kontrola, ciele, opatrenia a indikátory, zadefinované v Stratégii, nereagujú dostatočne na potreby mladých ľudí a nepomáhajú mládeži riešiť dôležité životné situácie, ktoré sa v poslednom období výrazne menia. Pandémia COVID-19, vojna v blízkosti našich hraníc, narastajúci vplyv sociálnych sietí, klimatické zmeny vyvolávajú tlak na mladých ľudí, ktorí často nevedia zvládnuť nové situácie, upadajú do depresie a iných ťažko samostatne zvladnuteľných stavov. Preto čoraz častejšie potrebujú rôznu odbornú pomoc a poradenstvo, k rozvoju ktorých chýba strategický prístup.

Stratégia mala prostredníctvom 14 cieľov, 89 opatrení a 94 indikátorov zlepšiť podmienky vo vybraných oblastiach práce s mládežou. Ako zistila národná autorita pre externú kontrolu, cieľové hodnoty indikátorov v Stratégii neboli správne nastavené. Strategický dokument neobsahoval vyčíslenie finančných zdrojov pri všetkých indikátoroch na celé obdobie jej platnosti, čo ohrozuje realizáciu opatrení a predstavuje riziko neefektívneho čerpania finančných prostriedkov. Okrem toho Ministerstvo školstva SR za roky 2022 a 2023 nesledovalo objem finančných prostriedkov, ktoré boli vynaložené na realizáciu stratégie.

Agendou mládeže v rámci celého Slovenska sa v období od januára 2021 do februára 2023 zaoberal jeden zamestnanec zodpovedného rezortu. Vzhľadom na veľký objem finančných zdrojov, ako aj dôležitosť samotnej témy to, podľa NKÚ, poukazuje na vážne zlyhanie štátu v tejto oblasti.

Stratégia podľa zistení kontrolórov neriešila kľúčové problémy mladých ľudí, najmä v oblasti duševného zdravia. Slovensko vo financovaní

starostlivosti o duševné zdravie výrazne zaostáva za ostatnými rozvinutými krajinami, ktoré na tento typ starostlivosti v tom čase vynakladali 6-7 % z celkových výdavkov na zdravotnú starostlivosť. Slovensko len niečo vyše 3 %. Riešenie duševných porúch vytváralo našej spoločnosti náklady vo výške až 2,1 miliardy ročne (2,4 % HDP v roku 2019), čím sa výrazne predražuje zdravotný a sociálny systém a znižuje výkonnosť ekonomiky.

STRATÉGIA SR PRE MLÁDEŽ NA ROKY 2021 – 2028:

14 cieľov, 89 opatrení a 94 indikátorov

Proces prípravy, tvorby a implementácie stratégie nebol nastavený správne

Medzirezortná pracovná skupina pre oblasť mládeže v priebehu viac ako troch rokov nezasadla ani raz

Agendou mládeže v rámci celej SR sa zaoberal len jeden zamestnanec ministerstva školstva

Podpora štátu pri práci s mládežou zlyháva

Duševné zdravie

Tlak na mladých ľudí rastie, často nezvládajú nové situácie, upadajú do depresie

Na jedného školského psychológa pripadalo v roku 2023 viac ako 935 detí

Za nezodpovedný a nestrategický prístup k napĺňaniu príjmov štátneho rozpočtu možno označiť výsledky kontroly **044/2023 Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla**. Podľa nich okresné úrady ročne dostanú približne 300-tisíc oznámení o neuzatvorení povinného zmluvného poistenia (PZP). Pokutu za nesplnenie si povinnosti však dostane len minimálna časť majiteľov týchto vozidiel. Dôvodom je zle nastavený kontrolný a sankčný systém, ktorý Slovensko technicky drží v minulom storočí. Kontrolné zistenia sú alarmujúce a NKÚ odporučil rezortu financií spolu s ministerstvom vnútra pripraviť úplne nové pravidlá pre efektívny a účinný sankčný systém pri porušovaní pravidiel PZP.

Počas šiestich kontrolovaných rokov oznámila Slovenská kancelária poisťovateľov príslušným okresným úradom viac ako 1,8 milióna prípadov neuzatvorenia povinného poistenia zo strany

vlastníkov motorových vozidiel. Okresné úrady však v tom istom období uložili iba 32 640 pokút v celkovej sume viac ako 3,8 milióna eur. Z tejto sumy však bolo nakoniec vymôžených iba necelých 44 %. Štát tak ročne prichádza o niekoľko miliónov, ktoré by mohol aktívne použiť na zvyšovanie bezpečnosti účastníkov cestnej premávky. To by v konečnom dôsledku mohlo pozitívne prispieť k zníženiu dopravných nehôd s tragickými následkami.

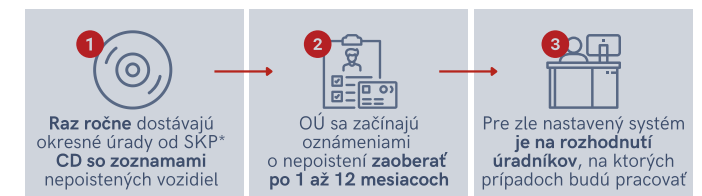
V dnes fungujúcom systéme kryjú zodpovední motoristi svojím poistením škodu spôsobenú neplatičmi. Systém povinného zmluvného poistenia vozidiel podľa NKÚ môže demotivovať zodpovedných platiacich ľudí. Ukážkou absurdnosti je skutočnosť, že Slovenská kancelária poisťovateľov spravídla raz do roka odovzdáva príslušným úradom excelovské zoznamy nepoistených vozidiel na CD nosičoch. Štát totiž nezabezpečil plošný informačný online systém.

Nepoistení držiteľia vozidiel nie sú motivovaní uzatvoriť PZP, sankčný mechanizmus nefunguje

Na Slovensku je 72 okresných úradov, pričom ukladanie pokút za nezaplatenie PZP by mal zo zákona riešiť každý úrad. Celoslovenská kontrola ukázala, že reálne danú agendu vybavuje len 49 z nich. Najmenšie okresné úrady neboli na túto agendu technicky ani personálne pripravené. Problematike poistenia vozidiel sa v rámci štátu venovalo 50 až 55 zamestnancov, čo znamená, že zväčša išlo o jedného zamestnanca na úrad, a to mal v zodpovednosti ešte ďalšiu odbornú agendu. Ukážkou zlyhania je bratislavský úrad, kde pre agendu PZP mali vyčleneného jedného úradníka a ten mal v období šiestich rokov vybaviť viac ako 300-tisíc spisov. Zamestnanec v Novom Meste nad Váhom mal pre porovnanie spracovať 42-tisíc oznámení. Kontrolóri identifikovali aj kompetenčný chaos, keďže vecne spadá agenda pod rezort financií, ale samotné okresné úrady spadajú pod ministerstvo vnútra. Riešením je zmena legislatívy a digitalizácia celej PZP agendy.

Kontrolóri NKÚ sa počas roka 2024 stretli aj s prierezovou problematikou, ktorú na Slovensku neriadil nikto. K tomuto záveru prišli v rámci kontroly **041/2023 Hluk v životnom prostredí**. Úrad verejného zdravotníctva (ÚVZ) SR si v kontrolovaných rokoch 2020 až 2023 svoje úlohy v tejto oblasti plnil len formálne, Ministerstvo zdravotníctva (MZ) SR sa ako gestor o túto oblasť nezaujímal, nekoordinovalo spoluprácu zainteresovaných rezortov cez pravidelné stretnutia či pracovnú skupinu. S ÚVZ spolupracovalo nedostatočne a neusmerňovalo ho. Úrad zase nekomunikoval

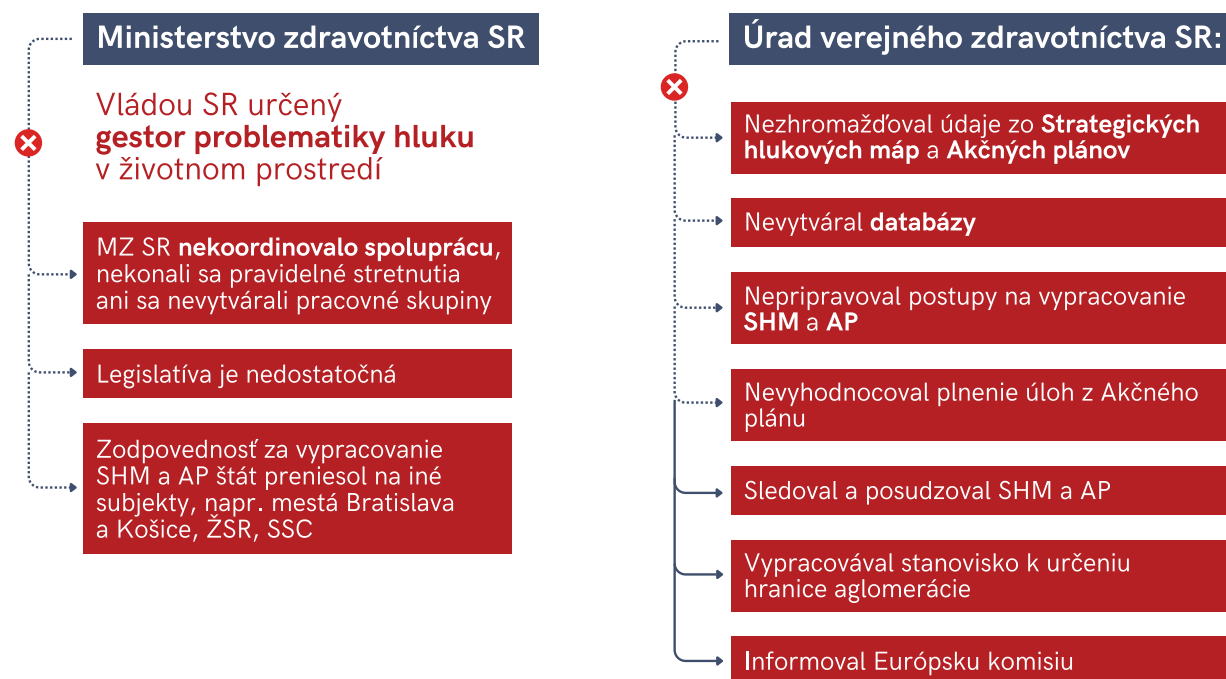
Podiel nepoistených vozidiel:

otvorene o nedostatkoch, s ktorými sa v praxi stretol. Za neplnenie povinností Slovensko čelilo v roku 2020 žalobe pred Súdnyim dvorom Európskej únie (EÚ).

Zdraviu škodlivým hladinám hluku je v Európe vystavených 20 percent európskej populácie (viac ako 100 miliónov ľudí). Každý rok sa v dôsledku hluku v životnom prostredí objaví 48 000 nových prípadov ischemickej choroby srdca a dochádza k 12 000 predčasným úmrtiam. Odhaduje sa, že 22 miliónov ľudí trpí vysokou mierou chronického obťažovania hlukom a 6,5 milióna ťažkou chronickou poruchou spánku. Preventívne opatrenia v tejto oblasti preto majú výrazný vplyv na znižovanie výdavkov spojených s následnou liečbou týchto ochorení. Smernica z roku 2002 určuje spoločný postup členských štátov EÚ pri zabránení, prevencii či znižovaní škodlivých účinkov hluku.

Proces zberu, analýzy a vizualizácie údajov o úrovniach hluku v určitej oblasti, takzvané mapovanie malo identifikovať a kvantifikovať zdroje hluku a ich vplyv na okolité prostredie a obyvateľstvo. Vypracovanie týchto máp a plánov má v súčasnosti v kompetencii 10 povinných osôb, medzi ktoré patria napr. Národná diaľničná spoločnosť, Železnice Slovenskej republiky, Slovenská správa ciest, mesto Košice, mesto Bratislava. ÚVZ mal následne zo získaných dokumentov zhromažďovať dáta, vytvárať databázy, vyhodnocovať plnenie úloh, vypracovávať stanoviská k určeniu hraníc aglomerácií a informovať o tom Komisiu.

Kontrola NKÚ však odhalila, že úrad nezhromažďoval údaje zo strategických hlukových máp a akčných plánov, nevytváral databázu z týchto údajov. Zároveň nemal vypracované interné postupy na zhromažďovanie dát, posudzovanie hlukových máp a akčných plánov či vytváranie databáz. Kontrolóri tiež zistili, že odborné usmernenia ÚVZ neboli upravené podľa platných smerníc EÚ, čo vytvára riziko predkladania nesprávnych údajov. Ukázalo sa tiež, že povinné osoby predkladali úradu strategické hlukové mapy a akčné plány s oneskorením, niektoré až po siedmich rokoch. ÚVZ za neplnenie týchto povinností neukladal povinným osobám pokuty. Svoju úlohu si neplnil ani rezort životného prostredia, keďže neurčil tiché oblasti v otvorenej krajine. Tieto oblasti mali byť zohľadnené pri vypracovaní strategických hlukových máp. Ministerstvo zdravotníctva tiež nežiadalo od Úradu verejného zdravotníctva odpočet plnenia úloh a ani neiniciovalo kontrolu plnenia týchto úloh, nekomunikovalo, neusmerňovalo a ani nespocovalo s ÚVZ s cieľom vyriešiť problémy.

Národní kontrolóri na základe zistení odporúčajú parlamentnému výboru pre zdravotníctvo, aby zaviazal rezort zdravotníctva iniciovať legislatívne zmeny zákona o posudzovaní a kontrole hluku, ktoré komplexne zastrešia a budú riešiť túto problematiku.

Ďalšou kontrolovanou verejnou politikou, v ktorej Slovensko zaostáva pri strategickom riadení, je ochrana životného prostredia. Potvrdili to výsledky štyroch kontrol, ktoré NKÚ v roku 2024 v tomto segmente vykonal.

NKÚ, v rámci kontrolnej akcie **028/2024 Kontrola ochrany klímy s použitím metodiky Climate Scanner v podmienkach SR** na Ministerstve životného prostredia (MŽP SR), s využitím tejto metodiky preveril systém koordinácie a riadenia politiky ochrany klímy SR. Zameral sa na kontrolu tvorby legislatívy, tvorbu a implementáciu strategických dokumentov vrátane monitoringu dosahovania ich cieľov, ako aj na plnenie medzinárodných záväzkov SR v oblasti ochrany klímy, ktoré pozostávajú primárne zo znižovania emisií skleníkových plynov a tvorby adaptačných opatrení na nepriaznivé dopady na zmenu klímy.

V rámci kontroly NKÚ zistil, že ministerstvu sa nepodarilo presadiť kľúčový návrh klimatického zákona. Navrhovaný zákon mal zvýšiť právnu vymáhateľnosť všetkých cieľov nízkouhlíkovej stratégie, ako aj ciele z oblasti adaptácie krajiny na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, stanoviť povinnosti miestnej samosprávy a odstrániť tak istý stupeň právnej neistoty. Návrh zákona taktiež obsahoval zriadenie klimatickej rady ako nezávislého, odborného, poradného,

koordinačného, iniciatívneho orgánu monitorovania, hodnotenia a tvorby jednotlivých nástrojov pre riešenia zmeny klímy. Definoval sankčný mechanizmus a zakotvoval právo klimatickej žaloby, ako aj určoval finančné povinnosti dotknutých subjektov. Právny stav bez platného zákona o ochrane klímy je, podľa NKÚ, prekážkou pri vymáhateľnosti sektorových cieľov znižovania emisií skleníkových plynov a k odstráneniu istého stupňa právnej neistoty a nejednoznačnosti.

V rámci kontrolnej akcie **020/2024 Prevencia znečisťovania životného prostredia a presadzovanie environmentálneho práva** NKÚ kontroloval kompetencie Slovenskej inšpekcie životného prostredia (SIŽP), ako odborného kontrolného orgánu MŽP SR pri zabezpečení účinného dohľadu nad ochranou životného prostredia. Podľa výsledkov kontroly chýba komplexný dohľad ministerstva životného prostredia nad širokým rozsahom, komplexnosťou a rôznorodosťou vykonávaných činností SIŽP. Zároveň NKÚ konštatuje, že v SIŽP chýbalo koncepčné riadenie. Inšpekcia nemala vypracovaný koncepčný dokument, ktorý by bol zameraný na optimalizáciu činností a zvyšovanie účinnosti postupov. Zlepšovaniu systému riadenia a zvyšovaniu účinnosti postupov SIŽP, v oblasti starostlivosti o životné prostredie, bránila chýbajúca stratégia, ktorá by definovala dlhodobú víziu s poslaním a merateľnými cieľmi smerovania inšpekcie.

Štátny dozor sa nezameriaval na prevádzky s najvýznamnejším potenciálom znečisťovania životného prostredia a porušovania legislatívy. Chýbalo plánovanie kontrol s využitím analýzy rizika. NKÚ tiež zaznamenal oslabovanie hlavného poslania SIŽP rozširovaním jej povolovacích kompetencií. MŽP SR v kontrolovanom období pri riadení SIŽP nekládlo dôraz na posilňovanie postavenia inšpekcie pri presadzovaní ochrany životného prostredia. Mandát a kompetencie SIŽP by však mali byť upravené tak, aby sa inšpekcia stala zásadnou autoritou dozoru pri ochrane životného prostredia.

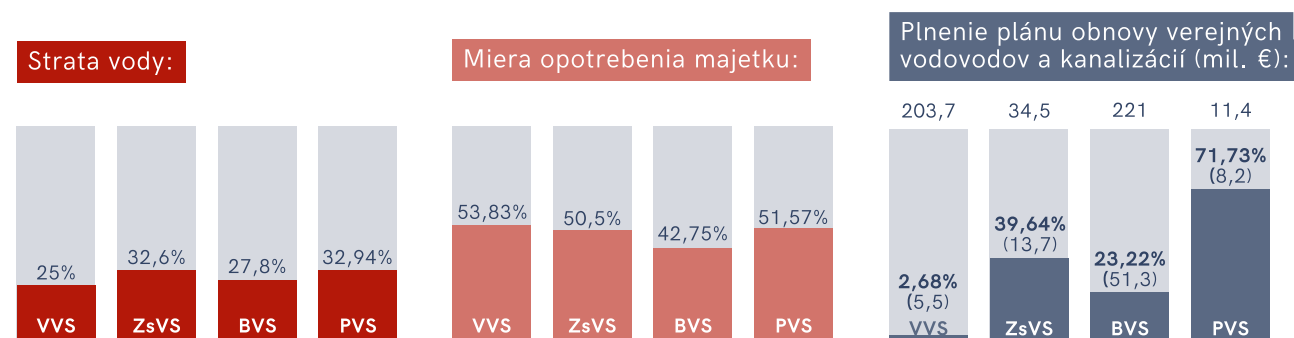
Za strategický nebolo možné označiť ani doterajší prístup štátu k ochrane strategickej suroviny, ktorou je pitná voda. Podľa výsledkov kontroly **003/2024 Kontrola vo vybraných vodárenských spoločnostiach** stav vodárenskej infraštruktúry je nevyhovujúci a dostáva sa až na kritickú úroveň. Na ciele definované v strategických dokumentoch štátu išli, za tri sledované roky z predpokladaných zdrojov určených na obnovu a rozvoj tejto infraštruktúry, len tri percentá. Strategický plán rozvoja verejných

vodovodov a kanalizácií na roky 2021 až 2027 pritom hovorí až o 5,7 miliardách eur, ktoré sú potrebné na ich obnovu a rozširovanie. Z toho na samotnú obnovu by malo ísť bezmála 3,4 miliardy. Štyri kontrolované vodárenské spoločnosti mali do obnovy podľa ich vlastných plánov investovať 470 miliónov, napokon minuli len 78 mil. eur, čo je necelých 17 % z plánovaných investícií. Popri tom narastá investičný dlh, pri ktorom je tempo starnutia infraštruktúry vyššie ako tempo jej obnovy.

Obnova verejných vodovodov a kanalizácií by mala byť, podľa NKÚ, investičnou prioritou každej vodárenskej spoločnosti, ktorej táto strategická zodpovednosť vyplýva nielen zo zákona, ale aj z jej kľúčového poslania. Ročné úniky sa na Slovensku šplhajú nad 51 miliónov kubíkov spracovanej pitnej vody. Kontrolóri v rámci tohto auditu preverovali Úrad pre reguláciu sieťových odvetví a štyri vodárenské spoločnosti v kontrolovaných rokoch 2021 až 2023, a to Bratislavskú (BVS), Západoslovenskú (ZsVS), Východoslovenskú (VVS) a Podtatranskú vodárenskú spoločnosť (PVS).

Najvypuklejším problémom vodární sa javí narastajúci modernizačný dlh na obnovu a rozvoj existujúcej infraštruktúry. Opotrebenie dlhodobého majetku kontrolovaných vodární, okrem BVS, predstavovalo viac než polovicu z hodnoty majetku. Najvyššiu mieru opotrebenia, takmer 54 %, má vodárenská spoločnosť na východnom Slovensku. Najnižšiu mieru, cez 42 %, napriek objemu majetku 515 mil. eur dosiahla bratislavská spoločnosť. Ak bude tempo starnutia infraštruktúry naďalej väčšie ako tempo jej obnovy, je reálna možnosť, že celá vodárenská sieť si bude vyžadovať rozsah obnovy nad desať miliárd, čo z hľadiska udržateľnosti verejných financií a finančných možností samospráv nebude prakticky možné.

Tvoriť a realizovať plány obnovy verejných vodovodov a kanalizácií majú vodárenské spoločnosti zo zákona. Realizácia kľúčových plánov však výrazne zaostáva. Kontrolované spoločnosti mali v ostatných štyroch rokoch investovať do obnovy 470 mil. eur, skutočnosť bola na úrovni len 78 mil. eur, čiže necelých 17 % z celkového plánu, pričom VVS si plán plnila len na úrovni 2,68 %, najlepšie obstála PVS – na úrovni 71,73 %. Napriek tomu, že Úrad pre reguláciu sieťových odvetví vyhláškou z roku 2022 zaviedol nové zákonné ustanovenie, ktoré malo podporiť investovanie vodárenských spoločností do rozvoja infraštruktúry, kontrola ukázala, že tieto opatrenia nedokážu vytvoriť dostatok prostriedkov.

VVS = Východoslovenská vodárenská spoločnosť, BVS = Bratislavská vodárenská spoločnosť, PVS = Podtatranská vodárenská spoločnosť, ZsVS = Západoslovenská vodárenská spoločnosť

Výsledky kontroly tiež dokumentujú, že ministerstvo životného prostredia malo pri dohľade nad plnením zákonných povinností vodárenských spoločností značné rezervy. Spolu s okresnými úradmi za kontrolované roky nezamerali ani jednu kontrolu na oblasť plnenia plánu obnovy vodárenskej infraštruktúry či tvorby účelovej finančnej rezervy. V tejto oblasti by podľa národnej autority pre externú kontrolu mal začať zohrávať oveľa väčšiu rolu gestor zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, ktorým je práve rezort životného prostredia. Ten po zverejnení výsledkov kontroly operatívne reagoval na odporúčania NKÚ a pripravil v tejto súvislosti rozsiahlu zmenu legislatívy, ktorú predložil parlamentu na schválenie.

Slovensku sa nedarí ani pri odstraňovaní čiernych skládok. Podľa zistení z kontroly **034/2024 Nezákonne umiestnený odpad** napriek projektom zameraným na prevenciu a odstraňovanie nelegálnych skládok má na svojom území viac ako 11-tisíc nelegálnych skládok odpadu. Systém odhaľovania jeho pôvodcov nefunguje na úrovni obcí, okresných úradov ani enviropolície. Navyše, ak sa aj podarí odhaliť páchatelov, tresty sú často neúčinné a nezodpovedajú škode, ktorú spôsobili.

Štát zároveň nemá dostatok financií na odstraňovanie nelegálnych skládok, ktoré nie sú len estetickým problémom, ale predovšetkým významným environmentálnym a zdravotným rizikom. Kontrolóri preto Ministerstvu životného prostredia SR odporučili vytvoriť pracovnú skupinu pre zlepšenie odhaľovania nelegálnych skládok a nastavenie systémového financovania ich odstraňovania (napríklad cez fond sústreďujúci príjmy z pokút), náhrad škôd a ďalších zdrojov. Envirorezort v súčasnosti vytvára takúto pracovnú skupinu, jej súčasťou bude aj zástupca NKÚ.

Systémové zlyhania zistil NKÚ v rámci kontrol aj v ďalších oblastiach. Napríklad v rámci kontroly

002/2024 Podpora kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu prostredníctvom fondov financovaných z príspevkov zo štátneho rozpočtu. Kontrolný systém pri finančnom riadení a kontrole zúčtovania medzi verejnoprávnymi fondmi na podporu kultúry a Ministerstvom kultúry (MK) SR podľa výsledkov auditu v minulosti zásadne zlyhal. Rezort zároveň nedostatočne vyžadoval presadzovanie jeho strategických priorít. Kontrolný úrad nezískal uistenie, že fondové inštitúcie v rezorte kultúry dokážu preveriť a preverili v primeranej miere účelnosť rozdeľovaných verejných financií a či prijímatelia prostriedkov konali tak, ako sa fondu zmluvne zaviazali.

Ako ukázala kontrola, pravidlá boli porušené najmä pri vyplácaní odmien a náhrad členov odborných komisií vo Fonde na podporu umenia (FPU) a v Audiovizuálnom fonde (AVF), keďže tie boli financované z prostriedkov určených na podpornú činnosť. V FPU bola v preverovanom období členom odborných komisií vyplatená suma bezmála 420-tisíc, v AVF viac ako 489-tisíc eur. Vo Fonde na podporu kultúry národnostných menšín (FPKNM) boli odmeny a náhrady hodnotiteľov dotácií a štipendií rozpočtované a vyplácané korektne z prostriedkov určených na prevádzkovú činnosť, suma sa dostala na úroveň 133-tisíc. Kontrolný úrad taktiež zistil, že FPU a FPKNM vykonávali administratívne finančné kontroly s výrazne dlhým časovým oneskorením od predloženia vyúčtovaní, ktoré predstavovalo približne štyri roky, prípadne povinné kontroly vôbec nevykonávali. Monitorovanie a finančné kontroly použitia prostriedkov priamo u prijímateľov peňazí, tzv. finančné kontroly na mieste boli len výnimočné. Audiovizuálny fond, ale ani Fond na podporu umenia nevykonali v preverovanom období žiadnu takúto kontrolu, FPKNM vykonal tri kontroly na mieste.

Nedostatočná finančná, administratívna kontrola nebola výhradnou doménou fondov.

Ani zamestnanci rezortu kultúry nepristúpili ku kontrole hospodárenia s príspevkom štátu. V preverovanom období urobilo ministerstvo kontrolu len v jednom prípade, a to v roku 2021 vo FPU, pričom tento audit bol vykonaný práve na základe podnetu národnej autority pre oblasť externej kontroly. Kontrolu plnenia opatrení z toho auditu nevykonalo vôbec, čo je základný predpoklad uistenia sa o realizácii opatrení na strane kontrolovaných osôb.

Strategické zámery a dlhodobé koncepcie rozvoja audiovizuálnej kultúry a priemyslu, ktoré mal Audiovizuálny fond zo zákona predložiť rezortu kultúry na schválenie, chýbali. Kontrola tiež poukázala na riziko, že ministerstvo, napriek deklarovaným zmenám vo fungovaní dotačných fondov, nevyužilo riadny legislatívny proces, ktorý zahŕňa aj medzirezortné pripomienkové konanie. Väčšina noviel zákonov tak bola realizovaná narýchlo poslancami návrhmi, nie prostredníctvom rezortu.

FONDY NA PODPORU KULTÚRY RASTÚ V ČASE:

Spolupráca medzi zriaďovateľom a jeho príspevkovými organizáciami má zásadný význam pre efektívne dosahovanie stanovených cieľov. Kontroly vykonané NKÚ v posledných rokoch v organizáciách ústredných orgánov štátnej správy preukázali problémy spojené s nedostatočným dohľadom a kontrolou zo strany ministerstiev nad ich činnosťou a plnením úloh. Preto NKÚ aj v roku 2024 vykonal takýto typ kontroly na ministerstve hospodárstva a v jeho podriadených organizáciách – Múzeu obchodu Bratislava, Slovenskej agentúre pre rozvoj investícií a obchodu a Slovenskej inovačnej a energetickej agentúre, s názvom **026/2024 Hospodárenie príspevkových organizácií Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky.**

Podľa výsledkov kontroly ministerstvo nedisponovalo stratégiou rozvoja príspevkových organizácií, ktorá by poskytovala ich jasný strategický rámec a smerovanie činnosti a rozvoja. V uzatvorených kontraktach medzi ministerstvom a príspevkovými organizáciami chýbali stanovené výkonnostné parametre, ako nástroj riadenia, kontroly a hodnotenia jednotlivých činností, ktoré mali príspevkové

organizácie uskutočňovať. Nebol teda vytvorený jasný rámec ich zodpovednosti. Ministerstvo nezabezpečilo dostatočnú kontrolu účelnosti a efektívnosti využívania finančných prostriedkov príspevkovými organizáciami. Neanalyzovalo a neriešilo príčiny negatívnych výsledkov hospodárenia príspevkových organizácií, ani neurčilo, či išlo o jednorazové faktory alebo systematické problémy.

Vnútrotný kontrolný systém zriaďovateľa aj príspevkových organizácií vykazoval nedostatky, čo poukazuje na zlyhanie vnútorných kontrolných mechanizmov a potrebu zlepšenia v oblasti finančného riadenia. Je nevyhnutné zaviesť jasné ciele a efektívne kontrolné mechanizmy a posilniť zodpovednosť za hospodárne využívanie finančných prostriedkov. NKÚ na základe identifikovaných problémových oblastí odporučil, aby výbor NR SR pre hospodárske záležitosti požiadal vládu SR analyzovať a aktualizovať súčasné nastavenie opatrení na zefektívnenie systému kontraktov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy a podriadenými organizáciami, a zároveň prijať kroky na vyhodnotenie kontraktov, monitorovanie a zúčtovanie verejných zdrojov.

V kontrolovaných inštitúciách panuje dátový chaos

Ak štát dlhodobo nepoužíva pri nastavovaní verejných politík relevantné dáta, hrozí mu stagnácia, nárast sociálnych problémov a oslabenie jeho funkčnosti. Ak nepracuje s objektívnymi dátami o výkonnosti verejných služieb, môže dochádzať aj k nespravodlivej distribúcii zdrojov. Efektivita rozhodovania v priestore, kde panuje dátový chaos, je nízka. NKÚ dlhodobo upozorňuje predovšetkým pri kľúčových verejných politikách – ako sú životné prostredie, doprava, súdnictvo, zdravotníctvo či školstvo – že naďalej chýbajú registre a databázy, v ktorých by sa zhromažďovali dáta potrebné na efektívne nastavovanie cieľov verejných politík. Ak aj čiastkové registre existujú, nie sú prepojitelné s inými, prípadne obsahujú len neúplné dáta. Nastavovanie dlhodobých strategických cieľov je v takomto prostredí nemožné.

Prevenca je najúčinnnejším nástrojom pri znižovaní úmrtnosti na onkologické ochorenia; Slovensko v tejto oblasti dlhodobo zaostáva. V roku 2021 vstúpila do platnosti legislatíva, ktorá počíta s národným skriningovým registrom. Ten však nie je stále plne funkčný.

NA PREVENTÍVNE PREHLIADKY IDE POLOVICA V POROVNANÍ S LIEČBOU

Priemerné ročné výdavky zdravotných poisťovní z verejného zdravotného poistenia za roky 2017 – 2023

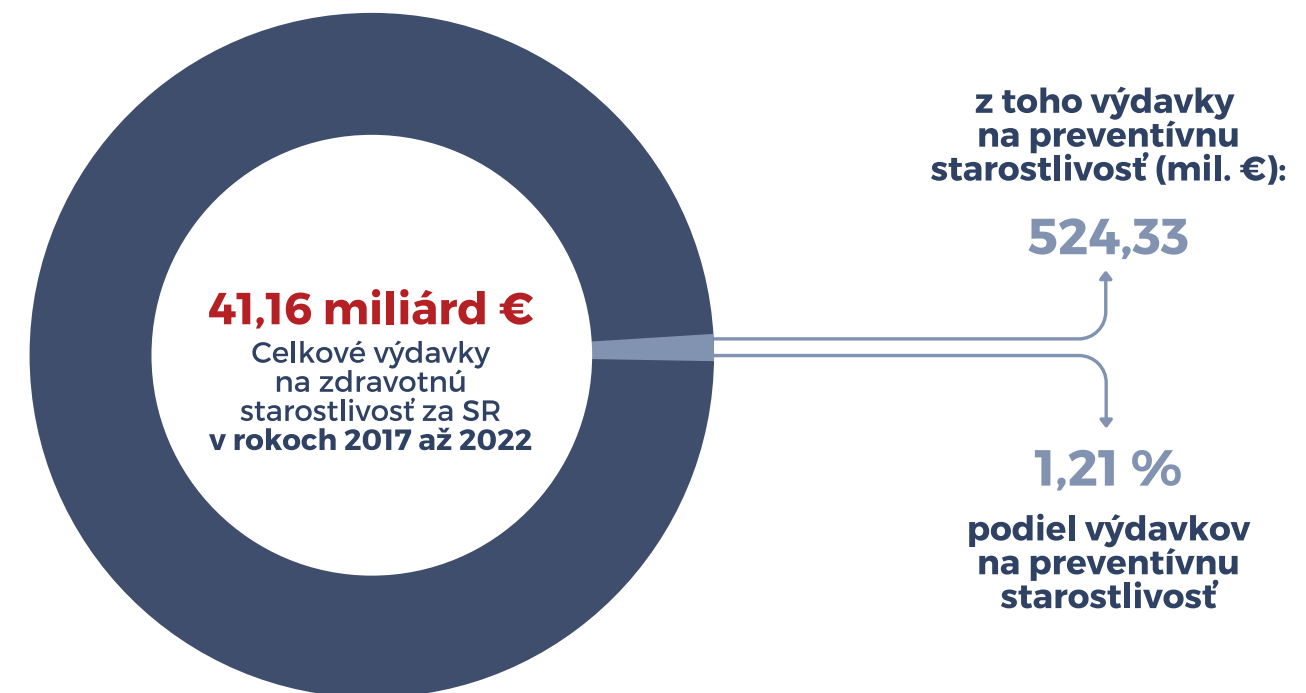

Preveniou zdravia sa na Slovensku zaoberá viacero inštitúcií. Na túto agendu dostávajú financie, ktoré sú rozdelené do rôznych programov. Až v štatistikách za rok 2022 sú ako financie na prevenciu vykazované aj prostriedky pre ambulantný sektor účelovo nasmerované

Odborníci na Slovensku tak v 21. storočí stále nemajú k dispozícii komplexné dáta, na základe ktorých by nastavovali preventívne skriningové programy či vyhodnocovali ich účinnosť. NKÚ preto, na základe zistení z kontrolnej akcie **019/2024 Prevencia a podpora zdravia**, navrhuje parlamentnému zdravotníckemu výboru zaviazat ministerstvo zdravotníctva, aby mu predložilo akčný plán využívania skriningového registra, ako aj vybudovania strategického Národného onkologického skriningového centra s jednoznačným legislatívnym ukotvením a kompetenciami.

Kontrolóri sa pozreli z existujúcich preventívnych programov na skríning karcinómu hrubého čreva, ktorého prvá fáza bola spustená ešte v roku 2019. Jeho hlavným cieľom je včasné zachytenie ochorenia v potenciálne vyliečiteľnom štádiu a zníženie úmrtnosti. Napríklad v roku 2023 absolvovalo test na okultné krvácanie v stolici v skupine 50 – 75 rokov 52 % osôb z tejto vekovej kategórie. Od začiatku spustenia programu je pozitívom stúpajúci počet testovaných osôb, na výrazné zníženie úmrtnosti na rakovinu hrubého čreva je však potrebná účasť na úrovni 65 – 70 % osôb z rizikovej vekovej skupiny. Pre chýbajúce dáta je u nás nastavovanie štátnej zdravotnej politiky v oblasti prevencie značne obmedzené. Mnohým úmrtiam by sme vedeli predísť včasným zachytením diagnózy a nastavením pravidiel prevencie, ktoré by vychádzali z komplexných i reálnych údajov.

na preventívne lekárske prehliadky. Z údajov Eurostatu vyplýva, že v rokoch 2017 až 2022 dalo Slovensko na prevenciu v porovnaní s ostatnými krajinami Vyšehradskej štvorky najmenej, a to v priemere iba 1,21 % z celkových výdavkov na zdravotníctvo.

V roku 2023 absolvoval preventívnu prehliadku u všeobecného lekára pre dospelých každý tretí občan, ktorý na to mal v danom roku nárok. Cieľom zadaným v strategických dokumentoch štátu je, aby v roku 2030 absolvovalo prevenciu u všeobecného lekára aspoň 60 % dospelých.

Na zlyhávajúce a neprepojené informačné systémy štátnych inštitúcií, či neschopnosť ministerstva zdravotníctva poskytnúť komplexnú databázu so spoľahlivými údajmi o mobilných odberových miestach (MOM), upozornila vo svojom analytickom komentári Financovanie mobilných odberových miest, analytická jednotka NKÚ. V druhom polroku roka 2024 sa pozrela na proces vzniku, fungovania, ale najmä financovania mobilných odberových miest počas pandémie.

Analytici odhalili nedostatky pri financovaní a fungovaní MOM v období rokov 2020 až 2023. Celkové výdavky zo štátneho rozpočtu odhaduje NKÚ na úrovni 317 miliónov eur. Z toho na testy použité v MOM-kách išlo zo štátnych zdrojov, podľa odhadu analytikov, 237 miliónov. NKÚ musel zvoliť odhad, keďže MZ SR pre dátový chaos nemohlo poskytnúť presné údaje.

Analytici skonštatovali nedostatočnú evidenciu výdavkov, nezrovnalosti v rozmiestnení mobilných odberových miest a výrazné rozdiely v počte vykonaných testov, ako aj pri nákladoch na testovanie.

Analýza NKÚ poukázala na fakt, že Slovensko nemá jednotný systém pre krízové riadenie v zdravotníctve, keďže informačné systémy rezortu zdravotníctva nie sú dostatočne

prepojené a evidencia je tak výrazne neprehľadná. Zlyhanie na strane ministerstva zdravotníctva odzrkadľuje fakt, že pre mobilné odberové miesta nezabezpečilo dostatočnú koordináciu procesov, ani monitoring ich fungovania a rozmiestnenia. Rezort nedisponuje dostatočnou evidenciou, na základe ktorej jeho zamestnanci prideliť príspevky na financovanie mobilných odberových miest. Odborné útvary rezortu zdravotníctva nedokázali priradiť zriaďovateľa MOM-iek ku všetkým realizovaným platbám, ktorými boli v rámci výziev financované. Znamená to nielen porušenie zákona o finančnej kontrole a audite, ale môže ísť aj o porušenie povinností pri správe cudzieho majetku.

Situáciu komplikuje skutočnosť, že väčšina zamestnancov, ktorí mali uvedenú oblasť na starosti, už v tejto štátnej inštitúcii nepracuje, absentuje teda historická pamäť. Na ministerstve neexistujú komplexné dáta o činnosti MOM-iek, pretože došlo k nepochopiteľnému vymazaniu kľúčovej databázy údajov v systéme Moje zdravie. Táto databáza pritom mala obsahovať najkomplexnejšie dáta o vykonaných testoch. Vymazaním databázy sa výrazne sťažila akákoľvek kontrolná či následná analytická činnosť v tejto oblasti.

Zodpovednosť za vzniknutý stav nesú okrem ministerstva aj jednotlivé rezortné inštitúcie, ako je Úrad verejného zdravotníctva či Národné centrum zdravotníckych informácií, ktoré nedokázali poskytnúť komplexné údaje o financovaní MOM-iek alebo o presnom počte vykonaných testov. Zistenia analytikov NKÚ

poukazujú na to, že došlo k viacerým závažným nedostatkom, ktoré si vyžadujú pozornosť štátnych orgánov.

V akej celkovej hodnote spravuje štát zaistený majetok a zároveň koľko verejných zdrojov na to vynakladá? To boli základné otázky, ktoré preveroval NKÚ v rámci kontroly **022/2024 Činnosť Úradu pre správu zaisteného majetku a nakladanie so zaisteným majetkom**. Verifikované dáta ale tento úrad nemá k dispozícii a tak ich nevedel národným kontrolórom počas výkonu auditu predložiť. Úrad pre správu zaisteného majetku začal na Slovensku pôsobiť v auguste 2021 a NKÚ sa pozrel na obdobie prvých troch rokov jeho fungovania. Má v správe majetok na základe rozhodnutí súdov či prokurátorov s cieľom chrániť ho pred spreneverou, prevodom, stratou alebo poškodením počas trestného konania.

Národná autorita pre oblasť externej kontroly pri výkone auditu narazila v štátnom úrade na nepresnú evidenciu zaisteného majetku, chýbajúce doložky vykonateľnosti rozhodnutí o jeho zaistení či využívanie bezpečnostných schránok bez platnej zmluvy. Evidenciu zaisteného majetku vykonáva na úrade osem správcov, údaje si vedú v jednoduchých excelovských tabuľkách. Keďže zákon taxatívne neurčuje, akým spôsobom má úrad viesť evidenciu, kontrolóri odporúčajú ministerstvu spravodlivosti v spolupráci s úradom pre zaistený majetok zabezpečiť digitalizáciu procesov, ktoré by umožňovali aj prípadné ohodnocovanie majetku.

Zaistený majetok môže v reálnom čase strácať hodnotu, štát môže mať pri jeho dlhodobej správe významné finančné náklady. Bez súhlasu vlastníka ho však, podľa platného zákona, nemožno predať. Problém je najvypuklejší pri zaistených motorových vozidlách, ktorých hodnota významne klesá. Náklady na ich správu sú pritom pravdepodobne vyššie, ako môže byť výnos z ich prípadného predaja po právoplatnom odsúdení a konečnom rozhodnutí o prepadaní majetku. Priemerný počet dní správy motorového vozidla je viac ako 440. NKÚ preto odporúča inšpirovať sa dobrou praxou napríklad v Českej republike, kde v prípade zaisteného majetku, ako je motorové vozidlo a elektrozariadenie, nie je potrebný súhlas obvineného k ich predaju. Výnos z dražby zaisteného majetku je uložený do depozitu a ak dotknutú osobu neodsúdia, vyplatia jej ho.

Analytická jednotka NKÚ sa v ďalšom zo svojich **analytických komentárov Nie je klik ako klik** pozrela na dlhodobý problém odborného

vyučovania informatiky na základných školách. Viac ako polovica hodín informatiky je, zrejme, na základných školách odučená neodborne.

Údaje ministerstva školstva a Štátnej školskej inšpekcie o množstve vyučovacích hodín odučených na základných školách neodborne sa rozchádzajú. Odborne odučených hodín je, podľa analytikov NKÚ, zrejme, menej ako uvádza rezort školstva. Kým školská inšpekcia získava validné dáta priamo z terénu prostredníctvom jej inšpektorov, rezort školstva sa musí spoliehať na pravdivosť údajov zadávaných do informačného systému zo strany zástupcov škôl. V školskom roku 2022/2023 inšpekcia urobila 83 komplexných kontrol škôl a z porovnania s dátami ministerstva školstva vyplýva, že odbornosť vyučovania, zistená Štátnou školskou inšpekciou, je v prípade 70 škôl nižšia, ako uvádza ministerstvo.

Na prvom stupni je, podľa údajov školskej inšpekcie, 89,4 % odborne odučených hodín; kontrolované školy však vykázali, že ich je o 6 percentuálnych bodov viac. Na druhom stupni bol rozdiel medzi údajmi rezortu a inšpekcie takmer 9 percentuálnych bodov. Jedna základná škola reportovala ministerstvu údaje, ktoré zodpovedali odbornosti vyučovania na úrovni 100 %, skutočnosť zistená školskou inšpekciou však bola 33,3 %.

Pri porovnaní jednotlivých vyučovacích predmetov sú rozdiely ešte väčšie. Analytici NKÚ SR sa zamerali na občiansku náuku, informatiku a fyziku. Odbornosť vyučovania informatiky na 2. stupni, zistená inšpektormi priamo na škole, bola v priemere o 25 percentuálnych bodov nižšia ako hodnota vypočítaná z údajov systému ministerstva školstva. Pri občianskej náuke a fyzike je nesúlad menší, ale stále výrazný, v oboch prípadoch viac ako 10 percentuálnych bodov.

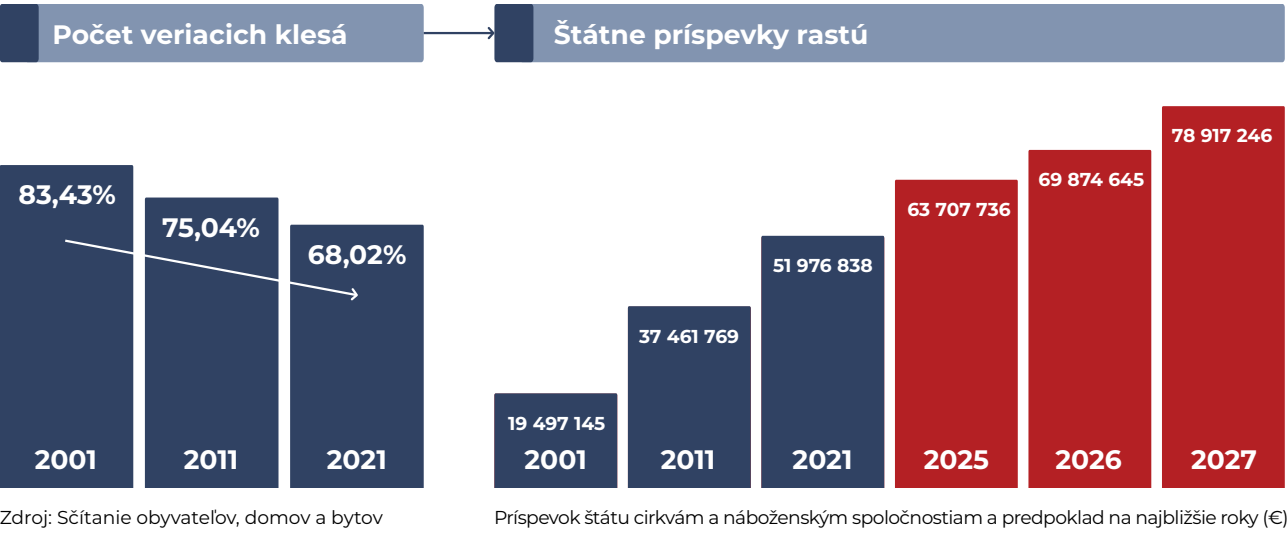
Analytici kontrolného úradu poukazujú na to, že dôvody nesprávneho reportingu môžu byť viaceré – od neúmyselných chýb, cez snahu, aby škola patrila k tým lepším, až po finančnú motiváciu. Pri odbornosti vyučovania nižšej ako 70 % totiž ministerstvo zníži zriaďovateľovi školy objem pridelených finančných prostriedkov. Zároveň analytici upozorňujú, že správnosť reportovaných údajov ministerstvo školstva nijako nekontroluje.

Problém so zastaranou evidenciou dát konštatoval NKÚ pri kontrole financovania cirkví. Slovensko patrí ku krajinám, ktoré registrované cirkvi a náboženské spoločnosti podporujú prostredníctvom štátneho príspevku. O pravidlách

financovania cirkví a náboženských spoločností na Slovensku by sa malo otvorene diskutovať. Zároveň by sa mala riešiť otázka nového systému zberu a evidencie dát požadovaných od cirkví.

Podľa údajov zo sčítania obyvateľov, počet veriacich na Slovensku klesá, výška príspevku štátu na fungovanie cirkví a náboženských spoločností má, naopak, stále stúpajúci trend. V rokoch 2019 až 2023 dostalo príspevok na fungovanie 14 cirkví registrovaných na Slovensku, štyri cirkvi oň nepožiadali. Rezort kultúry im v piatich kontrolovaných rokoch vyplatil cez 261 miliónov eur. Vyplýva to z kontroly

024/2024 Financovanie cirkví a náboženských spoločností z kapitoly Ministerstva kultúry SR. Novelou zákona sa od tohto roka mení výška príspevku, ktorý je po novom naviazaný na rast minimálnej mzdy. Predkladatelia novely odhadovali v prvom roku jej účinnosti navýšenie príspevku o 7,9 % oproti roku 2024, v roku 2026 už o 9,7 % oproti roku 2025 a v roku 2027 o 12,9 % oproti roku 2026. V tejto súvislosti národná kontrolóri pripomínajú dôležitosť vykonávania kontroly zákonnosti a účelu použitia finančného príspevku štátu predovšetkým zo strany jeho poskytovateľa, teda Ministerstva kultúry SR.

Kontrolóri sa pozreli aj na evidenciu cirkevných právnických osôb rezortom kultúry, ktorá je vedená vo viacerých excelových a wordových súboroch. V dnešnej elektronickej dobe je to zastaraný spôsob vedenia informácií o 3 000 subjektoch a úkonoch s nimi súvisiacich.

Najvyšší kontrolný úrad SR preto odporúča Ministerstvu kultúry SR vytvoriť pre cirkevný odbor užívateľsky prívetivé softvérové prostredie s cieľom zníženia administratívnej záťaže, optimalizácie, zefektívnenia a zjednotenia procesu evidencie cirkevných právnických osôb.

Štátni manažéri necítia dlhodobú zodpovednosť, vzniká „kultúra“ nezodpovednosti

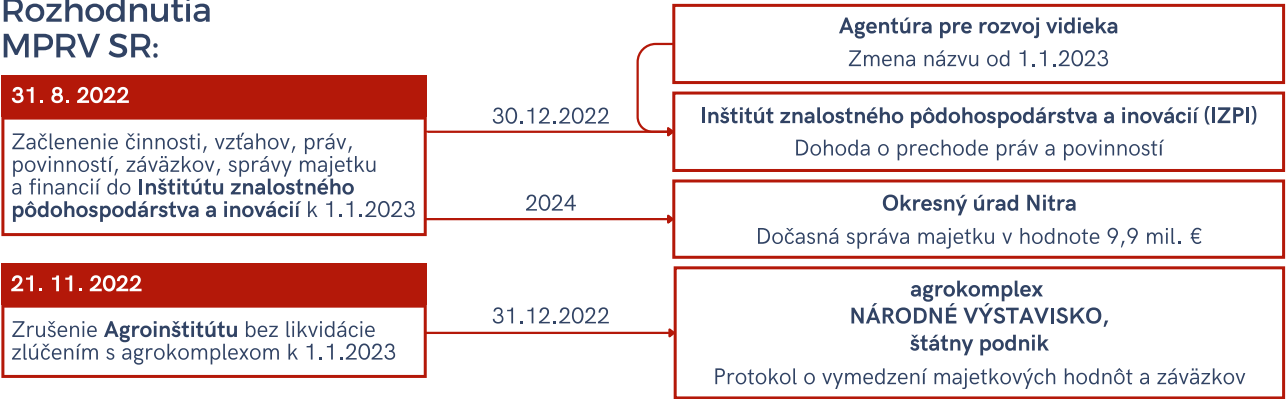
Ak neexistujú merateľné ciele a ich vyhodnocovanie, nie je možné zodpovedne posúdiť, či sa dosahujú požadované výsledky. Štátne inštitúcie v takej situácii môžu používať verejné zdroje bez toho, aby sa museli zodpovedať za to, či ich rozhodnutia prinášajú želaný efekt. Tento prístup k správe verejných zdrojov konštatuje NKÚ vo výsledkoch svojich kontrol za uplynulé desaťročie opakovane a upozorňuje aj na to, že dlhodobo nie je vyvodzovaná osobná zodpovednosť. Na Slovensku vzniká „kultúra“ nezodpovednosti, v rámci ktorej politici a úradníci necítia zodpovednosť za žiadne dlhodobé záväzky. V dôsledku toho môže narastať neefektívnosť verejnej správy. Úradníci, ktorí vedia, že za svoje konanie neponesú zodpovednosť, tiež môžu uprednostňovať osobné záujmy pred verejnými.

Výsledky kontroly **017/2024 Zrušenie štátneho podniku – Agroinštitút Nitra, štátny podnik**, NKÚ odstupoval orgánom činným v trestnom konaní. Agroinštitút Nitra podľa nich nebol v roku 2022 zrušený v súlade so zákonom o štátnom podniku. Rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV) SR nevychádzali z platnej legislatívy,

boli zmätočné, nevykonateľné a spôsobili veľkú právnu neistotu. Nesprávny postup vedenia rezortu pôdohospodárstva mal dokonca za následok dočasnú stratu kontroly nad majetkom po zaniknutom Agroinštitúte. Ministerstvo nemalo de facto vyše roka kontrolu nad štátnym majetkom, ktorý mal podľa znaleckého posudku hodnotu viac ako 11 miliónov eur.

ŠTÁTNY PODNIK AGROINŠTITÚT V NITRE
BOL ZRUŠENÝ V ROZPORE SO ZÁKONOM

Rozhodnutia
MPRV SR:

Slovensko ako členský štát EÚ je povinné mať tzv. AKIS – pôdohospodársky znalostný a informačný systém, prístupný verejnosti s komplexnými dátami z poľnohospodárstva. Ministerstvo pôdohospodárstva sa rozhodlo, že tento záväzok splní reorganizáciou svojich existujúcich inštitúcií a presunom agendy do kompetencie jednej podriadenej organizácie. Chýbala pritom predovšetkým jednotná digitálna platforma s komplexným prístupom k dátam z agrosektora. Túto úlohu dostal zrealizovať Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií (IZPI), ktorý začal pôsobiť začiatkom roka 2023 premenovaním dovtedajšej štátnej príspevkovej organizácie – Agentúry pre rozvoj vidieka, a do jeho pôsobnosti boli presunuté tiež vedecko-výskumné aktivity Agroinštitútu spolu so zamestnancami, knižnicou, informačnými technológiami, doškolaovacím centrom v Lučenci, administratívnou budovou a hotelom v meste Nitra.

Menšia časť majetku prešla do štátneho podniku Agrokompex Národné výstavisko, s ktorým bol Agroinštitút rozhodnutím vedenia rezortu pôdohospodárstva oficiálne zlúčený. Podľa zákona o štátnom podniku majetok a záväzky pri zlúčení prechádzajú zo zanikajúceho podniku na iný už existujúci podnik,

ktorý sa tým stáva jeho právnym nástupcom. Inštitút znalostného pôdohospodárstva a inovácií nebol štátnym podnikom, a tak naň majetok nemohol prejsť. Zástupcovia ministerstva konali napriek upozorneniu, že navrhovaná transformácia štátneho podniku nie je v súlade so zákonom. Aj keď sa po usmernení ministerstvom financií majetok Agroinštitútu po roku a pol, počas kontroly NKÚ, nakoniec dostal do dočasnej správy IZPI, stále nebolo doriešené preklopenie potrebných dát.

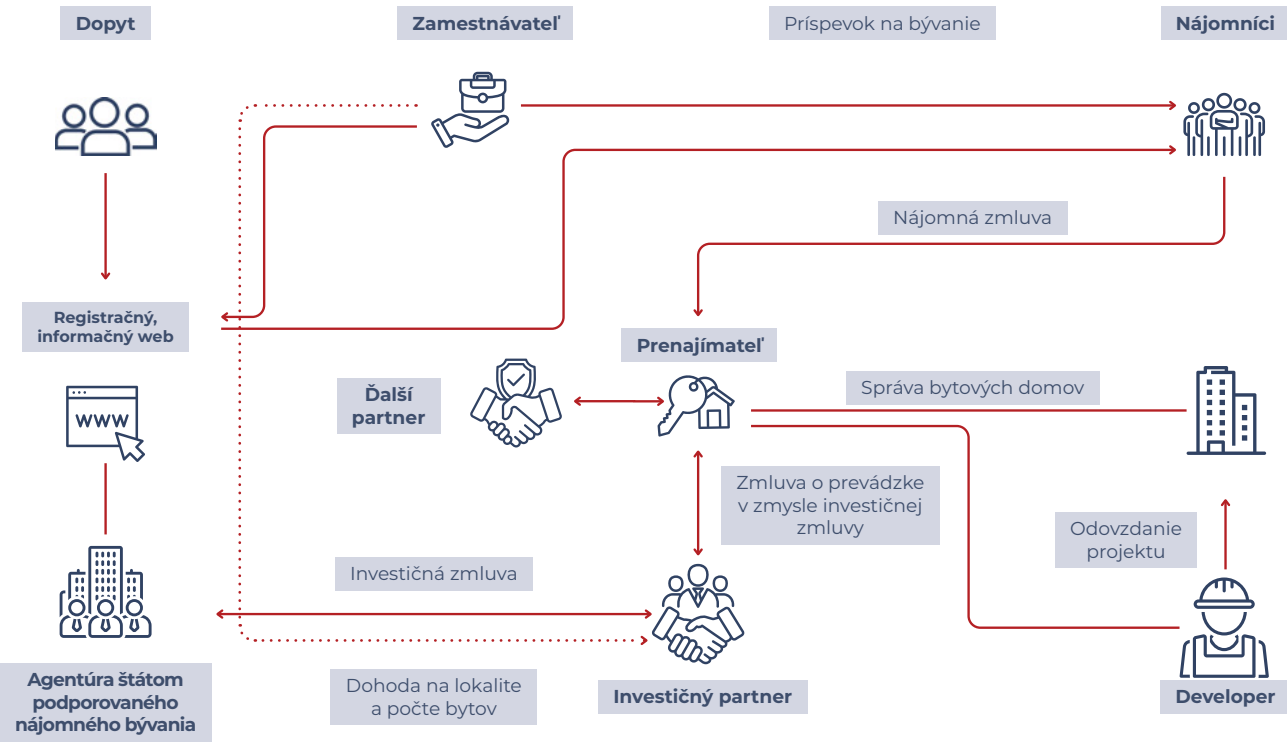
S cieľom rozbehnúť výstavbu nájomného bývania vznikla v júli 2022 Agentúra štátom podporovaného nájomného bývania (AŠPNB). Ani viac ako dva roky od vzniku však neplnila účel, na ktorý bola zriadená. NKÚ to v roku 2024 zistil počas kontroly **013/2024 Činnosť Agentúry štátom podporovaného nájomného bývania**.

Od roku 2021 do júla 2024 bolo na prípravu modelu štátom podporovaného nájomného bývania a činnosť agentúry vynaložených spolu viac ako päť miliónov eur. Kontrolórom jej zamestnanci nepreukázali žiadne podstatné činnosti súvisiace s cieľom, pre ktorý bola zriadená, t. j. vytvárať podmienky pre rozvoj štátom podporovaného nájomného bývania. Na činnosť agentúry boli vynakladané finančné

zdroje, rástol počet zamestnancov a významne do jej hospodárenia vstúpili od septembra 2024 aj výdaje súvisiace s prenájmom. Agentúra obstarala počas svojej existencie právne poradenstvo za vyše 270 000 eur napriek tomu, že mohla využiť právne služby Úradu vlády. Nevedela vo viacerých prípadoch

preukázať, že jej boli poskytnuté právne služby v takom rozsahu, ako boli reálne fakturované. V prípade nájomnej zmluvy zástupcovia agentúry podpísali zmluvu na dobu určitú, a to do roku 2032 v sume viac ako milión eur, pričom podmienky odstúpenia sú dohodnuté výrazne v neprospech štátnej agentúry.

AKO SI ŠTÁT PREDSTAVOVAL FUNGOVANIE
PODPOROVANÉHO NÁJOMNÉHO BÝVANIA:

Pri poskytovaní pomoci vojnovým konfliktom poznačenej susednej Ukrajine patrilo Slovensko medzi európskych lídrov. Spôsob poskytnutia tejto pomoci však mal významné formálne nedostatky. Slovensko od vypuknutia vojenského konfliktu na Ukrajine vo februári roku 2022 darovalo susednej Ukrajine majetok vojenskej povahy v hodnote takmer 700 mil. eur. Zároveň z Európskeho mierového nástroja (EPF), ktorý členským štátom Únie čiastočne kompenzuje náklady na vynaloženú pomoc, sme doposiaľ dostali zdroje vo výške 82 miliónov. Vyplývalo to z prierezovej kontroly **006/2024 Darovanie hnutelného majetku vojenskej povahy Ukrajine**, ktorá však musela byť na základe zákonných podmienok realizovaná v režime utajenia. NKÚ preto môže zverejniť len skrátenú a verejne publikovateľnú správu.

Vo verejnosti výrazne rezonovalo darovanie systému protiletadlovej a protiraketovej obrany S-300. Slovensko darovalo protivzdušný komplet, vrátane náhradných dielov a munície, na základe uznesenia vlády z apríla roku 2022. Jeho zostatková hodnota bola bezmála 69 miliónov eur. V dokumente predloženom na rokovanie vlády rezort obrany všeobecne konštatoval, že slovenský vzdušný priestor bude po darovaní ruského zariadenia zabezpečený novým systémom dodaným zo zahraničia. Národní kontrolóri napriek viacerým vyžiadaniám nezískali od ministerstva obrany počas auditu žiadnu vecnú dokumentáciu, ktorá by uvedené tvrdenie o rýchlej náhrade za systém S-300 preukázala. Po tom, čo v apríli 2024 boli z nášho územia stiahnuté dočasné talianske zariadenia, Slovensko nemalo žiadny vlastný protivzdušný systém. Nový izraelský systém Barak by mal slovenské nebo chrániť až od roku 2026.

Z hľadiska finančnej a bezpečnostnej významnosti boli ďalším kľúčovým vojenským materiálom darovaným Ukrajine bojové stíhacie lietadlá MiG-29 a odpalovacie protiletadlové zariadenia KUB v účtovnej hodnote približne pol miliardy eur. Rozhodnutie o darovaní tejto prebytočnej vojenskej techniky schválila vláda v marci 2023, pričom rozhodnutie prijímal kabinet, ktorý bol v demisii. Podľa vyjadrení zamestnancov rezortu a v kontexte s predloženou dokumentáciou ministerstvo obrany nevedelo kontrolórom predložiť žiadnu analýzu, ktorá by z hľadiska ústavného práva posudzovala kompetencie vlády uzatvárať medzištátne dohody v situácii, keď kabinet stratil dôveru parlamentu a vláda je len dočasne poverená výkonom funkcií s obmedzenými právomocami. Tento

kompetenčný spor by s ohľadom na budúcnosť mal, podľa NKÚ, riešiť Ústavný súd SR.

Proces darovania hnutelného majetku vojenskej povahy sprevádzali procesné a významné administratívne nedostatky. Kontrola ukázala nezrovnalosti v údajoch o darovanom majetku, vykazovaných ministerstvom obrany a generálnym štábom. Zároveň bol zistený rozdiel medzi tým, akú pomoc odsúhlasila vláda a v akej hodnote bol nakoniec Ukrajine majetok darovaný. Vláda v rokoch 2022 a 2023 prijala trinásť uznesení, podľa ktorých mal byť darovaný majetok v hodnote 666 miliónov eur. V skutočnosti hodnota pomoci bola podľa predložených a audítormi skontrolovaných dokumentov vyššia o viac ako 30 miliónov.

SLOVENSKO OD VYPUKNUTIA KONFLIKTU AKTÍVNE POMÁHALO UKRAJINE

Darovali sme značné množstvo majetku vojenskej povahy

Proces darovania však sprevádzali procesné a administratívne nedostatky:

Nedostatočná spolupráca zložiek v rezorte obrany pri darovaní vojenského materiálu;
Neprepojenosť, nevedomosť o úlohách a neinformovanosť jednotlivcov

Kontrola NKÚ predkladala ministerstvu nejednotné dokumenty s chybami v číslach

- Nedostatočný zoznam darovanej techniky
- Nesprávne vykázané údaje
- Nejasnosti v schvaľovaní pomoci

Čo je podstatné do budúcnosti?

- Komplexná informácia pre vládu
- Eliminácia rizika chaotickej pomoci
- Zodpovednosť za manažérske zlyhania

13

Uznesení vlády o celkovej pomoci viac ako 666 miliónov €

+ pomoc za 32 mil. € od rezortu obrany bez uznesení vlády

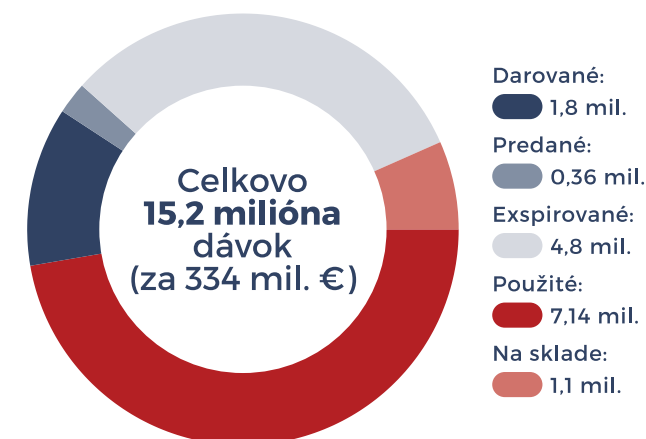
Kontrolóri preverovali tiež nákup vojenského materiálu a techniky v rokoch 2022 a 2023. Niektoré nákupy boli podľa NKÚ účelovo realizované s odôvodnením, že ide o obstarávanie pre potreby slovenskej armády, pričom reálnym dôvodom bol záujem – nakúpený materiál obratom označiť za prebytočný a darovať ho Ukrajine. Išlo napríklad o nákup delostreleckých mín a nábojov v sume bezmála 9 miliónov eur, pričom kontrakt s akciovou spoločnosťou prebehol počas jedného víkend. Rezort obrany nakupoval muníciu niekoľko rokov starú a nepoužiteľnú v podmienkach ozbrojených síl. V tomto prípade zamestnanci ministerstva konali, podľa národnej autority pre externú kontrolu, v rozpore so zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy a mohli porušiť aj povinnosti pri správe cudzieho majetku.

Nákupy vakcín proti ochoreniu Covid-19 boli diskutovanou témou nielen na Slovensku, ale v celej Európe. NKÚ preto inicioval

medzinárodnú kontrolu **005/2024 Nákup, skladovanie a likvidácia vakcín proti ochoreniu Covid-19**. Dotazník, ktorým slovenskí kontrolóri oslovili národné kontrolné úrady členských štátov Európskej únie (EÚ), preukázal, že krajiny zapojené do prieskumu mali v drvivej väčšine zazmluvnených oveľa viac dávok, než bola ich reálna potreba. Taktiež sa potvrdilo, že aj v ostatných členských štátoch Únie dospelšej populácii podali v priemere menej ako polovicu zakúpených dávok.

Z viac ako 15 miliónov dávok vakcín proti ochoreniu COVID-19, obstaraných Európskou komisiou a následne dodaných na Slovensko, bolo v rokoch 2020 až 2023 podaných len 7 miliónov, čo predstavuje iba 47 %. Bez mála 2 milióny vakcín Slovensko darovalo zo svojich skladov iným krajinám a do konca roka 2023 expirovalo 4,8 milióna dávok. Účet za nákup vakcín aj s likvidáciou expirovaných dávok predstavuje sumu viac ako 340 miliónov eur.

AKO DOPADLI VAKCÍNY NA SLOVENSKU?

**Hodnota
expirovaných
dávok:**

100
miliónov eur

**Komu Slovensko darovalo vakcíny
z domácich zásob?**

Česká republika, Ukrajina, Čierna Hora,
Srbsko...

Podľa NKÚ zmluva na dodanie vakcín, uzatvorená centrálnou Európskou komisiou (EK), bola výlučne výhodná len pre jednu zmluvnú stranu, a to súkromnú firmu. Ide o ukázkový prípad neehospodárneho nakladania s verejnými prostriedkami a o názorný príklad plytvania financiami. Postupom Komisie by sa mali zaoberať nielen poslanci Európskeho parlamentu, ale aj európski audítori či prokuratúra. S výsledkami kontroly bola oboznámená nielen vláda, Národná rada SR, ale aj Generálna prokuratúra a predstavitelia Európskej prokuratúry a Európskeho parlamentu.

Počas pandémie rozhodujú vlády v časovej tiesni a práve vtedy je potrebné dodržiavať vopred dohodnuté postupy a stratégie. Ako ukázala kontrola NKÚ, práve na ministerstve zdravotníctva (MZ) SR počas covidovej pandémie takéto postupy chýbali. Neboli napríklad určené zodpovedné útvary a chýbal manuál pre ich riadenie v čase mimoriadnych situácií. Absentovali odborní zamestnanci v procesoch krízového riadenia a nebol vypracovaný plán obstarávania vakcín vrátane kompetencií či zodpovednosti. Taktiež chýbali výnimky a splnomocnenia pre iné osoby ako je minister zdravotníctva, ktoré potvrdzovali prístup k zmluvám o nákupe vakcín či potvrdzovali objednávky.

**Dodanie dávok je
rozložené až do roku**

2026

**V roku 2022 zaplatilo
Slovensko za nepotrebné
vakcíny až**

151 mil.
eur

Problém:

**Slovensko je viazané
rozhodnutím Európskej komisie;
nemôže od zmluvy odstúpiť**

**Do konca júna 2023
darovala SR viac ako**

5,3 milióna dávok
(za 100 mil. eur)
štátom mimo EÚ

Národní kontrolóri zistili, že slovenský rezort zdravotníctva nedokázal dôsledne vyhodnotiť, aké množstvo vakcín treba zabezpečiť a predimenzoval počty obstaraných vakcín. Prebytok na domácich skladoch ku koncu roka 2023 tak predstavoval približne 6,7 milióna dávok, z ktorých 4,8 milióna za viac ako sto miliónov eur sa

stalo nepoužiteľnými, čo možno považovať za plytvanie verejnými zdrojmi a neehospodárne nakladanie s majetkom štátu.

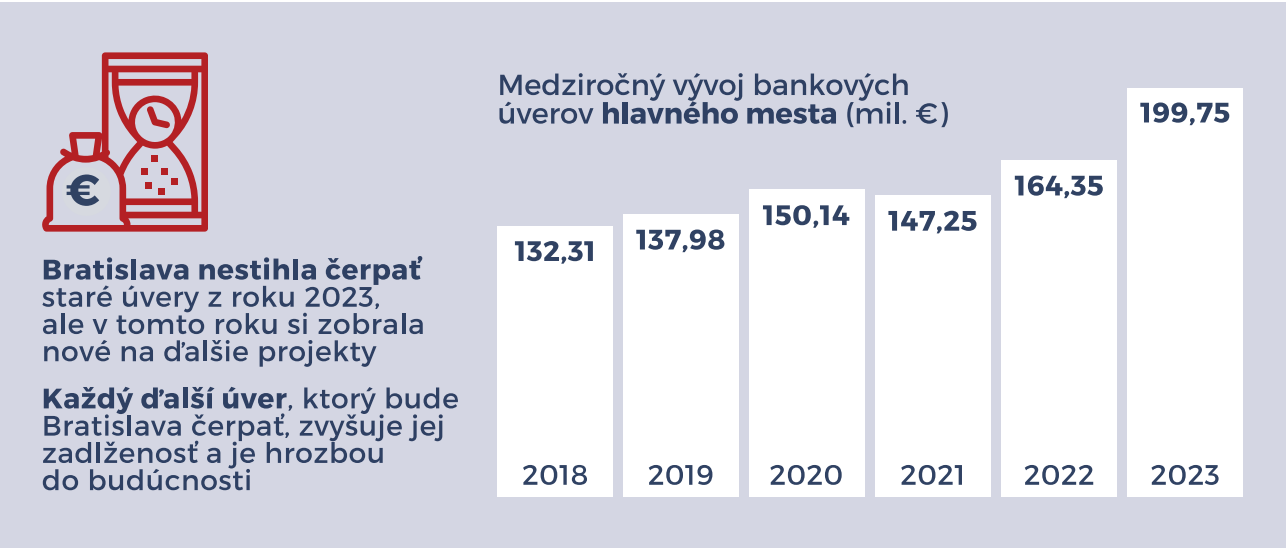
Národní kontrolóri upozorňujú, že v budúcnosti je potrebné využiť skúsenosti z pandémie COVID-19 a vytvoriť krízový plán, ktorý

ministerstvu zdravotníctva a ďalším kompetentným inštitúciám pomôže cielene sa pripraviť a v prípade zdravotnej hrozby reagovať okamžite, efektívne a účelne, a zachovať pri tom prijateľnú mieru hospodárnosti.

Úverové zataženia a významné zlyhania manažmentu v riadení projektov hlavného mesta Bratislavy, hradených z fondov Európskej únie, sú hlavné riziká, ktoré môžu ohroziť finančnú stabilitu slovenskej metropoly a jej možnosti realizovať nové investičné projekty. Potvrdila to prierezová kontrola **NKÚ 010/2024 Využívanie finančných prostriedkov EÚ v hlavnom meste SR Bratislave**, zameraná na systém projektového riadenia v bratislavskej samospráve a jej dopravnom podniku (DPB) pri využívaní európskych finančných prostriedkov v rokoch 2020 až 2023. Kontrolóri preverovali sedem projektov za viac ako 291 miliónov z balíka 490 miliónov eur, ktoré získalo hlavné mesto vďaka zapojeniu sa do európskych nástrojov finančnej pomoci.

Projekt trolejbusová trať Hlavná stanica – Patrónka – Riviéra musel napríklad dopravný podnik dofinancovať sumou bezmála 1,1 milióna z vlastných prostriedkov, pretože do konca roka 2023 nebol projekt finančne ani fyzicky ukončený a bol zaradený medzi nefungujúce projekty.

Národná autorita pre oblasť externej kontroly na základe zistení upozornila vedenie bratislavskej samosprávy na významné riziká spojené s udržateľnosťou financovania veľkých dopravných či investičných projektov. Ak bude hlavné mesto v budúcnosti realizovať akýkoľvek investičný projekt, bude pri jeho spolufinancovaní odkázané na externé úverové zdroje. Keď bude metropola na ďalšie dopravné projekty čerpať bankové úvery, zvyšuje si svoje záväzky voči bankám. To však bude mať negatívny vplyv na jej zadlženosť podľa rozpočtových pravidiel územnej samosprávy a môže to viesť až k zníženiu schopnosti samosprávy realizovať nové projekty.

Kontrolný úrad identifikoval aj ďalšie významné riziko spojené s nevyčerpanými úverovými rámcami z už uzatvorených úverových zmlúv, ktoré boli odsúhlasené bratislavským zastupiteľstvom. Nevyčerpané úverové rámce môžu v budúcnosti zatažiť bežné príjmy hlavného mesta a v prípade prekročenia dlhu cez sankčné pásma skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka sa mesto pre svoje nevyhovujúce finančné zdravie môže stať nespôsobilým čerpať externé finančné zdroje.

Ako zistili kontrolóri NKÚ, projekt Dúbravsko-karľoveská radiála nie je dokončený v súlade so zmluvou o poskytnutí nenávratného

finančného príspevku (NFP). Predlžovaním jeho realizácie sa oddaľuje naplnenie cieľov a tiež merateľných ukazovateľov. To ohrozuje udržateľnosť projektu, ktorý nie je do dnešného dňa skolaudovaný napriek tomu, že je v ostrej prevádzke už štyri roky. Nedostatky sa prejavili aj nezazmluvnením niektorých predložených žiadostí o NFP a to kvôli administratívnym chybám v žiadostiach a nedostatočnej dokumentácii k projektom. Mesto tak nečerpaním prišlo o európske zdroje vo výške takmer 4,5 milióna a z vlastného rozpočtu muselo kryť náklady vo výške 850-tisíc eur. Pri projektoch, ktoré nekontroloval len NKÚ, ale aj iné kontrolné inštitúcie, boli zistené

významné nezrovnalosti – až vo výške 13,7 milióna eur, čo sa po ukončení konaní môže premietnuť do ďalšieho negatívneho zataženia rozpočtu hlavného mesta.

Nekonceptné, nedostatočné a netransparentné riadenie poznačilo podľa výsledkov kontroly NKÚ **014/2024 Príprava a realizácia priemyselných parkov v Rimavskej Sobote a Valalikoch** proces prípravy a výstavby týchto priemyselných parkov. To sa následne

odrazilo v neplnení termínov pri ich výstavbe, za čo Slovensku hrozia nielen reputačné, ale aj finančné škody. Hrozia nám penále pre neplnenie si zmlúv s investormi, ktorí majú v parkoch pôsobiť. Pre nedodržiavanie zmluvných termínov by sme mohli znášať sankcie až do výšky 36 miliónov eur, alebo by dokonca investori mohli odstúpiť od zmluvy. Aj táto situácia je výsledkom toho, že vysokí štátni úradníci nepocitujú dlhodobú zodpovednosť za svoje rozhodnutia a ich dôsledky.

V prípade výstavby oboch parkov zlyhali obchodné spoločnosti štátu, MH Invest, s. r. o., a Valalika Industrial Park (VIP), s. r. o., no aj samotné Ministerstvo hospodárstva (MH) SR, ktoré nedostatočne plnilo svoje kontrolné úlohy ich zriaďovateľa. Štátni kontrolóri preto odporúčajú parlamentnému hospodárskemu výboru intenzívnejšiu verejnú kontrolu prostredníctvom vyžiadania si pravidelných ročných správ o realizovaných výdavkoch a plnení cieľov v súvislosti s prípravou priemyselných parkov.

Oba projekty spájajú aj ďalšie nedostatky a nezodpovedné rozhodnutia úradníkov. Kontrolnej skupine neboli predložené žiadne dokumenty, analýzy či štúdie, ktoré boli využité ako podklady na uzavretie investičných zmlúv. Samotné zmluvy s firmami sídlacimi v parkoch vykazujú známky jednostrannej výhodnosti. Zmluvné pokuty totiž hrozia iba obchodným spoločnostiam MH SR, investorom pre neplnenie zmluvných podmienok nehrozia žiadne sankcie.

V prípade parku v Rimavskej Sobote sa napríklad spoločnosť MH Invest zaviazala zaplatiť investorovi sumu rovnajúcu sa akejkoľvek strate, ktorá jej vznikne v dôsledku porušenia

povinností vyplývajúcich z investičnej zmluvy, ak sa nepreukáže, že takéto porušenie bolo spôsobené zásahom vyššej moci. Nevýhodnosť zmluvy dokladuje aj fakt, že výška možných zmluvných pokút v prípade parku v Rimavskej Sobote je 14 mil. eur, čo je v súčasnosti zhruba polovica plánovaných nákladov na jeho výstavbu. K nepriaznivej situácii v oboch projektoch prispela aj nedostatočná činnosť dozorných rád, ktoré – ak by si dôsledne plnili svoje úlohy, mohli predísť mnohým nedostatkom. Dozorné rady, v ktorých sú zástupcovia MH SR, v rokoch 2021 a 2022 nezasadali v súlade so zakladateľskou listinou a rezortu hospodárstva nepredložili v kontrolovanom období ani jednu správu o svojej činnosti.

Pri výstavbe priemyselného parku Valalika bol harmonogram projektu postavený ne-realisticky, nezohľadňoval národnú legislatívu a časovú náročnosť procesov stavebných a povoľovacích konaní majetkovoprávného vysporiadania pozemkov či verejného obstarávania. Projektový tím spoločnosti, zodpovedný za riadenie parku, v roku 2023 zanedbal dôsledné preskúmanie územia parku a nezohľadnil geologické a hydrologické pomery,

hlavne zvýšenú hladinu podzemných vôd. Nezhľadnil ani ďalší doplnkový hydrogeologický prieskum. Výstupy z doplnkovej štúdie, ktorá potvrdila zvýšenú hladinu spodných vôd v oblasti budúceho priemyselného parku, neboli zapracované do zmluvy o dielo so zhotoviteľom. To malo za následok výrazné omeškanie, permanentné navyšovanie ceny a aj realizáciu dočasných riešení. Náklady na výstavbu, ktoré boli pôvodne zazmluvnené vo výške takmer 46 mil. eur bez DPH, stúpili o viac ako 100 % a vyšplhali sa na vyše 92 mil. eur bez DPH. Tieto zistenia NKÚ odstúpil orgánom činným v trestnom konaní.

Štát má rezervy pri realizácii aktívnej a udržateľnej politiky voči rómskym komunitám. Vyplýva to z kontroly **NKÚ 023/2024 Činnosť a poskytovanie finančných prostriedkov Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity**. Nejasné kompetencie, prehnaná byrokracia pri schvaľovaní dotácií, netransparentnosť v oblasti ľudských zdrojov a chýbajúca vnútorná kontrola spôsobujú, že vynaložené prostriedky neprinášajú očakávané výsledky. Prierezový audit tiež odhalil prípady konfliktu záujmov a rodinkárstva. Systém podpory marginalizovaných rómskych komunit je riadený bez dlhodobej vízie, koordinácie a stanovených merateľných cieľov. Peniaze sú vynakladané bez toho, aby sa vyhodnocoval ich skutočný prínos. Takýto prístup je formálny, neprináša pozitívne zmeny a môže viesť až k plytvaniu s verejnými financiami. NKÚ preto navrhol zásadné opatrenia na zlepšenie systému. Týkajú sa najmä vypracovania aktualizovanej stratégie, posilnenia koordinácie a kontroly či digitalizácie procesov.

Kontrola NKÚ však ukázala, že tento úrad neplní svoje úlohy v dostatočnej miere. Jedným z hlavných problémov je nejasné rozdelenie kompetencií, čo spôsobuje kompetenčný chaos. Aktuálny systém je nastavený tak, že úrad splnomocnenca nemá reálne možnosti efektívne presadzovať potrebné opatrenia. Jeho funkcia je viac-menej formálna, čo vedie k nejasnej zodpovednosti a chaosu pri riešení problémov marginalizovaných komunit. Úrad nemá aktualizovanú stratégiu pre riešenie situácie MRK. V súčasnosti platná Stratégia 2030 nebola revidovaná a aktualizovaná v súlade s aktuálnym programovým vyhlásením vlády. Chýbajú v nej jasne stanovené ciele a merateľné ukazovatele účinnosti realizovaných opatrení. Kontrolóri zistili, že aj preto nie je možné vyhodnotiť efektívnosť a hospodárnosť doteraz vynaložených finančných prostriedkov na projekty realizované v rámci Stratégie 2030.

Závažné pochybenia úradu boli zistené v oblasti ľudských zdrojov. V kontrolovaných rokoch 2021 – 2023 úrad uzatvoril 463 dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, a to napriek tomu, že v rovnakom období disponoval neobsadenými štátnozamestnaneckými miestami. Pritom ich počet sa po delimitácii úradu z rezortu vnútra na Úrad vlády SR zvýšil viac ako dvojnásobne – zo 139 na 290 miest, avšak 85 % z nich je len na dobu určitú. Na základe preverenia vybranej vzorky dohôd bolo zistené porušenie zákonníka práce, porušenie zákona o finančnej kontrole a audite, či porušenie interných predpisov. Kontrolóri tiež odhalili preferované uzatváranie dohôd v rámci príbuzenských vzťahov a spriaznených osôb zamestnancov, napríklad keď bola podpísaná dohoda so synom zamestnankyne úradu. Stredoškólák dostával mzdu 20 eur na hodinu a takýmto spôsobom si počas dvoch rokov zarobil spolu 14-tisíc eur. Pre porovnanie za činnosť lektorovania a mentoringu bola poskytovaná odmena približne 12 eur za hodinu.

Systém podpory MRK potrebuje významnú zmenu. Národná autorita pre oblasť externej kontroly odporúča súčasnému vedeniu úradu splnomocnenca aktualizovať stratégiu, v ktorej budú stanovené konkrétne a merateľné ciele. Výzvou je aj digitalizácia procesov, dôsledná vnútorná kontrola využívania verejných zdrojov a odstránenie kompetenčných nejasností.

Podľa analýzy, analytickej jednotky NKÚ, **Stav Plánu obnovy a odolnosti v máji 2024** sú prostriedky z Plánu obnovy a odolnosti (POO) jedinečným zdrojom financovania. Vzhľadom na omeškania v plnení niektorých mílnikov a cieľov by v záujme vyčerpania celého balíka pridelených prostriedkov (6,4 mld. eur) malo Slovensko urýchlene realizovať účinné kroky na zefektívnenie riadenia jednotlivých investícií a reforiem, k plneniu ktorých sme sa zaviazali. Nemenej dôležité je aj priebežné monitorovanie realizácie jednotlivých investičných projektov financovaných z POO a kontrola dodržiavania stanoveného harmonogramu. Pri niektorých opatreniach bude nevyhnutné zrevidovať ciele, aby naša krajina o tieto financie neprišla. Do konca apríla 2024 Slovensko podalo na Európsku komisiu štyri žiadosti o platbu, pričom do tohto termínu boli vyplatené tri. Spolu išlo o viac ako 2 miliardy zo sumy 6,4 mld. eur. K uvedenému termínu však vyčerpalo iba necelých 473,4 mil. eur, čo je len 7,39 % z celkovej alokácie.

Najkritickejšie rozvojové investície a reformy spadali pod ministerstvo zdravotníctva, ktoré je garantom siedmich projektov a dvoch

reforiem. Významné investície či reformy boli ohrozené tiež v rezortoch životného prostredia, vnútra a spravodlivosti.

Z pohľadu analytického útvaru NKÚ bola najkritickejšia oblasť spadajúca pod gesciu rezortu zdravotníctva. Išlo, okrem iného, o vybudovanie novej siete moderných regionálnych nemocníc, centralizáciu riadenia koncových štátnych nemocníc, či vybudovanie psychosociálnych centier a rozšírenie siete psychiatrických stacionárov. Výrazné riziko bolo spojené s pripravovanou piatou žiadosťou o platbu na Európsku komisiu, kde bolo identifikované riziko v súvislosti s neplnením národného záväzku, súvisiaceho s majetkovým vysporiadaním sa so súkromnými vlastníkmi, v gescii rezortu životného prostredia. Podobne bol na tom záväzok zriadiť ústredný orgán pre správu štátnych nemocníc, kde nositeľom zodpovednosti je ministerstvo zdravotníctva. Obe uvedené aktivity mali byť zrealizované už v závere roka 2023.

Ďalším problémom, na ktorý v roku 2024 upozornil NKÚ, je dĺžka vkladových konaní. Katastrálne odbory okresných úradov vo významnej miere nerozhodovali o návrhoch na vklad v zákonom stanovených lehotách. Vyplýva to z výsledkov kontroly **030/2024 Vklady do katastra nehnuteľností**. Najväčší podiel vkladových konaní rozhodnutých po určenej lehote bol v roku 2022, kedy bolo vybavených po lehote takmer 30 % vkladových konaní z celkového počtu doručených návrhov na vklad.

Návrh na vklad, podaný elektronicky, znamenal pre zamestnancov katastrálnych odborov okresných úradov viac práce pri jeho vybavení, lebo museli použiť viaceré aplikácie, ktoré neboli vzájomne prepojené, nedostatočný bol aj hardvér. Vybavenie elektronického podania si vyžadovalo viac času a bolo finančne nákladnejšie ako vybavenie návrhu na vklad, ktorý bol podaný v papierovej podobe. Informačný systém a aplikácie používané pri vkladových konaniach boli zastarané, pretože projekt elektronických služieb katastra nehnuteľností bol v roku 2021 prevzatý bez dokončenia všetkých jeho častí. NKÚ na riziká komplikovaného informačného systému, ktoré sa pri projekte elektronických služieb katastra nehnuteľností aj naplnili, upozornil už pri kontrole v roku 2019.

Zdlhavosť vybavovania vkladov ovplyvnila aj personálna poddimenzovanosť katastrálnych odborov z dôvodu nízkeho finančného ohodnotenia a vysokých odborných požiadaviek na zodpovedných zamestnancov. V roku 2024 bol nástupný základný plat na pozícii vkladára

bez akýchkoľvek príplatkov a zohľadnenia praxe v sume 1 107,50 eur. V roku 2022 a 2023 bola priemerná hrubá mzda zamestnancov, ktorí vybavovali vklady, vrátane príplatkov a odmien, nižšia ako priemerná mzda v národnom hospodárstve.

Kontrolóri identifikovali aj porušenie zákona. Správne poplatky za nedodržanie lehôt pri vkladových konaniach bez zavinenia poplatníka úrady vracali len na základe žiadosti účastníka konania, aj keď podľa zákona o správnych poplatkoch mali byť vrátené automaticky. Ak katastrálny odbor nedodržiaval zákonom stanovené lehoty na vydanie rozhodnutia o návrhu na vklad bez zavinenia poplatníka, bol povinný rozhodnúť o vrátení správneho poplatku aj bez žiadosti zo strany poplatníka. Vracal ich však len na základe žiadosti účastníka konania, čo nebolo v súlade so zákonom o správnych poplatkoch.

Po napadnutí portálu Katastra nehnuteľností hackermi sa vo verejnosti rozprúdila diskusia o pripravenosti štátu na takéto mimoriadne situácie a úrovni kyberbezpečnosti pri štátnych projektoch digitalizácie. V rámci kontroly **021/2024 Pamiatkový informačný systém** skontroloval NKÚ v roku 2024 naplnenie predmetu a cieľov tohto projektu hrađeného z eur fondov vrátane jeho udržateľnosti po ukončení realizácie aktivít. Projekt je postavený na podobnom riešení ako informačný systém katastra nehnuteľností.

Pamiatkový informačný systém (PAMIS), ako národný projekt, bol implementovaný v súlade so žiadosťou o poskytnutie NFP vo výške 12,5 milióna eur, skutočne čerpaná suma NFP po realizácii projektu predstavovala 5,8 milióna eur. Národný projekt bol realizovaný v širšom rozsahu, ako bolo pôvodne plánované. Bolo spustených 23 koncových služieb, teda o 7 viac ako 16 plánovaných. Technické riešenie súčasne umožnilo digitalizovať 49 procesov, čo bolo o 27 procesov viac, ako bolo plánované. Takýto stav implementácie bol dosiahnutý aj pri podstatne nižšom čerpaní rozpočtu.

Z hľadiska udržateľnosti a podpory fungovania, prípadne rozvoja celého informačného systému bude nevyhnutné mať k dispozícii prostriedky na financovanie výdavkov na prevádzkovanie a zabezpečenie ľudských zdrojov nielen v období udržateľnosti, ale počas celého obdobia prevádzky.

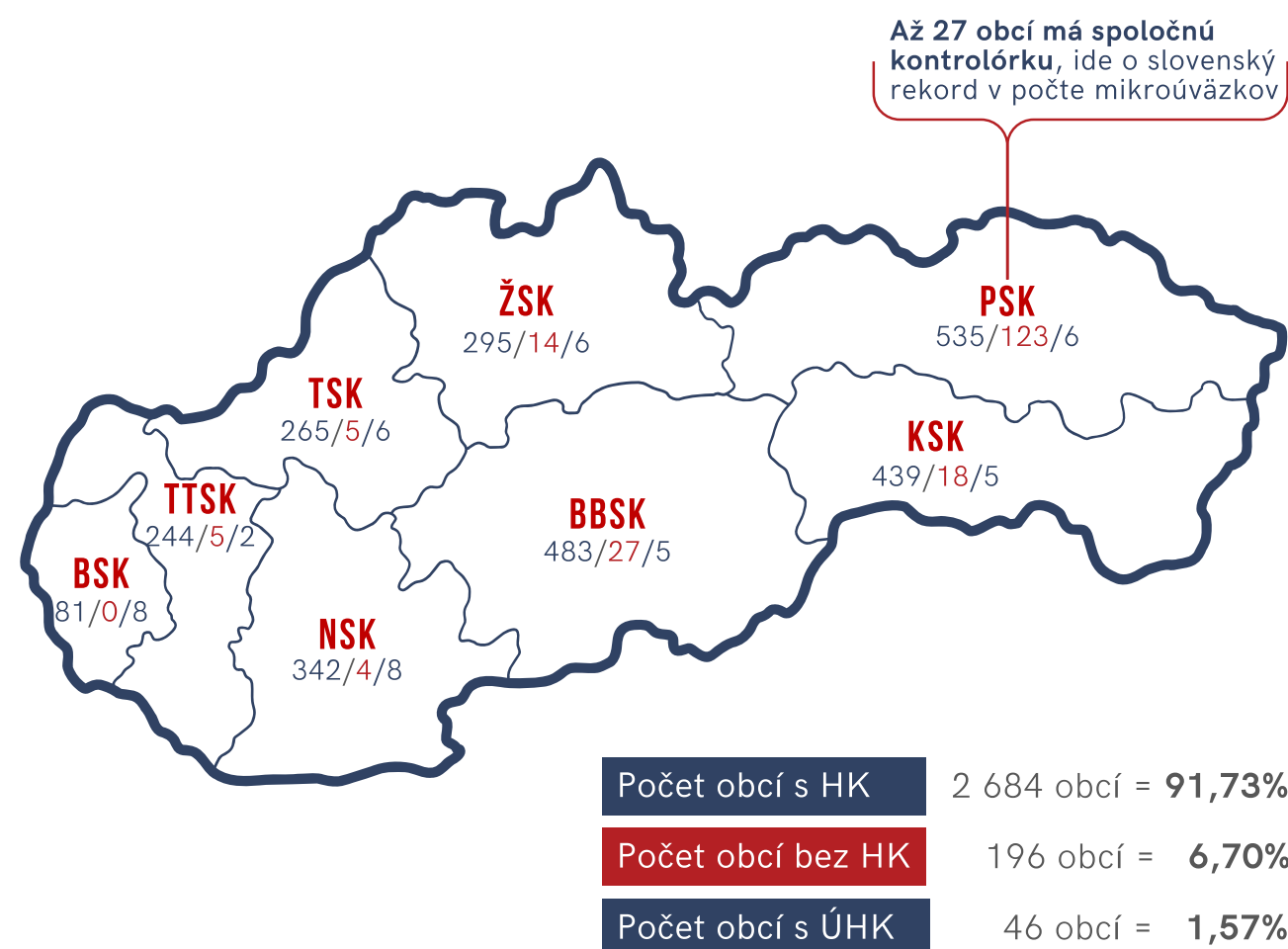
Ako potenciálne riziko vyhodnotili kontrolóri mapový systém. Tento privátny mapový systém je potenciálnym rizikom a výzvou z pohľadu

kyberbezpečnosti, keďže je súčasťou systémov štátu. Aktuálne je informačný systém PAMIS umiestnený bezplatne na cloude ministerstva kultúry. Jeho presun na vládny cloud bude perspektívne možný prostredníctvom nadväzujúceho projektu zabezpečujúceho migráciu. Mimoriadne dôležité bude zabezpečenie financií na udržateľnosť týkajúcu sa aktualizácií a rozvoja informačného systému a pre pracovný tím, ktorý systém spravuje. Podobný problém dostupnosti tejto súkromnej platformy bol identifikovaný aj pri kontrole NKÚ na Úrade geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v roku 2019, pri kontrole katastra nehnuteľností.

Hlavní kontrolóri miestnych samospráv majú nezastupiteľné a nespochybniteľné miesto pri kontrole hospodárenia a transparentného fungovania obcí a miest. Aktuálne nastavené pravidlá však vyžadujú nevyhnutnú zmenu. Až takmer tretina obcí má kontrolórov na malý úväzok – do 10 %, pri ktorom nemôžu mať dostatok času na kvalitný audit. Tretina slovenských samospráv má na druhej strane kontrolórov s viac ako 100-percentným úväzkom a ani títo kontrolóri nemôžu mať dostatok priestoru

na výkon svojho mandátu. Je vysoko pravdepodobné, že pre príliš nízky alebo, naopak, vysoký úväzok, je kontrola formálna a neúčinná. V rozpore so zákonom o obecnom zriadení 196 obcí, čo je 7 %, nemá vôbec hlavného kontrolóra. Vyplýva to z **elektronického prieskumu NKÚ a z vypracovanej odbornej analýzy**, ktorú uskutočnila analytická jednotka. Kontrolnému úradu zaslali odpovede všetky miestne samosprávy, vrátane mestských častí Bratislavy a Košíc. Počet hlavných kontrolórov v rámci samosprávy je 1 410. V porovnaní s rovnakým prieskumom z roku 2020 je to o 124 menej, na jedného kontrolóra pripadajú takmer dve obce.

Prieskum NKÚ potvrdil riziká, ktoré sa predpokladali. Malé obce majú problém kontrolórov zaplatiť, počet kontrolórov je nedostatočný a aj preto existujú superkontrolóri s úväzkami aj nad 200 percent. V legislatíve sú stále nízke požiadavky na odbornosť kontrolórov. Nerieši ani napríklad to, ako postupovať pri dlhodobej práceneschopnosti kontrolóra, materskej dovolenke, alebo aký minimálny či maximálny môže byť úväzok aj vzhľadom na veľkosť obce.

Pri porovnaní údajov z rovnakého prieskumu z roku 2020, počet obcí s tzv. mikroúväzkom kontrolóra pod 10 % klesol o 3,51 %. Aktuálne je takýchto obcí 862. V 110 obciach sú tzv. makroúväzkoví kontrolóri, ktorí spolu majú na starosti 866 obcí. V tomto prípade pri porovnaní s rokom 2020 došlo k zhoršeniu situácie, keď ich celkový počet stúpol o 33. Za skutočne kritické NKÚ považuje, ak výška úväzkov miestneho kontrolóra presahuje viac ako 170 % alebo ak počet obcí, ktoré má na starosti jeden kontrolór, je viac ako 10. V oboch prípadoch hovoríme o vyše dvadsiatke takýchto kontrolórov. Extrémom je superkontrolórka s 27 mikroúväzkami či superkontrolórka s 343-percentným úväzkom, ktorý vykonáva v 11 samosprávach.

Za negatívum považuje kontrolný úrad aj skutočnosť, že za ostatné štyri roky klesol celkový počet kontrolórov o 124. Najväčšia zmena je preto v počte hlavných kontrolórov, pôsobiach iba v jednej obci. Takýchto obcí je 994, ich počet klesol až o 161 v porovnaní s rokom 2020. Počet obcí bez kontrolóra mierne klesol – o 16. Zároveň treba povedať, že obce bez kontrolóra síce porušujú zákon, ale nijaká sankcia im nehrozí. Niektoré obce preto ani len nevyhlasujú výberové konanie na túto pozíciu.

Ministerstvo spravodlivosti SR zlyháva pri manažovaní investícií, súvisiacich s reformou súdnictva. Vyplýva to z kontroly **029/2024 Plán obnovy a odolnosti – investície a reforma súdnej mapy**. Investície do budov súdov významne meškajú. Rezort by mal pristúpiť ku krízovému riadeniu plánovaných investícií, pretože reálne hrozí prepadnutie financií na rekonštrukciu súdov. Z alokovanej sumy bezmála 124 miliónov eur v rámci Plánu obnovy a odolnosti je predpokladaná finančná korekcia na úrovni 20 miliónov eur. Kvôli nedostatočnej príprave jednotlivých investičných projektov je vysoké riziko, že Slovensko nedokáže vyčerpať európsku pomoc na modernizáciu súdnych objektov.

Významným zistením je tiež skutočnosť, že ministerstvo nie je schopné využiť 4,7 milióna eur z Plánu obnovy a odolnosti, určených na vybudovanie informačného systému – Centralizovaný systém súdneho riadenia. Tento systém mal mať vplyv na zvýšenie efektívnosti súdnictva.

Identifikované riziká môžu mať v konečnom dôsledku negatívny dopad na splnenie záväzkov Slovenska v rámci Plánu obnovy a odolnosti. To bude mať za dôsledok zníženie celkovej alokácie zdrojov určených na strategické reformy a rozvojové investície. Vláda SR na základe

hĺbkovej revízie Plánu obnovy a odolnosti musí intenzívne rokovať s Európskou komisiou o možných úpravách národných záväzkov, aktivít a merateľných cieľov. Reforma súdnictva bola prijatá a spustená s výrazným časovým oneskorením – takmer 30 mesiacov, čo sa výrazne negatívne premieťa do realizácie investičných projektov. Investície z Plánu obnovy a odolnosti v rámci reformy justície musia byť implementované do 30. júna 2026. Príkladom dobrej praxe môže byť spustenie činnosti Najvyššieho správneho súdu SR. V Kancelárii Najvyššieho správneho súdu SR národní kontrolóri neidentifikovali žiadne významné nedostatky pri použití verejných zdrojov. Zároveň je možné pozitívne hodnotiť budovanie analytickej jednotky, ktorá prispieva k efektívnemu, účelnému a transparentnému riadeniu Najvyššieho správneho súdu SR, a to popri existujúcich funkciách asistentov sudcov.

Opakované kontroly prinášajú pozitívne výsledky

V roku 2024 NKÚ vykonal aj viacero tzv. follow up kontrol, v rámci ktorých sa opakovane vrátil do niektorých inštitúcií alebo opakovane skontroloval nejakú oblasť, kde sa zamerl na plnenie opatrení z predchádzajúcich kontrol. Až na pár výnimiek takýto postup prináša pozitívne výsledky a potvrdili to aj závery niekoľkých auditov. Preto sa NKÚ rozhodol v nadchádzajúcom období venovať viac pozornosti takémuto typu kontrol.

Jedným z mála príkladov dobrej praxe pri hospodárení s verejnými zdrojmi za rok 2024 sú výsledky kontroly **008/2024 Hospodárenie s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom štátu v Kancelárii prezidenta SR**. Follow up kontrolu v tejto inštitúcii vykonáva NKÚ pravidelne na konci mandátu úradujúceho prezidenta.

Za rizikové oblasti označili kontrolóri vládou a parlamentom schvaľovaný riadny chod Kancelárie prezidenta a chátrajúcu rezidenciu na Slavíne. Ani v jednom z kontrolovaných rokov 2019 až 2023 schválené rozpočty nepokrývali ani len reálne plánované potreby Kancelárie, napriek tomu, že o navýšenie limitu výdavkov žiadala každoročne. Pri rezidencii Kancelária podnikla viaceré čiastkové kroky, avšak riešenie problému už zostalo na novej hlave štátu. Ako príklad dobrej praxe pre iné štátne inštitúcie sa ukázal účinný vnútorný kontrolný systém Kancelárie prezidenta, v rámci ktorého kontrolóri nenašli žiadne nedostatky.

Hodnota majetku, ktorý Kancelária spravovala, a to hlavne nehnuteľností ako Grassalkovichov palác, Karácsonyho palác, Lovecký zámoček v Tatranskej Javorine a rezidencia prezidenta na Slavíne, sa v sledovanom období zvýšila celkovo o približne jeden milión eur a na konci roka 2023 presiahla 19 miliónov eur. Hodnota majetku účtovne vzrástla hlavne vďaka modernizácii a rekonštrukcii budov, obstaraniu softvérov, výpočtovej techniky a prevádzkových strojov či fotovoltickej elektrárne na streche prístavby Karácsonyho paláca.

Ako zistil kontrolný úrad, pri čerpaní rozpočtu dodržala Kancelária prezidenta všetky záväzné výdavkové ukazovatele napriek tomu, že rozpočet celkových výdavkov jej kapitoly bol rozpočtovými opatreniami upravený v priebehu jednotlivých rokov o 11 až 57 % oproti schválenému rozpočtu. Kontrolóri preto príslušným parlamentným výborom odporučili zaviazat vládu, aby pri stanovení záväzných ukazovateľov rozpočtu Kancelária zohľadňovala reálne potreby kapitoly už pri schvaľovaní rozpočtu. s cieľom zabezpečiť jej bežný a nestranný chod, ako aj služby spojené s agendou najvyššieho ústavného činiteľa v krajine.

KANCELÁRIA PREZIDENTA SR JE PRÍKLAD DOBRÉHO HOSPODÁRA

NKÚ nezistil žiadne porušenie právnych predpisov

Identifikované rizikové oblasti:

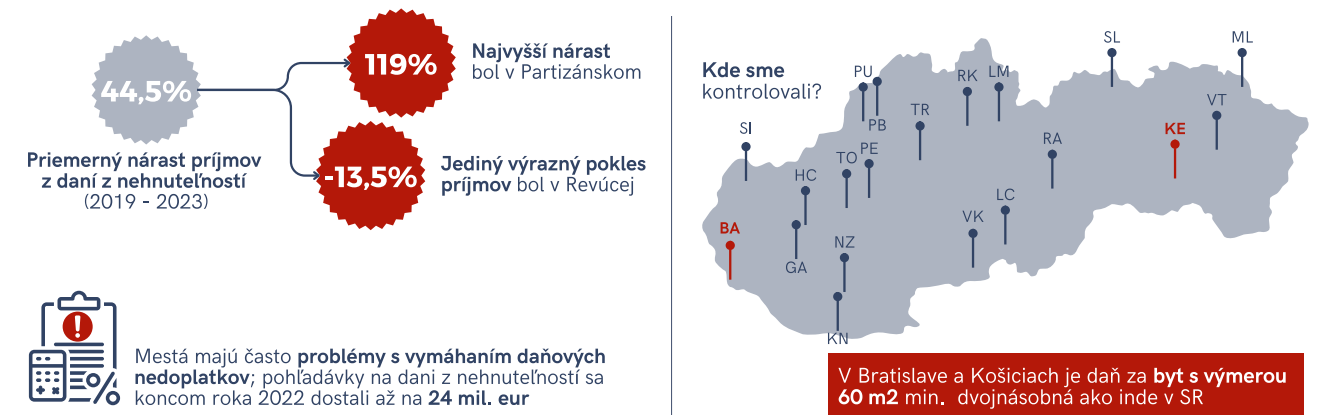
Keďže príjmy miestnych samospráv vďaka zvyšovaniu dane z nehnuteľností v posledných rokoch rástli, NKÚ zameral svoju kontrolnú činnosť aj na túto problematiku. Kontrolou **046/2023 Vybrané položky príjmov obcí** analyzoval príjmy magistrátov hlavného mesta Bratislavy a Košíc a ďalších 18 okresných miest v období rokov 2019 až 2023.

Príjmy z daní z nehnuteľností kontrolovaných samospráv dosiahli v minulom roku 122 miliónov eur, čo je v porovnaní s rokom 2019 v priemere o 44,5 % viac. Všetky obce na Slovensku dosiahli podľa údajov Datacentra vlní príjem z daní z nehnuteľností na úrovni bežmála 497 miliónov. Podľa výsledkov kontroly majú samosprávy pri získavaní príjmov

do rozpočtov ešte rezervy, keďže problémom je aj nedostatočné vymáhanie daňových nedoplatkov. Len na dani z nehnuteľností sa v závere roka 2022 dostali pohľadávky až na úroveň 24 miliónov eur.

V roku 2019 získali kontrolované mestá do svojich rozpočtov viac ako 84 miliónov z daní z nehnuteľností, v roku 2023 to bolo už bežmála 122 miliónov eur. Kým napríklad v Revúcej išlo o pokles týchto príjmov o 13,5 %, v Partizánskom narástli až o 119 %. Z celoslovenského hľadiska dominantný podiel na príjmoch z dane z nehnuteľností mala daň zo stavieb, ktorá predstavovala vyše 76 % celkových príjmov z dane z nehnuteľností, daň z pozemkov mala podiel bežmála 11 % a daň z bytov takmer 13 %.

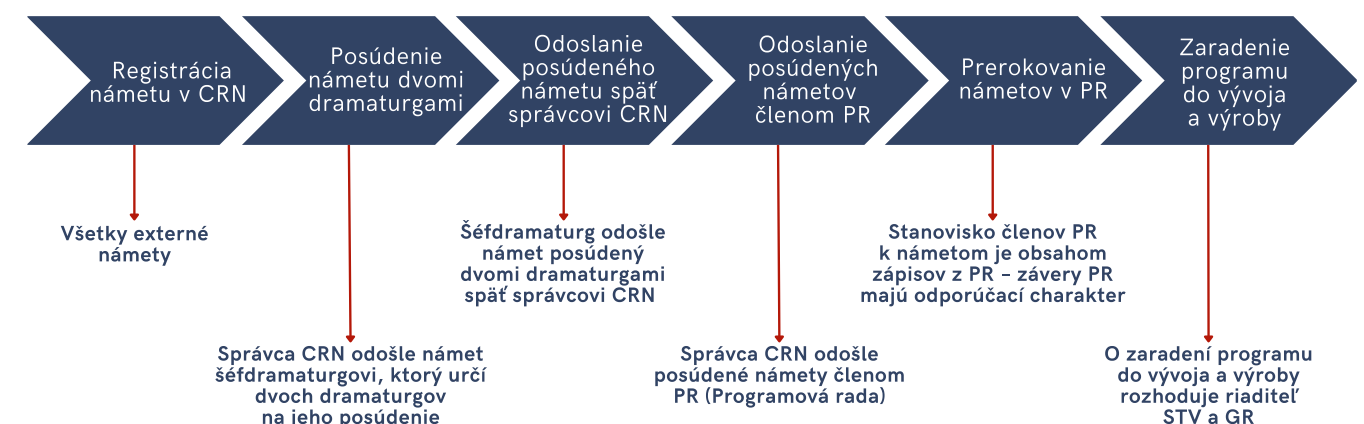
NAJDYNAMICKEJŠIE RÁSTLI PRÍJMY Z DANE Z BYTOV, V ROKU 2023 BOLI O 99,6 % VYŠŠIE AKO V ROKU 2019

Národní kontrolóri zistili, že proces vyrubovania daní z nehnuteľností je nastavený jednotne, v kontrolovaných mestách v súlade so zákonom o správe daní. Správne nastavenie a praktické fungovanie sa preukázalo nízkym počtom podaných odvolaní – len 541 napadnutých rozhodnutí z celkového počtu viac ako 1,4 milióna vydaných rozhodnutí a len malým počtom kontrolných zistení.

Ďalšou inštitúciou, kam sa kontrolóri v roku 2024 vybrali preveriť účinnosť opatrení prijatých po audite v roku 2021, bola verejnoprávna RTVS. V rámci kontroly **027/2024 Plnenie**

prijatých opatrení v RTVS zistili, že pri výbere programov posilnila v posledných troch rokoch súťažné prostredie a znížila riziko subjektívneho hodnotenia či ich výberu. Opatrenia prijaté na základe vecných odporúčaní kontrolórov, hlavne v oblasti transparentnosti tvorby programu, ale aj hospodárneho používania verejných zdrojov či finančnej stability verejnoprávnej televízie a rozhlasu, priniesli pozitívne výsledky. Pred tromi rokmi vedenie televízie upravilo sedem interných smerníc a ich akceptovanie novým manažmentom sa premietlo do pozitívnych záverov auditu.

Napriek pozitívam, v kontrolovanej vzorke zmlúv zistili kontrolóri aj nedostatky. Napríklad pri výbere a hodnotení štyroch programov neboli dodržané interné predpisy, keď hodnotenie programov nerobili v zmysle pravidiel dvaja dramaturgovia, ale len jeden. V niektorých prípadoch chýbali protokoly o prevzatí

audiovizuálnych diel a absentovala aj finančná kontrola vyúčtovania nákladov pri koprodukčnej spolupráci, ako to vyžaduje zákon o finančnej kontrole. Národní kontrolóri začali výkon kontroly ešte pred júlovým prijatím nového zákona, ktorý RTVS zrušil a jej právnym nástupcom sa stala Slovenská televízia a rozhlas (STVR).

Na Slovensku sa darí rozširovať počty miest v materských školách vďaka európskej finančnej pomoci, čo je dôležité vzhľadom na národný záväzok poskytnúť od septembra 2025 miesto v predškolskom zariadení všetkým deťom od troch rokov. Vyplynulo to zo záverov kontroly **009 Podpora zvyšovania kapacít materských škôl**, v rámci ktorej sa kontrolóri zamerali na vybranú vzorku šiestnástich projektov určených na zvýšenie

kapacít materských škôl v hodnote 23,5 milióna eur z dvoch výziev, na ktoré bolo určených 55,2 milióna eur. Vďaka zdrojom z IROP v kontrolovaných projektoch bolo podporených viac ako 9 300 miest pre deti v škôlkach. NKÚ poukazuje na nevyhnutnosť skvalitniť koordináciu vyhlasovania výziev z jednotlivých podporných mechanizmov a potrebu zlepšiť celý proces riadenia s využívaním nástrojov kontroly na mieste.

Čo sme zistili:

Neskoré vyhlásenie výziev

Obe **IROP** výzvy boli vytvorené, schválené, vyhlásené, realizované a vyhodnocované na konci programového obdobia – v rokoch 2021 a 2022

Z 227 registrovaných žiadostí sa úspešne dokončilo len 54%

Kontrolóri nezistili významné pochybenia, európske zdroje boli využité v medziach zákonných pravidiel i kritérií hospodárneho nakladania s verejnými financiami. Neidentifikovali nedostatky z hľadiska transparentnosti pri zverejňovaní informácií, avšak na druhej strane popísali riziká spojené s prípravou a riadením projektov. Vo výzvach boli nedostatočne stanovené merateľné ukazovatele a zásada bezbariérovosti nebola vždy dodržaná.

Projekty naplnili ciele vzhľadom na výzvy, tie však neboli nastavené správne. Limit výdavkov na vytvorenie jedného miesta v predškolskom zariadení bol nízky alebo žiadny, a to spôsobilo veľké rozdiely, keď niekde vzniklo nové miesto za desaťtisíc a niekde za štvornásobne vyššiu sumu. Výzvy boli postavené formálne, išlo o podporu na vybudovanie miesta a už sa neriešila obsadenosť deťmi či

udržateľnosť projektov aj do budúcnosti. Kontrolný úrad tiež upozorňuje na nedostatočné definovanie vylučovacieho kritéria na posúdenie bezbariérovosti a nejednotný prístup v rámci jeho odborného hodnotenia a následného schvaľovania projektov. Odstraňovanie bariér a podpora inklúzie detí je dôležitý záväzok, ktorý treba brať vážne a trvať na jeho reálnom uplatňovaní v praxi.

Pre pandémiu COVID-19 a vyhlásený núdzový riadiace či sprostredkovateľské orgány kontroly na mieste zrušili. Kontrolóri NKÚ pri ich kontrole na mieste prišli na to, že napríklad časť projektu škôlky v Moste pri Bratislave nebola realizovaná. Konkrétne išlo o detské ihrisko, ktorého vybudovanie však bolo samosprávou preplatené. Toto zistenie bolo vyhodnotené ako závažné, a preto bolo po ukončení kontroly odstúpené orgánom činným v trestnom konaní.

/10 Budujeme vzorový úrad

Hospodárime efektívne, nepotrebný majetok sme darovali škole

Pre kapitolu Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (ďalej len NKÚ SR) bol na rok 2024 schválený rozpočet vo výške 14 440 119 eur. Rozpočet bol v priebehu roka 2024 navýšený piatimi rozpočtovými opatreniami a refundáciami vo výške 957 312,46 eur. Žiadosti o rozpočtové opatrenia boli podané na zákonné výdavky, prevádzkové výdavky a Microsoft licencie. Po úpravách bol rozpočet 15 397 431,46 eur.

NKÚ v roku 2024 modernizoval pracovné prostredie pre zamestnancov, investoval do výmeny značne opotrebeného kancelárskeho nábytku a menil nefunkčné elektrické spotrebiče. Investoval aj do opravy stien po haváriách. Celková suma za modernizáciu, opravy a údržbu predstavovala sumu 113 897 €.

V roku 2024 NKÚ naďalej úspešne pokračoval v znižovaní nákladov na energie. Vďaka komplexným opatreniam, ako je optimalizácia vykurovania, obmedzenie využívania elektrických spotrebičov, výmeny za energeticky úspornejšie, modernizácia osvetlenia a inštalácia fotovoltických panelov na Školiacom stredisku v Bojniciach sa podarilo ušetriť celkovo 22 348,58 €.

NKÚ daroval prebytočný majetok - služobné motorové vozidlo Univerzitnej nemocnici L. Pasteura v Košiciach na základe ich požiadavky. V súlade s doručenou požiadavkou a uzavretou darovacou zmluvou NKÚ v roku 2024 daroval 11 kusov prebytočnej výpočtovej techniky typu NB HP ProBook 470 G4 a 3 kusy LCD TV Samsung základnej škole Vysoká pri Morave.

V snahe o udržateľnosť a efektívnosť Úrad

pokračoval v obnove vozového parku, ktorý v súčasnosti tvorí 32 automobilov. Novým prírastkom bolo vozidlo Škoda Superb, ktoré spĺňa najprísnejšie emisné normy a prispieva k zníženiu prevádzkových nákladov.

Využívame umelú inteligenciu

V apríli 2024 NKÚ odsúhlasil realizáciu Proof of Concept (PoC) automatizovaného vytvorenia Záverečnej správy z kontroly. PoC bol realizovaný v spolupráci so spoločnosťami Microsoft a EXE a dodávateľom Kontrolórskeho informačného systému (KIS NKÚ SR). Úrad taktiež vyvinul plánovaný nový modul agendového systému KIS NKÚ SR na umelú inteligenciu (AI), ktorý umožní sumarizáciu protokolov do záverečnej správy, sumarizáciu dokumentu, textu, automatizovaný prevod reči do textu a zavedie Chat Bot-a, teda softvérového agenta na interakciu prostredníctvom chatovacieho rozhrania. Náklady vo výške 72 720 eur s DPH boli hrazené z rozpočtu úradu.

S prípravou nových modulov sa začala pripravovať aj Stratégia rozvoja umelej inteligencie úradu a zásady používania umelej inteligencie v podmienkach úradu. Úrad zvažuje v budúcnosti využívať AI aj pri validácii vstupných dát, vyhodnocovaní cieľov kontroly, či pri triedení objemných dát.

V decembri 2024 Úrad zaobstaral microsoftové produkty a cloudové služby pre 310 používateľov na 3 roky vo výške 400 575,60 eur s DPH, okrem Copilota boli hrazené z VPS Ministerstva financií SR. MS Copilot na 3 roky pre 50 používateľov v celkovej výške 62 640 eur s DPH bude hrazený z rozpočtu úradu. Nový softvér by mal pomôcť k vyššej produktivite užívateľov a zefektívniť komunikáciu úradu vo vnútri aj navonok.

NKÚ dbá na dodržiavanie zásad a princípov

kybernetickej bezpečnosti. Externý audit začiatkom roka 2024 potvrdil súlad súčasnej implementácie bezpečnostných opatrení so zákonnými požiadavkami na 91 %.

Rastie počet zmienok v médiách aj počet followerov

NKÚ je štátna inštitúcia, ktorej hlavným poslaním je ponúkať riešenia na zlepšenie fungovania vecí verejných na základe reálnych dát a podložených zistení z kontrol a analýz. Akékoľvek dôležité závery z činnosti odborných útvarov kontrolného úradu bez ich doručenia adresátovi by nemali šancu stať sa hybným prvkom pri pozitívnych zmenách. Národná autorita pre externú kontrolu preto považuje komunikáciu svojich zistení za kľúčovú a snaží sa ju doručiť čo najširšiemu počtu prijímateľov, od najvyšších ústavných činiteľov až po širokú verejnosť.

Kontrolóri svoje zistenia najprv komunikujú s kontrolovaným subjektom. Na ceste k náprave výsledky prezentujú príslušným ministerstvám a inštitúciám, ktorých sa zistenia týkajú, ako aj parlamentným výborom. Práve poslanci sú tí, ktorí kompetentných zaväzujú ku krokom na základe kontrol NKÚ. Závažnejšie zistenia si vyžadujú komunikáciu na úrovni vlády, úrad pravidelne o nich informuje aj najvyšších ústavných činiteľov – prezidenta, predsedu parlamentu a premiéra. V závislosti od povahy zistení kontrolný úrad spolupracuje aj s orgánmi činnými v trestnom konaní.

Z pohľadu transparentnosti svojej činnosti NKÚ považuje za dôležité odpočítovanie zistení aj verejnosti. Práve občania môžu svojím postojom, verejným tlakom a dohľadom žiadať nápravu zistených nedostatkov. Výsledky činnosti úrad verejnosti prezentuje tromi základnými kanálmi – prostredníctvom médií, keď na týždenné báze zverejňuje tlačové správy z výsledkov kontrol či analytickej činnosti, cez sociálne siete a na webovej stránke úradu. Takto nastavená komunikácia bola aj predmetom medzinárodného hodnotenia inými kontrolnými úradmi. Podľa medzinárodných hodnotiteľov tímu Peer Review Follow up môže byť komunikácia NKÚ príkladom dobrej praxe pre iných.

Webová stránka úradu je najkomplexnejším nástrojom informovania verejnosti. Na jednom mieste sú zverejňované informácie z kontrol, vrátane záverečných správ, údaje o plánovaných kontrolách, ako aj výsledky analytickej činnosti úradu. Rovnako na webe verejnosť nájde aj ďalšie informácie o úrade a jeho fungovaní. Priemerný denný počet návštev webového sídla NKÚ bol v roku 2024 takmer 800, návštevníci cez rok otvorili na webe kontrolného úradu vyše 16 mil. stránok a stiahli takmer 2,5 GB dát. Celkový počet unikátnych návštevníkov bol takmer 130 tisíc.

Najčítanejšou tlačovou správou na webe NKÚ sa stala informácia o novej funkcionalite interaktívnej mapy úradu známej pod skratkou MuMAP (z anglického Municipalities on Map), ktorá umožňuje porovnávať kvalitu života v obciach. Druhá najčítanejšia správa bola o analýze mobilných odberových miest, na treťom mieste v rebríčku minuloročných najčítanejších správ na webe je informácia o kontrole v Úrade pre územné plánovanie. Najstahovanejšími súborami boli výročné správy úradu, plán kontrol, súhrnná správa ku COVID-u, ako aj správa k darovanému majetku Ukrajine. Od minulého roka je web úradu v súlade s Jednotným dizajnom manuálom elektronických služieb Slovenska ID-SK.

Výsledky odborných útvarov NKÚ boli v minulom roku prezentované minimálne v 6 550 zachytených mediálnych výstupoch, z toho priamo kontrolných zistení sa týkalo 5 170 výstupov. Ide o stopercentný nárast oproti roku 2023. Navyše v médiách minulý rok rezonovali výsledky kontroly darovaného majetku Ukrajine, budovania priemyselných parkov Valalíky a Rimavská Sobota a fungovania fondov v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR. Predstavitelia úradu poskytli počas roka médiám 45 rozhovorov, v ktorých približovali verejnosti zistenia z kontrol a analýz. Išlo o rozhovory pre široké spektrum médií –od televízií, rozhlasu, cez denníky, týždenníky až po podcasty (RTVS, TA3, SRo, Trend, SME, Teraz TAKTO s Ankou Žitnou, Ráno nahlas s Braňom Dobšínským a Braňo Závodský NAŽIVO). K vybraným kontrolným zisteniam, ale aj k prezentácii činnosti úradu vzniklo „in-house“ v prostredí NKÚ päť podcastov. Mediám bolo zaslaných 58 tlačových správ a uskutočnili sa tri tlačové besedy.

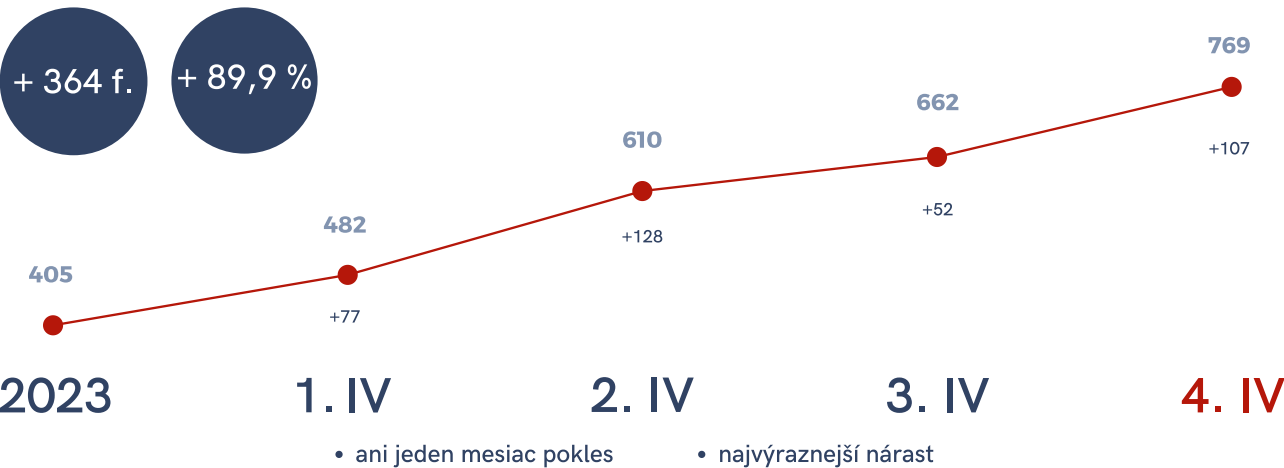
MEDIÁLNE VÝSTUPY POČAS ROKA

Dôležitým súčasným nástrojom informovania verejnosti sú sociálne siete. NKÚ má profily na štyroch platformách – Facebooku, Instagrame, sieti X a LinkedIne. Na všetkých sa zvýšil počet followerov sledujúcich účty NKÚ, spolu išlo o nárast o 34 %. V polovici roka si profil na sociálnej sieti LinkedIn zriadil aj predseda

NKÚ Ľubomír Andrassy a spolu s niekoľkými zamestnancami začali koordinovane propagovať značku NKÚ. Za šesť mesiacov aktívneho pôsobenia na LinkedIne sa predseda NKÚ zaradil na čelo rebríčka engagementu, teda dôveryhodnosti osobností s profilom na tejto sociálnej sieti za rok 2024.

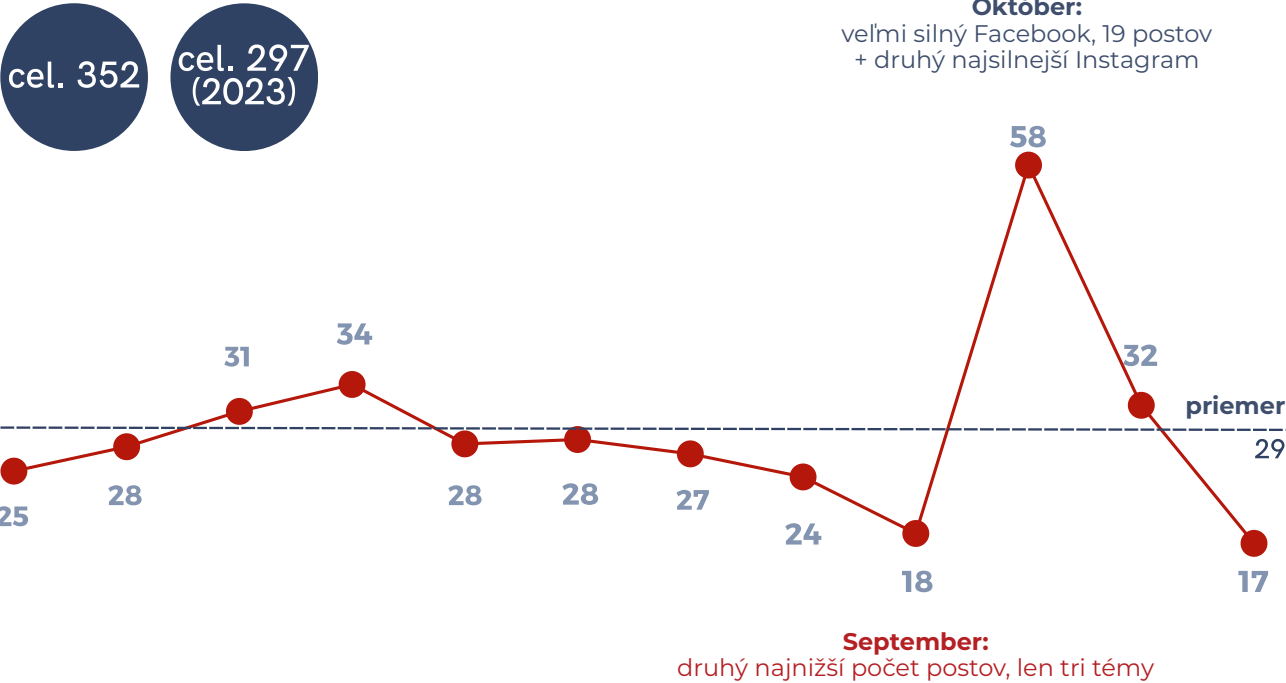
in NÁRAST FOLLOWEROV

Celkovo bolo na všetkých sociálnych sieťach v minulom roku zverejnených 970 postov. Každá zo sietí je inak zameraná, zverejňovaný obsah treba prispôbovať jej užívateľom. Dôležitým kritériom pre zaujatie na sociálnych sieťach je stručnosť, jasnosť a zrozumiteľnosť. Z pohľadu zobrazení bolo na sociálnych sieťach

najúspešnejšie prezentovanie výsledkov z kontroly v Úrade pre územné plánovanie, ktoré malo takmer 18 700 zobrazení. Na druhom mieste s vyše 12 300 zobrazeniami skočili posty k výsledkom kontroly v spoločnosti IT Slovensko a na sociálnych sieťach zaujala aj informácia o novinkách v MuMAP-e.

VÝVOJ ZOBRAZENÍ POSTOV (V TISÍCOCH)

Cez sociálne siete boli v uplynulom roku streamované aj dve konferencie organizované úradom, pričom konferenciu zameranú na financovanie politických strán sledovalo takmer 2 700 ľudí, vrátane partnerov a odborníkov zo zahraničia, keďže boli prekladané aj do anglického jazyka.

Aktívna komunikácia aktivít a výsledkov kontrol sa odzrkadľuje aj v následnej komunikácii občanov s úradom. Na NKÚ bolo v minulom roku doručených takmer 450 podaní od fyzických a právnických osôb. Z podaní patriacich do kontrolnej pôsobnosti NKÚ sa prevažná väčšina týkala podozrení na nehospodárne nakladanie s finančnými prostriedkami a majetkom a na porušovanie všeobecne záväzných právnych predpisov. Najviac podaní sa týkalo územnej samosprávy. Kontrolný úrad podnety nielen eviduje, ale ich odborné útvary aj vyhodnocujú a v závislosti od plánovaných kontrol, kapacít a závažnosti zaraďujú do svojej kontrolnej činnosti. Aj na základe podnetov boli v roku 2024 urobené kontroly priemyselného parku Valaliky či súdnej mapy. Pripravujú sa kontroly Združenia Horného Turca a mesta Nové Zámky či obcí Pukanec a Nemšová.

Časť podnetov odstupuje NKÚ na samosprávnych kontrolórov, ktorí by mali z titulu svojich kompetencií ako prví riešiť záležitosti týkajúce sa obcí, miest a samosprávnych krajov. Vo

viacerých podaniach od občanov rezonovala téma zdravotníctva, kultúry a vodárenských spoločností. Z podaní, ktoré nepatria do kontrolnej pôsobnosti NKÚ SR, išlo najčastejšie, tak ako aj v minulom roku, o spotrebiteľské reklamácie týkajúce sa dodávateľov energií, podania vyjadrujúce nespokojnosť s činnosťou správcov bytového domu, ako aj podania týkajúce sa nevysporiadaných vlastníckych vzťahov či dedičských konaní.

Kontrolný úrad pokračoval aj v roku 2024 v stratégii otvorenej komunikácie so zamestnancami. Cieľom vedenia je, aby úrad patril v tomto smere k vzorovým štátnym inštitúciám a prostredníctvom moderných komunikačných nástrojov sprostredkoval informácie o strategických cieľoch úradu, jeho činnosti doma i v zahraničí, najnovších výsledkoch kontrolnej a analytickej činnosti, možnostiach vzdelávania, ale aj rôznych ďalších podujatiach a CSR aktivitách.

Interná komunikácia je dôležitá pre zabezpečenie rovnakého prístupu k informáciám pre všetkých zamestnancov. Základnými nástrojmi on-line komunikácie sú intranet, emailová komunikácia, videá a newsletter. Na intranete bolo počas uplynulého roka zverejnených vyše 310 článkov, odoslaných bolo 63 informačných mailov a 23 newsletterov, ktoré obsahovali zhrňujúce najdôležitejšie informácie z daného obdobia. Pre zamestnancov bolo zrealizovaných

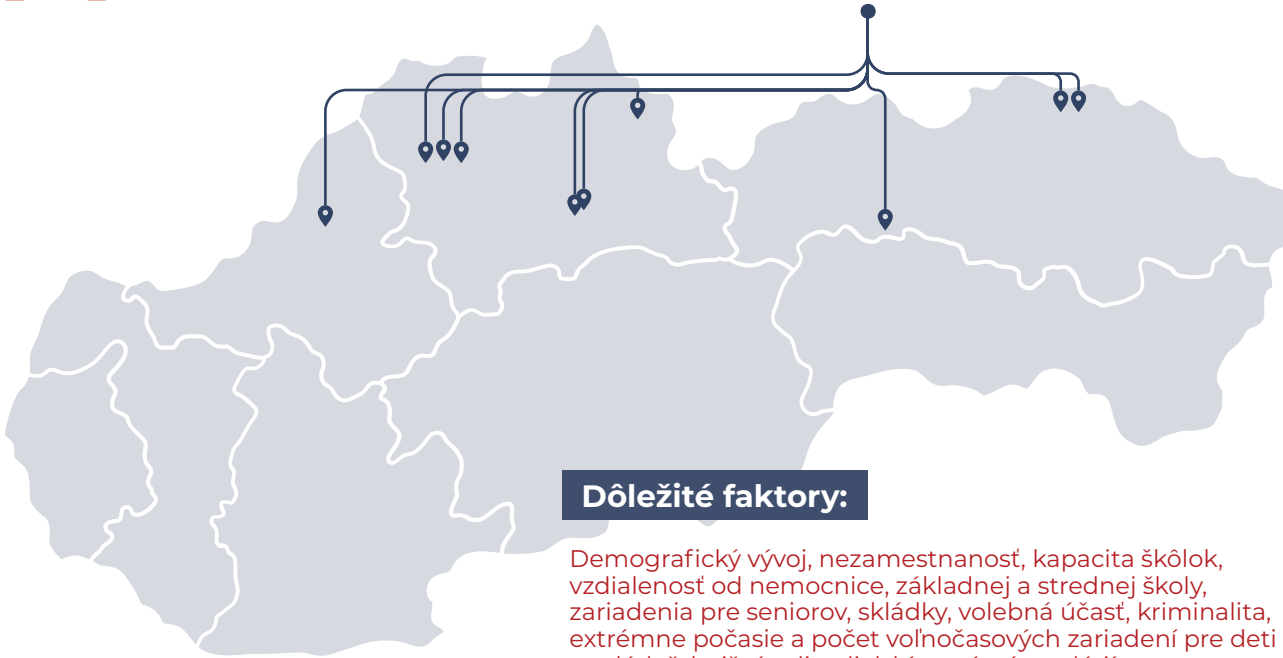
17 interných aktivít a podujatí. Časť z nich mala charitatívny rozmer – darovanie krvi, vianočná charitatívna zbierka či Dni umenia s dielami klientov domovov sociálnych služieb z Bratislavského samosprávneho kraja.

V roku 2024 NKÚ významne rozšíril svoju aplikáciu MuMAP (Municipalities on Map),

určenú pre verejnosť, o funkciu Kvalita života v obciach. Nová služba v aplikácii fungujúcej od roku 2021 ponúka jedinečnú možnosť dozvedieť sa, na akej kvalitatívnej úrovni sú jednotlivé obce v oblasti bezpečnosti a demografie či vzdialenosti od škôl a nemocníc v porovnaní s inými samosprávami. Služba vyvolala veľký záujem verejnosti.

10 NAJKVALITNEJŠÍCH LOKALÍT NA ŽIVOT

Občan vyhľadá obec, o ktorú sa zaujíma a získka prehľad o konkrétnych ukazovateľoch, ako je napríklad nezamestnanosť alebo vzdialenosť k najbližšej nemocnici. Podľa bodového hodnotenia, kde môžu samosprávy získať maximálne 3 000 bodov, sú obce s najvyšším bodovým ohodnotením považované za najkvalitnejšie pre život.

NKÚ zbieral údaje z databáz Štatistického úradu SR, ďalších administratívnych zdrojov a vlastnej činnosti. Občanom umožňuje porovnávať slovenské obce na základe deviatich oblastí: demografia, ekonomická aktivita, zdravotná starostlivosť, vzdelávanie, bezpečnosť, stupeň ohrozenia extrémnym počasím, účasť na voľbách či sociálna starostlivosť a kultúra.

NKÚ v tejto správe za rok 2024 zhrnul výsledky kontrolnej a analytickej činnosti v subjektoch hospodáriacich s verejnými zdrojmi, ako aj výsledky naplňania svojich cieľov, ktoré si vytýčil v stratégii rozvoja na roky 2023 až 2025.

Kontrola je súčasťou riadenia a postavenie NKÚ je výnimočné tým, že výsledky jeho kontrolnej činnosti majú slúžiť občanom, parlamentu, vláde a územnej samospráve na zlepšovanie správy vecí verejných. Aj v roku 2024, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, zaznamenal NKÚ medzi kontrolovanými subjektmi čiastkové snahy o zlepšovanie vecí verejných na základe odporúčaní z kontrol. Nadalej však absentujú komplexné reformy kľúčových verejných politík a výraznejšia konsolidácia verejných financií na strane výdavkov v súlade v princípmi udržateľnosti.

Kontrolóri zistili, že štát zaostáva pri tvorbe stratégií, v niektorých inštitúciách dokonca úplne absentujú. Garanti kľúčových verejných politík nemajú pod kontrolou naplňanie verejných registrov spoľahlivými dátami, nie je teda čo vyhodnocovať a na základe čoho efektívne nastavovať ciele.

Nadalej prevažuje rezortizmus a viazne medzirezortná spolupráca a kooperácia na spoločných strategických cieľoch. NKÚ upozorňuje na to, že ak v štáte absentuje strategické plánovanie a zber a vyhodnocovanie relevantných dát, vystavuje sa možnej ekonomickej stagnácii. Bez dlhodobej vízie a dátovej analytiky nedokáže efektívne podporovať hospodársky rast, prilákať investície ani rozvíjať inovácie. Dôsledkom takéhoto nestrategického prístupu je neefektívnosť verejných politík a následné zhoršovanie verejných služieb pre občanov. Najvypuklejšie je to podľa výsledkov kontrol viditeľné v zdravotníctve, udržateľnom rozvoji, hospodárskom raste, životnom prostredí, školstve či v oblasti digitalizácie.

NKÚ počas roka 2024 v kontrolovaných subjektoch zaznamenal rozmáhajúcu sa „kultúru“ nezodpovednosti. Keďže sa pri porušeníach zákonov alebo pravidiel nevyvodzuje osobná zodpovednosť, úradníci nepociťujú zodpovednosť za dlhodobé záväzky. Výsledkom sú zmluvy nevýhodné pre štát, nedodržiavanie lehôt, nesystémovosť, vedomé obchádzanie či dokonca porušovanie zákona.

Finančná pomoc európskeho spoločenstva a najnovšie aj zdroje z Plánu obnovy a odolnosti sú unikátnou príležitosťou ako naštartovať reformy a urýchliť spoločenský pokrok. Podľa výsledkov kontrol Slovensko tieto zdroje využíva vo veľmi nízkej miere a realizuje s nízkou efektívnosťou.

Úrad v roku 2024 zaznamenal aj niekoľko príkladov dobrej praxe, išlo však predovšetkým o inštitúcie, ktoré kontroloval opakovane. Aj preto bude tzv. follow up kontroly vykonávať intenzívnejšie.

Štát bez jasných stratégií a cieľov čelí strate konkurencieschopnosti a klesajúcej dôvere občanov. NKÚ preto opätovne pripomína nevyhnutnosť komplexných reforiem a nevyhnutnosť strategického plánovania na základe systematicky zbieraných a vyhodnocovaných dát.

Kľúčovým očakávaním občanov od štátu je stabilita, predvídateľnosť a schopnosť riešiť problémy. Ak však štát dlhodobo zlyháva pri strategickom plánovaní, občania prestávajú veriť, že dokáže riešiť ich problémy. Funguje bez strategických cieľov a plytvá zdrojmi. Bez dlhodobého plánovania stagnuje a ocitá sa v úpadku. V podobnej situácii sa podľa výsledkov kontrol za rok 2024 ocitlo aj Slovensko.

Prehľad kontrolných akcií zaradených do Správy o výsledkoch kontrolnej činnosti NKÚ za rok 2024

- 1 **KA-022/2023/1032** Plán rozvoja infraštruktúry MO SR
- 2 **KA-041/2023/1130** Hluk v životnom prostredí
- 3 **KA-044/2023/1110** Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla
- 4 **KA-045/2023/1120** Stratégia Slovenskej republiky v oblasti mládeže na roky 2021 - 2028
- 5 **KA-046/2023/1120** Vybrané položky príjmov obcí
- 6 **KA-049/2023/1201** Protikorupčné opatrenia Pôdohospodárskej platobnej agentúry
- 7 **KA-001/2024/1033** Odporúčania NKÚ SR z kontroly verejných financií a majetku zdravotníckych zariadení
- 8 **KA-002/2024/1033** Podpora kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu prostredníctvom fondov financovaných z príspevkov zo štátneho rozpočtu
- 9 **KA-003/2024/1100** Kontrola vo vybraných vodárenských spoločnostiach
- 10 **KA-004/2024/1140** Systém programového rozpočtovania v územnej samospráve
- 11 **KA-005/2024/1090** Nákup, skladovanie a likvidácia vakcín proti ochoreniu Covid-19
- 12 **KA-006/2024/1032** Darovanie hnutelného majetku vojenskej povahy Ukrajine
- 13 **KA-007/2024/1032** Využívanie dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru
- 14 **KA-008/2024/1130** Hospodárenie s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom štátu v Kancelárii prezidenta SR
- 15 **KA-009/2024/1063** Podpora zvyšovania kapacít materských škôl
- 16 **KA-010/2024/1063** Využívanie finančných prostriedkov EÚ v hlavnom meste SR, Bratislave
- 17 **KA-011/2024/1063** Miestne akčné skupiny
- 18 **KA-013/2024/1120** Činnosť Agentúry štátom podporovaného nájomného bývania

19	KA-014/2024/1060	Príprava a realizácia priemyselných parkov v Rimavskej Sobote a Valalikách
20	KA-016/2024/1026	Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho záverečného účtu SR za rok 2023
21	KA-017/2024/1100	Zrušenie štátneho podniku - Agroinštitút Nitra, štátny podnik
22	KA-019/2024/1060	Prevenca a podpora zdravia
23	KA-020/2024/1060	Prevenca znečisťovania životného prostredia a presadzovanie environmentálneho práva
24	KA-021/2024/1120	Pamiatkový informačný systém
25	KA-022/2024/1181	Činnosť Úradu pre správu zaisteného majetku a nakladanie so zaisteným majetkom
26	KA-023/2024/1181	Činnosť a poskytovanie finančných prostriedkov Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
27	KA-024/2024/1033	Financovanie cirkví a náboženských spoločností z kapitoly Ministerstva kultúry SR
28	KA-026/2024/1140	Hospodárenie príspevkových organizácií Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky
29	KA-027/2024/1130	Plnenie prijatých opatrení v RTVS
30	KA-028/2024/1201	Kontrola ochrany klímy s použitím metodiky „Climate Scanner“ v podmienkach SR
31	KA-029/2024/1110	Plán obnovy a odolnosti – investície a reforma súdnej mapy
32	KA-030/2024/1120	Vklady do katastra nehnuteľností
33	KA-032/2024/1026	Strednodobé riadenie štátneho dlhu a likvidity
34	KA-034/2024/1070	Nezákonne umiestnený odpad
35	KA-037/2024/1063	Kontrola žiadostí o platbu projektu „Budovanie implementačnej štruktúry pre implementáciu mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti“
36	KA-038/2024/1026	Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2025

**Najvyšší kontrolný úrad
Slovenskej republiky**

Priemyselná 2
Bratislava 26
824 73

Web: www.nku.gov.sk
E-mail: info@nku.gov.sk
telefón: +421 2 501 14 911 (podateľňa)
Vydal: Najvyšší kontrolný úrad SR, 2025

